

**Centar za
mirovne studije
— prvih
petnaest**

1996.—2012.

Izdavač

Centar za mirovne studije,
Selska cesta 112 A, 10 000 Zagreb,
T/F +385 (0)1 4820 094, www.cms.hr,
cms@cms.hr

Za izdavača

Petra Jurlina

Pomogli u pripremi

(i na tome vam velika hvala):

Melita Jureša-McDonald, Ana Raffai,
Goran Božičević, Vesna Teršelič,
Gordan Bosanac, Cvijeta Senta,
Lucija Kuharić, Lana Vego, Mirjana
Mikić Zeitoun, Julija Kranjec,
Iva Zenzerović Šloser, Lovorka Bačić,
Tea Vidović, Emina Bužinkić,
Rašo Marjanović, Maša Poljanec,
Sara Lalić, Sandra Benčić,
Marwan Zeitoun, Marin Cvitanović,
Gordana Borić i Petra Tomašić

Dizajn

Maša Poljanec

Tisak

Printera grupa d.o.o.
Prosinač 2012. godine.

CIP zapis dostupan u računalnom
katalogu Nacionalne i sveučilišne
knjižnice u Zagrebu pod brojem
825220

ISBN 978-953-7729-15-8

Napomena

Opisi događaja u knjizi pred vama ne
predstavljaju sve što se ikad dogodilo
u povijesti Centra za mirovne studije,
već ono čega smo se uspjeli prisjetiti,
ili što smo odlučili izdvojiti.

Ako je netko ili nešto izostavljen/a/o,
molimo vas da nam to ne uzmete za
zlo jer nije bilo namjerno.

Također, pošto su fotografije pri-
kupljene iz različitih izvora, njihova
veličina i kvaliteta varira u tisku.

Zahvaljujemo se svima koji su nas u
posljednjih 15-20 godina moralno i/ili
financijski podržavali, i onima koji to
nastavljaju činiti.

Sadržaj

5	Vremeplov /lenta
29	Početak
38	Azil
48	Izgradnja mira
52	Mir
54	Javne politike (izgradnje mira)
56	Suzbijanje diskriminacije
62	Sigurnost
70	Mirovna edukacija
72	Mirovni studiji
83	Moduli i kolegiji
86	Miramida
91	Škole ljudskih prava
94	Obrazovanje za demokratsko građanstvo (ODG)
97	Rad u zajednici
104	Trešnjevka
108	Izjave za javnost
116	Popis publikacija i filmova
119	Članstvo CMS-a
120	Fotografije
155	Vizuali
194	Fusnote / bilješke

CMS je član slijedećih mreža, inicijativa i koalicija:

Kuća ljudskih prava Zagreb, članica Human Rights House Network

Platforma 112 – okuplja organizacije za zaštitu i promociju ljudskih prava u Hrvatskoj u svrhu praćenja stanja ljudskih prava i vladavine prava

Inicijativa za kvalitetno provođenje građanskog odgoja i obrazovanja

Zagovaračka mreža – okuplja 60-ak organizacija civilnoga društva i aktivista civilnog društva u Hrvatskoj koje djeluju na zaštitu i promociji vrijednosti iz članka 3. Ustava*, a putem koje se istima šalju različite obavijesti koje bi mogle biti korisne u njihovu radu (informacije o zakonodavnoj djelatnosti, nacrti i prijedlozi Zakona, dnevnim redovima sjednica Sabora i saborskih odbora)

Anti-diskriminacijska mreža organizacija civilnog društva

Mreža mladih Hrvatske

Neformalna mreža za razvojnu suradnju

Koordinacija za integraciju

Koordinacija za azil

Koalicija za REKOM – predlaže da vlade (ili države) osnuju REKOM: nezavisnu, međudržavnu Regionalnu komisiju za utvrđivanje činjenica o svim žrtvama ratnih zločina i drugih teških kršenja ljudskih prava počinjenih na teritoriju bivše SFRJ u razdoblju od 1991.-2001.

TRIALOG – mreža organizacija kojima je cilj doprinijeti mobilizaciji podrške javnosti u borbi protiv siromaštva i borbi za jednakije odnose moći između razvijenih zemalja i zemalja u razvoju, osobito u kontekstu proširivanja EU, između starih i novih članica, te zemalja kandidatkinja.

Anna Lindth – regionalna mediteranska mreža od preko 3000 organizacija civilnog društva koja podupire uzajamnu suradnju i interkulturalni dijalog

Mediterranean Migration Network

*Članak 3. Ustava RH

Sloboda, jednakost, nacionalna ravnopravnost i ravnopravnost spolova, mirotvorstvo, socijalna pravda, poštivanje prava čovjeka, nepovredivost vlasništva, očuvanje prirode i čovjekova okoliša, vladavina prava i demokratski višestranački sustav najviše su vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske i temelj za tumačenje Ustava.

1993. — 1996.

— **Volonterski projekt Pakrac**

U jesen 1992. godine UN kreće s pilot-projektom rada na obje strane u tada potpuno razrušenom Pakracu. U projektu se na početku uključuje i Antiratna kampanja Hrvatske organiziranjem kampa s obje strane linije razgraničenja – bio je to prvi pokušaj izravne izgradnje mira u fizički podijeljenoj zajednici. Boravak stranih volontera ima dobar utjecaj na obnovu društvenog života u podijeljenom gradu, a mirovni aktivisti iz inozemstva su projekt i stavili na noge, prvenstveno edukacijom za buduće trenere u zajednici.

► **1995.**

— **Prva MIRamiDA u Pakracu** (listopad 1995.) – osmislio Goran Božičević

— **Posjeta Judith Large** (studeni), autorice knjige *The War Next Door: A Study Of Second-Track Intervention During The War In Ex-Yugoslavia* (Hawthorn Press, 1997.)

— **Erdutski sporazum** potpisan u studenom; započela je mirna reintegracija u Slavoniji. Iako ovaj događaj nema direktne veze s radom CMS-a, često ga naglašavamo kao zanemaren primjer dobre prakse mirovne operacije u svijetu.

► **1996.**

— **MIRamiDe u Pakracu 1996.**

Druga pakračka Miramida bila je u kući NVO *Info Centra*. Među voditeljima je i Howard Clarke, tajnik *War Resisters International* iz Londona. U lipnju održana je i četvrta s preko 20 sudionika/ka i programom koji je uključivao ključne ljude iz samog Pakraca. Nakon nje smo se ohrabрили i počeli koristiti izraz *Centar za mirovne studije* umjesto naziva *Info Centar Pakrac*.

— **Sastanak na Rabu** (27. – 29.09.), odluka o osnivanju Mirovnih studija (na ovoj zapravo prvoj skupštini CMS-a prisutni su Goran Božičević, Vanja Nikolić, Alex Melbourne, Ognjen Tus, Paul Stubbs, Sophie Reynolds, Vesna Teršelič, Eric Bachman, Jasmina Papa te Melita Jureša.

— **Posjeta Teda Hermana** osnivača mirovnih studija na *Colgate University (UK)* i istraživača pri *International Peace Research Association Foundation (IPRAF)*. Ted u listopadu 96.-te godine ulazi u ured *Antiratne kampanje* u Gajevoj s puno knjiga.

— **MIRamiDA u Zlači** (BiH)

— **Prvi Board CMS-a:** Martina Belić, Vesna Janković, Sophie Reynolds, Vesna Teršelič, Ognjen Tus i Vanja Nikolić

1997.

- **Pilot-godina Mirovnih studija** u uredu Antiratne kampanje (ARK) u Gajevoj 55
 - **Prva MIRamiDA Plus!** u Poreču
 - **Prvu verziju Statuta** organizacije radio je Dragoljub Gagi Orlović, uz malu pomoć Raše Marjanovića
 - **Osnivačka skupština CMS-a**, 1. ožujka 1997.
 - **Vesna Teršelič nominirana za Nobelovu nagradu za mir**
 - **ZaMir ZG** (nastao u okviru Antiratne Kampanje Hrvatske 1992. godine uz pomoć stranih volontera, pripadnika mirovnog pokreta i organizacija kao što su *War Resisters International (WRI)* i *International Forum on Reconciliation (IFOR)*); poslije mijenja ime u ZaMirNET te sa BBS sistema prelazi na rad na Internetu. Od 1999. godine registriran je kao samostalna udruga te i dalje funkcionira kao logistička podrška velikom broju građanskih kampanja i akcija u Hrvatskoj. ZaMir je godinama koordinirao član CMS-a Mladen Majetić.
-

1998.

- **Kreiranje mirovne knjižnice** od kutije knjiga donesene iz ARK-a
 - **Vesna Teršelič i Katarina Kruhonja** (Centar za mir, nenasilje i ljudska prava) dobitnice nagrade *Right Livelihood*, "alternativne Nobelove nagrade za mir".
 - **Trodnevna radionica s dvadesetak aktivista AMI-ja**, Alternativne mirovne inicijative iz BiH, preteče današnje sarajevske Mirovne Akademije. Vodili su ih stalni predavač na Miramidama Gajo Sekulić i fra Ivo Marković. AMI nije organizacijski uspio, ali je udario temelje potrebi za mirovnom edukacijom i istraživanjima u BiH.
-

1999.

- **Prvi upravni odbor u sastavu:** Ana Raffai (predsjednica), Dragoljub Orlović, Maja Uzelac, Duška Gelb, Branka Rajner, Rašo Marjanović, Gordan Bodog.
To je bio prvi ozbiljan pokušaj u CMS-u ozbiljnije osmisliti i provesti strukturu organizacije. Kasnije je ona modificirana, ali je doprinijela stabilnosti i održivosti organizacije.
Ovaj saziv trajao je do 2002. godine, kada je imenovan drugi Upravni odbor sa Markom Sušecom na čelu (uz njega tu su bili i Gordan Bosanac, Karmen Ratković, Tihomir Ponoš, Nataša Barolin-Pilstl, Mirjana Bilopavlović i Rašo Marjanović).
 - **MIRamiDA, Derventa** (11. – 15.2.)
 - **Prva Mlada MIRamiDA**, (Crikvenica, hostel Stoimena)
 - **Prvo promatranje izbora**, CMS pomože Gong-u pri organiziranju; treninzi u dvanaest gradova o nenasilnoj komunikaciji za njihove urede
 - **Rockefellerova ulica broj 26**
 - **Međunarodni dijalog o obrazovanju za mir**, tribina u Poreču
-

2000.

- **Etnički identiteti** na Mirovnim studijima
 - **MIRamiDe partnerstvo**, pokušaj uspostavljanja veza između sindikata i nevladinih organizacija
 - **Selidba u Medulićevu**
 - **Suočavanje s prošlošću**
Od 2000. godine CMS javno otvara pitanja povezana sa suočavanjem s prošlošću, gradeći na iskustvima Antiratne kampanje Hrvatske.
-

2001.

— **Vesna Teršelič**, kao članica **Odbora za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Sabora RH**, podržala prijedlog isprike Sabora RH svim sucima koji su u razdoblju od 1991. do 2000. razriješeni zbog političkih razloga.

— **Prvi Trening za trenere i trenerice**, između siječnja i listopada održane su četiri sesije, tri u Zagrebu i jedna u Grožnjanu.

— **Moj glas za pravnu državu** (veljača). Neki od govornika bili su Andrijana Parić (CMS), Drago Pilsel, Miljenko Jergović, Vesna Teršelič, Vesna Pusić. Skup je bio reakcija na prosvjed podrške generalu Mirku Norcu na splitskoj rivi, te se željelo podsjetiti da nitko u Hrvatskoj ne može biti izvan zakona, osobito kad se radi o suđenjima za ratne zločine.

— **Rašo Marjanović iz Sarajeva**, jedan od prvih članova CMS-a, donirao knjige u mirovnu knjižnicu

— **Početak organizacijskih promjena**

— **Koncert zbora Pontamina** krajem travnja uz podršku različitih vjerskih zajednica organizirali smo nastup ovog sarajevskog multireligijskog zbora u Hrvatskom glazbenom zavodu.

— **Niz javnih aktivnosti nakon napada na Svjetski trgovački centar u New Yorku u rujnu 2001.** – angažirali smo se u potpisivanje Izjave civilnih inicijativa, konferencije za tisak, kreativnu akciju Obrisi moga dlana u svitku sućuti i mira koja je održana na platou u Varšavskoj ulici, te sedam *Koncerata za mir*, na Cvjetnom trgu u Zagrebu. Završni osmi Koncert za mir bio je u klubu Močvara, u znak podrške nakon napada *skinheads*a. Osim izražavanja sućuti građanima New Yorka i protesta protiv bombardiranja Afganistana na akcijama i koncertima smo skrenuli pozornost i na druge važne teme: Međunarodni krivični sud, rasizam te nasilje – posebno nasilje među mladima i nad mladima. U pripremi *Koncerata za mir* među ostalima sudjelovali su Društvo kreativnog življenja, Antiratna kampanja Hrvatske, Zelena akcija, ZAMIR, Mali korak.

— **Nenasilan prosvjed za uklanjanje spomenika Juri Francetiću u Slunju** (prosina) uz Komitet za ljudska prava Karlovac, Hrvatski helsinški odbor Karlovac te Savez antifašista Karlovačke županije (iz CMS-a Mirjana Mikić Zeitoun i Vesna Teršelič)

— **Razgovor Živjeti u Južnoj Africi poslije aparthejda**, s Razaan Bailey (12. 12.)

— **Organizacija dolaska Dalaj-Lame** CMS se uključio u rad Zagrebačkog odbora za posjet

— **Okrugli stolovi** u organizaciji CMS-a kroz 2001. godinu: Rat, istina, odgovornost; Prema komisiji za istinu i pomirenje; Uloga civilnih inicijativa u izgradnji mira i demokratizaciji Hrvatske

— **Gostovanje dr. Betty Reardon**, osnivačice i direktorice Centra za mirovnu edukaciju na njujorškom sveučilištu Columbia

— **Aktivizam mladih u Hrvatskoj**, izvještaj u sklopu projekta CMS-a i CARE International (procjena situacije mladih u Hrvatskoj)

2002.

— **Suradnja s Pravnim fakultetom i Međunarodnim Centrom za neprofitno pravo** (*International Center for Not-for-Profit Law – ICNL*)

— **Viktor Ivančić** gostuje na kolegiju Etnički identiteti na Mirovnim studijima

— **Prvi izvještaj nevladinih organizacija za Komisiju o eliminaciji rasne diskriminacije** (*Commission on Elimination of Racial Discrimination – CERN*). Suradivali CMS, B.a.B.e. i HHO

— **Prvi Zagreb Pride**; CMS sudjeluje u organizaciji, kao i u organizaciji seminara *Queer mir*

— **Mreža mladih Hrvatske** CMS zajedno sa 27 udruga mladih i za mlade osniva MMH

— **Jasmina Papa vodila istraživanje Nacionalne manjine u izgradnji održivog mira** u okviru Mirovnih studija i izradila sa polaznicima prvu institucionalnu mapu

— **Kampanja Uključi se** javna kampanja za promociju i uključivanje u izradu Nacionalnog programa djelovanja za mlade za period 2003. – 2008.

► 2002.

— **Izlazi MIRamiDA podsjetnik**, prilog dokumentaciji projekta Doprinos komunikaciji u podijeljivim zajednicama – regionalni mirovni odaziv za južnu Srbiju i Makedoniju. Projekt je nastao kao odgovor na potrebe nakon oružanih sukoba u tim područjima.

— **Drugi saziv upravnog odbora** nakon čega je promijenjen Statut i brisane odredbe o postojanju tog organa. Ostaje samo Izvršni odbor. Programska voditeljica Mirovnih studija od 2000. do kraja 2002. godine bila je Mirjana Radaković, kao i na mjestu v.d. Izvršne direktorice od sredine do kraja 2002. godine.

2003.

— **Osniva se vijeće za građanski nadzor sigurnosnih službi**; početak rada CMS-a na sigurnosno – obavještajnom sustavu; od tada smo se uključivali u javne rasprave vezane oko povrede ljudskih prava od strane djelatnika tajnih službi

— **Projekt Afirmacija etničkih identiteta kroz afirmaciju manjinskih prava**, koji je između ostalog osposobio grupu volontera iz zapadne Slavonije da omoguće mnogim ljudima koji žive u vrlo teškim uvjetima, isključenim iz društva na različite načine da osjete da se netko brine za njih; dio aktivnosti bio je usmjeren na zagovaranje i lobiranje ne bi li se neke stvari u tom dijelu zemlje promijenile, poput pokretanja mjesnih odbora gdje ih ranije nije bilo

— **Dosta je ratova** – prosvjed protiv američke okupacije Iraka održan na Trgu bana Jelačića (na -14°C) uz 45-minutno prosvjedno stajanje ispred Američke ambasade na Zrinjevcu

— **Prva publikacija CMS-a**, *Peace Pilgrim – Hodočasnica mira*

— **Kampanja za prava tražitelja azila i nezakonitih migranata**, osmišljena na Regionalnoj školi ljudskih prava u suradnji Helsinških odbora iz zemalja bivše Jugoslavije

— **Tin Gazivoda nominiran u Vijeće za građanski nadzor sigurnosnih službi** od strane CMS-a

— **Nikad više topovsko meso** – intervju sa članom CMS-a Gordanom Bodogom u Feral Tribune-u

— **Posljednja MIRamiDA plus!** u Fužinama

2004.

— **Osnovana je Documenta – Centar za suočavanje s prošlošću** (osnivačka skupština 18.10.), stvorena sa ciljem dokumentacije i istraživanja svih ratnih zločina na području Hrvatske. Od tada ga vodi Vesna Teršelič. Danas, krajem 2012., broji blizu trideset stalno zaposlenih.

— **Istraživanje Mirovne aktivistice** u istočnoj Slavoniji (više u knjizi *Mobilizacija i razvoj zajednica – akcijsko istraživanje u Hrvatskoj, Portret tri mirovne aktivistice*, urednice knjige Marina Škrabalo, Nives Miošić-Lisjak i Jasmina Papa)

— **Prvi posjeti Šašnoj gredi**, prihvatilištu za tražitelje azila pored Siska, razgovori s tražiteljima azila i snimanje jedne od prvih dokumentarnih reportaža o stanju azila u Hrvatskoj u suradnji sa Ivom Kraljević iz Fade-INA.

— **Emina Bužinkić** izabrana za potpredsjednicu Mreže mladih Hrvatske kao delegatkinja CMS-a

— **Ured u Livadićevoj ulici**

— **Azil u Hrvatskoj**, prvo akcijsko istraživanje na temu azila u suradnji sa studentima Mirovnih studija

► 2004.

— **Ne u moje ime** – u sklopu višemjesečne akcije *Dosta je ratova*, aktivisti poručili “Prošli smo rat–ne želimo ga drugima!”. Potpisivala se i peticija protiv odlaska hrvatskih vojnika u Irak i Afganistan. Potpisi su predani u Hrvatski sabor. Prosvjednici su pozvali prisutne da im se pridruže u izradi papirnatih ruža (**Las rosas por Madrid**) kao znak sjećanja na žrtve nedavnog terorističkog napada u Madridu (11. 3. 2004., poginula 191 osoba)

— **Prekretno strateško planiranje CMS-a u Fužinama** – promjene u organizaciji i programu; međugeneracijski prijenos

— **Program Mala MIRamiDA edukacija za osnovnoškolce** u Sisku i Zagrebu. Susret osnovnoškolaca u maloj uredskoj knjižnici u Livadićevoj ulici. Iz susreta je proizašao pisani podsjetnik. Radionice vodile Dina Tiljak, Lovorka Bačić i Emina Bužinkić.

— **Uklonjeni spomenici Juri Francetiću u Slunju i Mili Budaku** u Svetom Roku u kolovozu, četiri godine nakon postavljanja, te višegodišnjih napora aktivista (Građanski odbor za ljudska prava, Odbor za ljudska prava Karlovac, i drugi) da se isto učini. Vesna Teršelić tada je pozvala gradska i općinska vijeća da donesu odluke o

promjeni naziva ulica i javnih prostora nazvanih prema ustaškim dužnosnicima, “jer se taj režim protivi Ustavu RH i najvišim vrednotama poštivanja prava čovjeka i mirotvorstva”. Naglašeno je kako je nužno pokrenuti temeljitu javnu raspravu o pitanju razlikovanja antifašizma od zločina počinjenih u različitim totalitarnim režimima.

— **Početak suradnje s Igmanskom inicijativom**, mrežnom organizacijom koja obuhvaća Crnu Goru, Srbiju, BiH i Hrvatsku te promiče uključenost nevladinih organizacija u proces donošenja odluka na lokalnoj i državnoj razini, ostvarenje uvjeta za kvalitetne praćenje stanja ljudskih prava, suočavanja s prošlošću, slobode izražavanja u cijeloj regiji, te inicira edukativne programe.

— **Suorganizirali konferenciju Uloga civilnog društva u izgradnji mira i sprječavanju oružanih sukoba**

2005.

— **Kampanja Hrvatska (k)raj na zemlji** – prva međunarodna konferencija i priručnik o integracijskim politikama *Azil u Hrvatskoj – Integracijske politike*; umjetničke izložbe *Azil kao ljudsko pravo* u Rijeci, Zagrebu, Slavonskom Brodu i Sisku praćene javnim raspravama, Stranac u mom dvorištu, Od t’ge za jug na zahod i dr.

— **Objavljeno istraživanje** *Azil u Hrvatskoj*; dokumentarne reportaže i film *Hrvatska – (k)raj na zemlji* koji je dobio tri nagrade (Liburnia film festival i dr.)

— **Dvodnevna radionica Boalovog teatra** organizirana s tražiteljima azila, socijalnim radnicima, aktivistima i voditeljem Prihvatilišta (na javnoj promociji u knjižnici u Sisku uspostavljen dogovor o redovitom održavanju tečaju hrvatskoga jezika u Prihvatilištu).

— **Okrugli stol o integraciji azilanata** u organizaciji CMS-a, održan u Saboru, u svibnju. Cilj sastanka bio je otvaranje pitanja integracije stranaca u hrvatsko društvo putem smještaja, zdravstvene zaštite, obrazovanja i zapošljavanja. Tim činili Emina Bužinkić, Drago Župarić Iljić, Gordan Bosanac, Andrijana Parić, Sandra Benčić, Goran Miletić.

— **Edukacija o ljudskim pravima za srednoškolce iz Like** i prvi kviz o ljudskim pravima u Gospiću na kojemu je sudjelovalo dvadeset srednoškolaca iz Senja, Korenice, Otočca i Gospića

— **Prvi satovi učenja hrvatskoga jezika** u Prihvatilištu za tražitelje azila u Šašnoj gredi.

— **Održivi razvoj ratom zahvaćenih područja** – izrada strateškog plana razvoja općina Gračac i Skradin (Sandra Benčić i Andrija Vranić)

— **Matija Gubec** – članica CMS-a Marina Škrabalo jedna od okupljenih oko građanske inicijative koja je bila reakcija građanki i građana, udruga i sindikata na Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o javnom okupljanju kojeg su smatrali neopravdanim i neprihvatljivim te koji krši ustavna prava građana RH na izražavanje mišljenja i javno okupljanje (inicijativa je rezultirala ustavnom tužbom i promjenom zakona 2012.)

— **Konferencija Izgradnja mostova** između manjina i lokalnih vlasti u Pakracu, popraćena istoimenom publikacijom

— **MIRamiDA s Ličanima/kama** u Gospiću, kao i projekt *Obrazovanje u funkciji razvoja* (izašao i radni priručnik)

► 2005.

— **Drago Župarić Iljić intervjuirao Đorđa Gunjevića** u Pakracu u sklopu snimanja osobnih sjećanja u organizaciji Documente.

— **Gordan Bosanac izglasan za programskog voditelja.** No, organizacija zadržava horizontalnu strukturu odlučivanja i razvijanja programa.

— **Usvojen radni dokument Platforma za izgradnju mira u Republici Hrvatskoj**, u prosincu u Vukovaru, koji se prvenstveno temelji na shvaćanju sigurnosne politike povezane sa obrazovnom i gospodarskom, te na međunarodnoj suradnji, a ne isključivo kroz priključenje Hrvatske NATO savezu. U ljeto 2006. godine Platforma je postala zajednička okosnica djelovanja dvanaest udruga iz poslijeratnih krajeva Hrvatske.

— **Šest mirovnih aktivistica iz Hrvatske nominirano je za Nobelovu nagradu za mir** među još 1000 žena iz cijeloga svijeta koje zajednički konkuriraju za tu nagradu.

Žene iz Hrvatske nominirane su u sklopu inicijative švicarskog parlamenta koji je iskoristio proceduralnu mogućnost da se komisiji za Nobelove nagrade predloži tako veliki broj žena, čime su nevladine udruge dobile priliku predložiti zaslužne

pojedince (Dragica Aleksa iz udruge Luč za dijalog i nenasilje iz Berka, Mirjana Bilopavlović iz udruge Delfin iz Pakraca, Jelka Glumičić iz Odbora za ljudska prava Karlovac, Biserka Momčinović iz Centra za građanske inicijative Poreč, Spasenija Moro iz osječkog Centra za mir, nenasilje i ljudska prava, te Ana Raffai iz Regionalne adrese nenasilnog djelovanja iz Sesveta.

— **Tribina Eskalacija nasilja u predgrađima europskih gradova – zašto su imigranti postali nasilni sugrađani?** u Europskom domu povodom nasilja u predgrađima Pariza i drugim gradovima u Europi. Tribina održana sa veleposlasticima Francuske i Njemačke te profesorom Milanom Mesićem.

— **Istraživanje o diskriminaciji** na radnom mjestu (Kristijan Grđan, Jasmina Papa)

2006.

— **Projekt Zajednička budućnost**, u suradnji s Građanskim odborom za ljudska prava Karlovac

— **Izložba Zajednička prošlost** u Pakracu (postav Jelena Babin Hiklik i Marijeta Rajković)

— **U posjeti kod gospodina Greena** CMS i Delfin u pakračkom Češkom domu organiziraju gostovanje predstave kojom se obilježava dvije godine projekta *Afirmacija etničkog identiteta* – ulaz je besplatan, ali se na ulazu moglo donirati pet kuna za Zagreb Pride. Koliko je prikupljeno možemo pitati tadašnju voditeljicu financija, gđu. Vesnu Kallay :-)

— **Projekt Civildreta** suradnja s Radiom 101 i H-alterom (do svih članaka objavljenih u sklopu projekta može se doći upisivanjem “Civildreta” u pretraživač na www.h-alter.org).

— **Novi početak Mlade MIRamiDe** treninzi i priručnici izgradnje mira za mlade aktivne u lokalnim zajednicama u suradnji s Mrežom mladih Hrvatske i lokalnim udrugama mladih. Održan je Prvi lokalni trening za aktiviste/kinje iz Zagreba u Stubičkim toplicama i nacionalni trening u Pulji.

— **Regionalna škola tolerancije** za mlade u Zlatiboru (CMS, MMH i Grupom 484). Javna promocija web portala za mlade.

— **Emina Bužinkić**, delegatkinja CMS-a, izabrana za predsjednicu Mreže mladih Hrvatske (mandat do kraja 2009.)

— **Izdavanje Institucionalnog vodiča za tražitelje azila** na hrvatskom, engleskom, francuskom, arapskom, farski i hindi jeziku. Stalni dopisi Prihvatnom centru za strance Ježevo povodom zadržavanja tražitelja azila u centru za deportaciju nezakonitih migranata te dopisi oko migracijske strategije. Prve ideje za izradu Azilantske kuharice.

— **Uključivanje u rad Koordinacije za azil**, neformalne koordinacije aktera koji se bave azilom. Vanjska evaluacija programa azila i kampanje *Hrvatska – (k)raj na zemlji* i strateško planiranje azil tima. Sudjelovanje na seminarima Hrvatskog pravnog centra (HPC) i Crvenog križa (HCK).

— **Okrugli stol Integracija stranaca u hrvatsko društvo** u Prihvatilištu za tražitelje azila u Kutini.

► 2006.

— **Na ovom radnom mjestu nema mjesta za vas** – početak rada na dokumentarnom filmu

— **Otvoreno prihvatilište za tražitelje azila** u Kutini

— **Okrugli stol** o prijedlogu zakona o sigurnosno obavještajnom sustavu RH

— **Ostavština ARK-a 1991. – 2005.**, okrugli stol (12. 4. u Nacionalnoj sveučilišnoj knjižnici)

— **Osudili smo izjavu ministra obrane Rončevića** oko “preispitivanja postojećeg sustava vojne obveze zbog prevelikog broja zahtjeva za civilnu službu”.

— **Otvoreno pismo ministru Draganu Primorcu** povodom objavljivanja natječaja *Learn about NATO* za djecu i učenike osnovnih škola

— **Odobren prvi azil u Hrvatskoj**

— **Otvoreno pismo premijeru RH** radi naloga za sigurnosnu provjeru članice CMS-a Sandre Benčić, kandidatkinje za Savjet za razvoj civilnog društva i drugih kandidata/kinja

2007.

— **Počeo program edukacije odvjetnika/ca**

— **Izlazi Alter-Nato-R: Platforma za izgradnju mira kao alternativa priključenju RH Nato savezu**

— **NE TO!** Istovremeno kad je u Splitu započela NATO vojna vježba *Noble Midas 07*, oko trideset članova Zelene akcije, Ženske mreže i CMS-a prosvjedovali ispred MORH-a uz transparente *Hoćemo turiste, a ne teroriste*.

— **Deset godina rada CMS-a!** Proslava i ples 24. 3. 2007. u Teatru ITD

— **CMS nominirao Sanju Sarnavku** u Vijeće za građanski nadzor sigurnosnih službi

— **Edukacija odvjetnika/ca** o Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

— **Drugi lokalni trening Mlada MIRamiDA** u Rapcu za mlade iz županija Ličko-senjske, Primorsko-goranske i Istarske te nacionalni trening Mlade MIRamiDE u Zadru

— **Tečaj hrvatskoga jezika za tražitelje azila;** u Prihvatilištu za tražitelje azila u Kutini postignut dogovor s MUP-om o stalnom tečaju hrvatskoga jezika za tražitelje azila i uključivanje

građana/ki u volontiranje u provedbi tečaja. Prvi uključeni volonteri: Pavle Perković, Matea Lernatić, Božo Žonja, Julija Kranjec, Božica Grivić, Zakaria Maaroufi, Tamara Mesarić, prolaze edukaciju i pripremu za direktni rad

— **Prve nacionalne konzultacije** za mlade o ideji uspostave REKOM-a u Novinarskom domu u Zagrebu.

— **Premijera filma Na ovom radnom mjestu nema mjesta za vas** (autor Slaven Žimbek, koprodukcija CMS). Film tematizira diskriminaciju društveno ranjivih skupina pri zapošljavanju.

— **Predavanje dr. Leonarde Kovačić** o aboridžinskom poimanju mira, u organizaciji CMS-a i Centra za ženske studije, u okviru Mirovnih studija (klub MAMA)

2008.

— **Prikupljeno 126 392 potpisa u okviru akcije Nato na referendumu** u kojem je sudjelovao i CMS. Ovaj broj bi u odnosu na postotak birača, bio i više nego dovoljan za raspisivanje referenduma u nama susjednim članicama EU, Sloveniji, Mađarskoj i Italiji. Ali, ne i u Hrvatskoj. No, CMS smatra da je broj bio dovoljno velik da pošalje političku poruku.

— **Obilježavanje Dana izbjeglica** kroz teatar potlačenih na Cvjetnom trgu i Prihvatilištu za tražitelje azila u Kutini – akcija u kojoj su sudjelovali tražitelji azila.

— **Početak rada s lokalnom zajednicom u Kutini** za pružanje psiho-socijalnih usluga tražiteljima azila. Treninzi, razgovori, podrška aktivnostima.

— **Vitez željeznog srca;** u siječnju je u režiji Ane Đokić Pongrašić te u suradnji s Anom Bučević odigrana predstava u Prihvatilištu za tražitelje azila u Kutini za najmlađe i njihove roditelje.

— **Prvi seminar za odvjetnike,** početak suradnje i otvaranje CMS-a prema pravnoj zaštiti ljudskih prava

► 2008.

— **Početak iznimno plodne suradnje s Lanom Zdravković** (Mirovni inštitut, Ljubljana), Borkom Pavičević (Centar za kulturnu dekontaminaciju, Beograd) i nastavak suradnje s Biroom za ljudska prava Tuzla (članica CMS-a Branka Rajner) kroz zajednički projekt Manjine za manjine.

— **Ciklus radionica** Edukacijom mladih protiv rasizma, homofobije i ksenofobije u sklopu Mlade Miramide. Napravljen prvi logo Mlade MIRamiDE i informativni letak na hrvatskom i engleskom jeziku. CMS, MMH i Domaći su izdali publikaciju *Koraci do uspješne politike za mlade u lokalnoj zajednici*.

— **Predstavljena koalicija REKOM** (Podgorica) koja zagovara osnivanje međudržavne (regionalne) i nezavisne komisije sa mandatom utvrđivanja i javnog iznošenja činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim povredama ljudskih prava u nekadašnjoj Jugoslaviji, uključujući i sudbinu nestalih. CMS krajem iste godine pristupa Koaliciji.

— **CMS dio radne grupe za mlade** za Hrvatsku za koaliciju REKOM u suradnji s MMH, Legalisom i Inicijativom mladih za ljudska prava.

— **Preporuke mladih vladama država bivše Jugoslavije**, krajem listopada u Prištini, na Forumu za tranzicijsku pravdu

— **CMS sudjeluje u izradi novog sveobuhvatnog Zakona o suzbijanju diskriminacije (ZSD)** – isti stupa na snagu 1. siječnja 2009. Od tog trenutka CMS radi na afirmaciji zakona kroz edukaciju, istraživanja i javne kampanje.

— **Formalno osnovana Kuća ljudskih prava Zagreb** (Centar za mirovne studije seli u prostore u Selskoj cesti 112a, 2010. godine)

— **Ukinuto služenje obaveznog služenja vojnog roka** (naglašavamo jer su se neki članovi Antiratne kampanje, i poslije CMS-a, još od osamdesetih zalagali za prigovor savjesti)

2009.

— **Konferencija Mladi i izgradnja mira** okuplja mlade aktiviste iz zemalja bivše Jugoslavije, Bliskog istoka i Mediterana; publikacija *Mladi i izgradnja mira* (Gvozdanović, Potočnik i CMS)

— **Treći lokalni trening u Osijeku** za mlade aktiviste/kinje iz Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Virovitičko-podravске i Brodsko-posavske županije. Pripremljen Priručnik za izgradnju mira za nacionalni trening Mlada MIRamiDA u Zadru. Napravljen vanjska evaluacije treninga Mlade MIRamiDe. Prve ideje za kampanju za uvođenje mirovnog obrazovanja u škole Zvoni za mir.

— **Uključivanje u program Edukacije za ljudska prava i aktivno građanstvo na Zapadnom Balkanu**; organizirane dvije osnovne (19. i 20.) i napredna (1.) Škola ljudskih prava za srednjoškolke i srednjoškolke

— **Osnovana Grupa mladih CMS-a**

— **Posjet Strasbourgu** (Europski sud za ljudska prava) s odvjetnicima u sklopu projekta Edukacija odvjetnika o europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

— **Lokalne konzultacije s mladima o suočavanju s prošlošću** u Zagrebu, Splitu, Rijeci i Vukovaru.

— **Posjet Bruxellesu s timom Manjine za manjine** i predstavljanje rada CMS-a pri Europskoj komisiji

— **Mirni prosvjed Ne u moje ime** ispred HNK prilikom proslave ulaska Hrvatske u NATO

— **Izlazi publikacija Zvoni za mir** kojom smo željeli predstaviti temeljna polazišta te razjasniti načela i vrijednosti na kojima se obrazovanje za mir temelji, kao i sadržaje i metode koje smatramo neodvojivim djelom mirovnog obrazovanja koje zagovaramo. Na publikaciji su surađivali Mreža mladih Hrvatske i MAP Savjetovanja, a možete ju preuzeti u pdf formatu na našoj web stranici (kao i većinu publikacija u izdanju CMS-a).

— **Centar za mirovne studije provodi kampanju Mir u škole**. Namjera kampanje je podignuti svijest u javnosti o važnosti nenasilja i izgradnje mira te doprinijeti naporima zagovaranja uvođenja mirovnog obrazovanja u formalni obrazovni sustav. U tom smislu nadamo se potaknuti i mobilizirati širu javnost da ovoj temi posveti više pažnje.

— **Nećemo institucije koje peru ruke**: javna akcija, mirni prosvjed ispred zgrade MUP-a, reakcija na niz tromosti i nepravilnosti koje karakteriziraju sustav azila u RH.

► 2009.

— **Refugees and Asylum Seekers in Croatia:** istraživanje i objava teksta u publikaciji *Neue Perspektiven – Migration Heute*.

— **Nigata i Keiwa, Japan,** treninzi o nenasilju i izgradnji mira za studente, nastavnike i građane. Trening i radionice vodila Emina Bužinkić.

— **Međunarodna konferencija o Zakonu o suzbijanju diskriminacije,** Dubrovnik (Lana Vego, Gordana Bosanac)

— **Dvodnevni trening o Zakonu o suzbijanju diskriminacije** u Opatiji (9. i 10. listopada), za poslovni sektor iz Hrvatske

— **Početak rada na izgradnji mira u zadarskom zaleđu:** gostovanje Ante Tomića u benkovačkoj gradskoj knjižnici; arheologinje profesorice emeritus Aleksandre Faber u Novigradu, te aktivista/pre-davača Dražena Šimleše i Hrvoja Jurića, i mnogih drugih, u Obrovcu.

2010.

— **Priprema knjige Manjine za manjine** Knjiga izašla iz tiska početkom 2011.

— **Policy analiza Usklađenost zakonodavstva i prakse hrvatskih institucija s europskom pravnom stečevinom u području azila i nezakonitih migracija.** Presentacija rezultata istraživanja u Skopju i Beogradu.

— **Otvaranje izložbe Ko je tebi Reihl Kir** u Paviljonu Veljković, CZKD, Beograd (otvara Borka Pavičević, te ispred CMS-a Mirjana Mikić Zeitoun).

— **Konferencija Manjine za manjine** u travnju/Zagreb – primjeri dobre prakse međuetničke suradnje iz zemalja bivše Jugoslavije (gost iz Hrvatske profesor Franjo Starčević, osnivač mrkopaljske Škole mira).

— **Promocija filma Poplava** na Sarajevo Film Festivalu, nagrada redatelju Goranu Deviću Europske mreže redatelja dokumentarnih filmova (EDN Award)

— **Predstavljanje filma Poplava** u okviru festivala *Kino otok* u Kinodvoru u Ljubljani.

— **Slavenka Drakulić** gostuje na Mirovnim studijima

— **Mladi i prošlost – zašto bi me to zanimalo?** (CMS, MMH, Legalis, Inicijativa mladih za ljudska prava)

— **Strateško planiranje** Mlade MIRamiDE i Škola ljudskih prava

— **Škola ljudskih prava** 21. i 22. osnovna i 2. napredna

— **Međunarodni dan mira** grupa mladih obilježila u Daruvaru, Varaždinu, Karlovcu, Zaboku i Ivanić Gradu

— **Publikacija Preporuke za sigurnosnu politiku EU temeljem iskuštva izgradnje mira država nastalih dezintegracijom Jugoslavije,** promovirane i u Bruxellesu (Gordana Bosanac, Lana Vego, Sandra Benčić, Emina Bužinkić, profesor Dejan Jović).

— **Započeo tečaj hrvatskoga jezika** za azilante u Zagrebu

— **Izjava Predsjedniče, odmorite se!** reakcija na izjavu predsjednika Mesića oko moguće vojne intervencije u BiH ne bi li se zemlja zaštitila od odvajanja Republike Srpske od Federacije BiH.

— **Bukovica i Ravni Kotari vodič kroz kulturnu baštinu;** publikacija je dio rada na izgradnji mira u zadarskom zaleđu.

— **Kako suzbijati diskriminaciju,** izvještaj o praćenju provedbe Zakona o suzbijanju diskriminacije u Hrvatskoj za 2009. godinu.

— **Regionalno strateško planiranje** omladinskih grupa na kojemu je sudjelovala i Grupa mladih CMS-a

2011.

— **Ko je tebi Reihl Kir** u Ljubljani, Mariboru, Kopru, Sarajevu, Brčkom, Tuzli

— **Prezentacija Policy analize**

Usklađenost zakonodavstva i prakse hrvatskih institucija s europskom pravnom stečevinom u području azila i nezakonitih migracija u Ljubljani te u Zagrebu na konferenciji u Kući ljudskih prava.

— **Uspostava neformalne**

Inicijative za uvođenje predmeta

Obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo u formalni obrazovni sustav sa Centrom za ljudska prava, GONG-om, Centrom za mir i Mrežom mladih Hrvatske. Inicijativa se kasnije proširuje na oko trideset organizacija i ustanova.

— **Publikacija** *Primjena antidiskriminacijskog zakonodavstva u praksi*

— **23. i 24. osnovna Škola ljudskih prava i 3. napredna u Školi mira** u Mrkoplju

— **LGBTIQ - položaj, prava prije, sada i ubuduće** (izdala Grupa mladih CMS-a)

— **Konferencija i knjiga:**

Usklađenost hrvatskog zakonodavstva i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

— **Pokrenut Info point za tražitelje azila, azilante i strance** pod supsidijarnom zaštitom, prvo u CMS-u, poslije premješten u Kuću ljudskih prava

— **Živjeti uz granice**, javne diskusije u Kopru i Bujama; CMS, Mirovni inštitut, Marko Breclj (DPZN Koper) i Miramida Centar (Grožnjan – Skopje)

— **Rasprava u Grožnjanu** – ljudskopravaški vs. mirovni pristup radu CMS-a

— **Početak rada na strateškoj litigaciji**, vođenjem takvih slučajeva kojima želimo dovesti do izmjena problematične prakse ili zakona. Krenuli smo s podizanjem individualnih i udruženih antidiskriminacijskih tužbi kako bismo razvili sudsku praksu prema novom Zakonu o suzbijanju diskriminacije.

— **Crossborder experience**

film i konferencija u Ljubljani – CMS partner Lani Zdravković

— **Suradnja Mirovnih studija i Mirovnog inštituta** kroz gostujuća predavanja teoretičara i teoretičarki iz Slovenije (Gorazd Kovačič, Mitja Velikonja, Lev Kreft, Veronika Bajt, Mojca Pajnik, Uršula Lipovec-Čebtron, Peter Klepec-Kršič, Lana Zdravković).

— **Poglavlje 23** – CMS jedna od organizacija koja je radila na izvještaju hrvatskih organizacija civilnoga društva o (ne)spremnosti Republike Hrvatske na zatvaranje pregovora u poglavlju Pravosuđe i temeljna ljudska prava

— **Projekt Smanjenje utjecaja ekonomske krize na posebno ranjive skupine:** tražitelje azila, azilante, strance pod supsidijarnom zaštitom te povratnike u zapadnoj Slavoniji i zadarskom zaleđu

— **Film Htjeli smo radnike, a došli su nam ljudi**, u suradnji s Mirovnim inštitutom i Hulahop produkcijom;

— **Publikacija Imagi-nacija:** građanski identiteti i prava u nacionalnim državama u Europi: ostvarenje prava ekonomskih migranata kao doprinos izgradnji održivog mira

— **Promocija filma Htjeli smo radnike i publikacije Imagi-nacija** u Rogu u Ljubljani, te Brecljevom centru MKSMC u Kopru, u bablje ljetu 2011.

— **Kolegij Migracije i azil na Mirovnim studijima** ide drugu godinu. Nekolicina polaznika/ica okupila se u radnu grupu te su prikupili i analizirali dokumentaciju za prvi izvještaj o položaju stranaca u RH.

— **Okrugli stol Maloljetne osobe u sustavu azila**, povodom Dana migranata 18. 12.; predstavljene *Preporuke Centra za mirovne studije u razvoju sustava zaštite ljudskih prava i potreba maloljetnih osoba – razvoj javnih politika i prakse*

— **Seminar za odvjetnike Postupci i praksa sudova Europske unije u području izbjegličkog prava / Procedure before the courts of the European union in refugee law**

u Malinskoj na Krku, u suradnji s UNHCR-om. Predavao Flip Schuler iz Böhler Advocaten, Amsterdam, koji zastupa izbjeglice u slučajevima pred Europskim sudom za ljudska prava.

— **Dvadeset godina Antiratne kampanje**

— **Praktično žena**, projekt (i istoimeni publikacija) kroz koji smo ponudili grupi žena iz zapadne Slavonije da izaberu teme koje ih stvarno zanimaju te u suradnji sa stručnjakinjama/cima za pojedina pitanja i radili na tim temama. Tako smo u Pakrac doveli filmsku kritičarku i aktivistkinju Mimu Simić, seksualnu terapeutkinju i članicu CMS-a Natašu Barolin Belić, ali i Djeda Mraz koji je obradovao djecu polaznica (hvala SKD Prosvjeta Zagreb na poklonima iz saonica)

► 2011.

2012.

— **Hrvatska 20 godina poslije – žrtve mina: gdje su, što rade i što trebaju**, publikacija na kojoj je surađivao i CMS prikupljanjem deset priča stradalih od protupješačkih mina u RH

— **Mjenjam svijet**, epizoda o CMS-u na HRT-u, režija Zvonimir Jurić, novinarka-istraživačica Miljenka Čogelja

— **Tribina 10 godina kasnije, što se promijenilo** – o 29. listopada 2001. kada je tijekom projekcije filma *Posljednja jugoslavenska reprezentacija i Lopta nam je pala na glavu* u sklopu regularnih Močvarinih filmskih večeri, tridesetak naoružanih naci-skinheada uletjelo među gledatelje udarajući koga su stigli. Ovaj napad bio je medijski najpopraćeniji od svih nasilnih "akcija" koje su tih godina bile uobičajene po cijelom Zagrebu. Tribina je imala za cilj da se s gostima, od kojih su mnogi neposredni svjedoci te krvave večeri (Aleksandar Stanković, Gordan Bosanac) napravi revizija proteklih deset godina glede nasilja u našem društvu.

— **Sandra Benčić**, nova programska voditeljica CMS-a

— **Važna antidiskriminacijska presuda**: Općinski sud u Varaždinu nepravomoćno je presudio da su dvije djevojke bile žrtve diskriminacije na osnovi etničke pripadnosti (CMS je bio umješivač u sporu na strani tužitelja – Ignac i Balog); također smo pisali *amicus curiae*, podnesak koji omogućava institucija "prijatelji suda" kroz koju smo objasnili pravnu situaciju, tj. međunarodne dokumente koji zabranjuju diskriminaciju, praksu Europskog suda za ljudska prava, akcijske planove u vezi Roma, izvješće Pučkog pravobranitelja, itd.)

— **Ljetna škola Umjetnici u egzilu** u Kuli Stojana Jankovića u Islamu Grčkom. Gosti su bili pisci/spisateljice, umjetnici i aktivisti: pisac Semezdin Mehmedinović (Sarajevo – D.C.), pisac i pjesnik Mile Stojić (Sarajevo – Beč), pjesnik Stevan Tontić (Sarajevo – Berlin), novinar Dževad Tašić (Sarajevo – Oslo), glumica Mira Furlan (Zagreb – LA), strip-crtičica Nina Bunjevac (Srbija – Toronto), aktivističko-filozofsko-umjetnički bračni par Lana Zdravković, Nenad Jelesijević (Beograd – Ljubljana), student doktorskog studija Mišo Kapetanović (Novi – Ljubljana – Graz), pjesnik i pisac Bojan Krivokapić (Novi Sad), novinar Miroslav Prstojević (Sarajevo – Beč/knjižara "Mi"),

moderatorice Mima Simić, Borka Pavičević, pisac Bekim Sejranović (Brčko – Rijeka – Oslo), suvremena umjetnica Milica Tomić (Beograd), profesorica Nataša Desnica – Žerjavić, sevdah majstor Damir Imamović, te brojni članovi i prijatelji CMS-a.

— **Okus doma** – polaznici/e mentorske grupe u okviru kolegija *Migracije i azil* izradili/e prvo poglavlje "azilantske" kuharice.

— **Održana konferencija u Hrvatskom saboru i predstavljena istoimena publikacija – Integracijske politike i prakse u sustavu azila u Republici Hrvatskoj**

— **Publikacija Zaštita djece u sustavu azila i nezakonitom boravku.**

— **Predstavljena Stajališta organizacija civilnoga društva u integraciji izbjeglica u hrvatsko društvo** koju potpisuje *Koordinacija za integraciju*, osnovana 2011. godine, neformalna mreža organizacija civilnog društva koja pruža socijalne usluge u integraciji i zagovara integracijske politike za azilante i strance pod supsidijarnom zaštitom. Uz CMS sudjeluju: Izazov, Iskra, HCK, HPC, UNHCR, KUD, Ženska soba, Cesi, Kuća ljudskih prava, SOS Dječje selo i Hrvatsko društvo psihologa.

— **Okrugli stol Afirmacija integracijske politike** i – prakse u lokalnoj zajednici (Dan izbjeglica, 20. 6.). Gostovala Selma Muhić Dizdarević s praškog sveučilišta.

— **Kolegij Teorije i politike mira** na Fakultetu političkih znanosti, gosti predavači iz CMS-a: Iva Zenzerović, Gordan Bosanac, Vesna Teršelić i Goran Božičević.

— **Predan Akt** o osnivanju ustanove za mirovno obrazovanje

— **Projekt Novo doba ljudskih prava i demokracije u školama**

— **27. Škola ljudskih prava** za srednjoškolce i srednjoškolke, od 19. do 26. svibnja 2012. u Koprivnici. Na Školi je sudjelovalo 17 učenika i učenica iz cijele Hrvatske.

— **4. napredna Škola ljudskih prava**, od 18. do 23. srpnja 2012. u Zadru. Tijekom šest dana, četrnaest sudionika i sudionica iz cijele Hrvatske učilo je i radilo na temi suočavanja s prošlošću.

— **22. regionalna Škola ljudskih prava** održane krajem rujna u Koprivnici u organizaciji CMS-a. Na Školi su sudjelovali mladi iz Srbije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Kosova i Hrvatske

► 2012.

— **Regionalna Mlada MIRamiDA**

u Kuli Jankovića (sudionici iz Hrvatske, BiH, Srbije, Kosova)

— **Razvojna suradnja** – CMS radi na uspostavi domaćih mreža organizacija koje bi provodile razvojne projekte sa organizacijama civilnog društva iz tzv. zemalja u razvoju

— **Rad s Upravnim sudom** u njihovoj nadležnosti o pitanjima azila

— **Javna rasprava** o nacrtu kurikulu-
ma za *Odgoj za demokratsko građanstvo* (ODG) u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa

— **Konferencija Nasljeđe mirovnih inicijativa** (u organizaciji *Documente*)

— **Edukacija upravnih sudaca** o azilu u pravosudnoj akademiji

— **Uključili smo se u Mediteransku mrežu za migracije**

— **Organizirana javna rasprava** o prijedlogu Zakona o policiji u suradnji s *Kućom ljudskih prava*

— **Izveštaj o rasizmu i diskriminaciji u Hrvatskoj za 2011. godinu**, izradili smo za ENAR: Europsku mrežu protiv rasizma

— **Aktivizam nije terorizam**, tribina u suradnji s inicijativom *Sloboda za Bašak*. Tribina je

potaknuta aktualnim događanjima vezanim za slučaj aktivistkinje Bašak Šahin Duman, tražiteljice azila u Hrvatskoj kojoj je u slučaju negativne odluke o azilu prijetilo izručenje u Tursku na temelju optužnice za terorizam. Ove godine u Hrvatskoj su bila još dva takva slučaja.

— **Izradili Izveštaj o provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije u 2011. godini**

— **Postali partneri u mrežama Regional Balcan Network i Trialog**

— **Promocija prijevoda knjige: Priručnik za stratešku izgradnju mira.** Uvodno govorili Ana Matan (Fakultet političkih znanosti), Amer Tikveša i Tamara Šmidling (Mirovna akademija), moderirala: Iva Zenzerović (CMS)

— **Prvi Zbornik radova o azilu** u Hrvatskoj od 2004. godine, u pripremi. Urednici: Drago Župarić Iljić i Emina Bužinkić.

— **Teorijski seminar Civilno društvo**, dodatak ili stup demokracije, Mirovni inštitut i CMS (studeni)

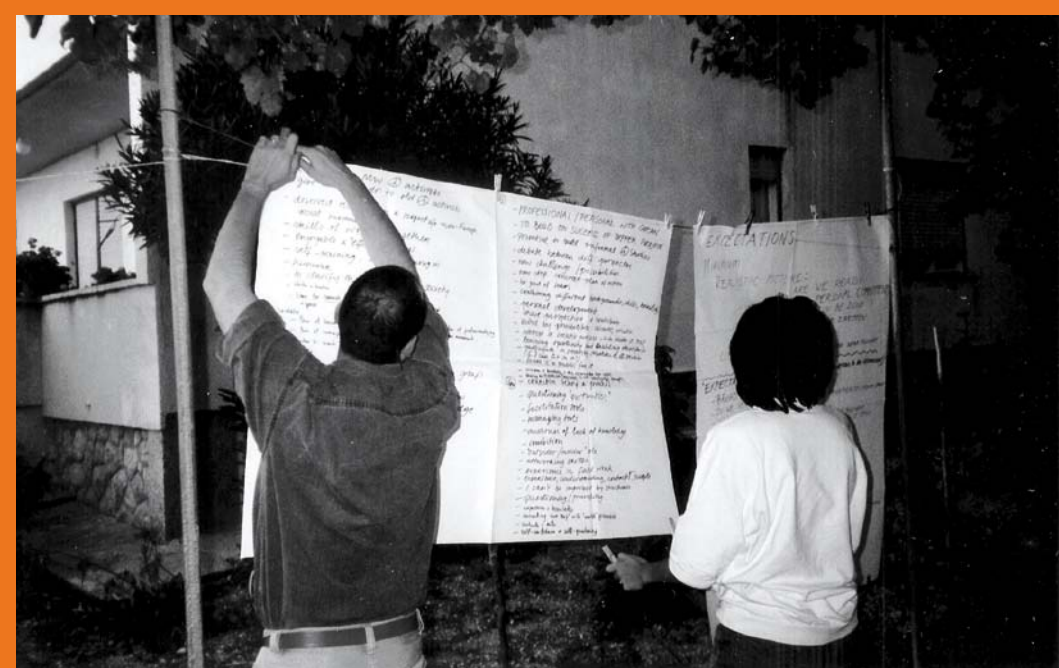
— **Zakon o javnom okupljanju**
– radili na zagovaranju za izmjene i dopune zakona, posebice u onom dijelu u kojem se regulira organizacija prosvjeda na Markovom trgu.

Početak

Svake godine potencijalne polaznike/ce Mirovnih studija na “prijemnom ispitu” pitamo istu stvar – “ako nema rata, što će nam mirovni studiji?”. Negdje u odgovoru na to pitanje krije se i razlog postojanja Centra za mirovne studije, skoro dvadeset godina nakon završetka oružanih sukoba u Hrvatskoj. Kada se osvrnemo na sve čime smo se bavili samo u ovoj, 2012. godini, u kojoj obilježavamo petnaest godina postojanja, vidimo da bi postojali (doduše vjerojatno bi se drugačije zvali) i da do rata koji je uslijedio raspadom socijalističkih saveza, pa tako i Jugoslavije, možda nije ni došlo. Jer, iako je neposredan povod za osnivanjem bilo iskustvo rada u zajednici tijekom ratnih godina u podijeljenom Pakracu, teme nenasilja, prava na različitost, borbe protiv ksenofobije, rasizma i diskriminacije nisu pojave koje more isključivo zemlje s iskustvom rata. No, rat smo nažalost prošli i na to iskustvo se u svom radu neminovno vraćamo – naposljetku, jedna polovina zemlje u kojoj živimo i dalje osjeća direktne ekonomske i socijalne posljedice rata, a o minama koje ubijaju i dvadeset godina nakon što su posađene u zemlju da i ne govorimo. Za organizacije civilnog društva se često kaže da djeluju kao korektiv vlasti, i svakako se vidimo kao jedan od aktera u Hrvatskoj na tom često trnovitom putu zalaganja za vladavinu prava i odgovorniju vlast. Jedan od načina postizanja potonjeg je i potpora većem građanskom angažmanu, što smatramo da radimo kroz sve naše programe – od programa Mirovnih studija, škola ljudskih prava za srednjoškolce, edukacije sudaca i odvjetnika o potrebi korištenja Europske konvencije o ljudskim pravima (i dalje nepopularne u Hrvatskoj) i rada u zajednici, da navedemo samo neke. Jer iako je važno da prvenstveno institucije rade svoj posao i brinu o dostojanstvu svakog čovjeka “bez obzira na rasnu, vjersku, nacionalnu i spolnu pripadnost”, znamo da do onih ključnih promjena koje želimo vidjeti u hrvatskom društvu – smanjenje govora mržnje, predrasuda, i ostalih problema koje smo već naveli, neće doći bez toga da vrednote pravednijeg društva ne postanu i vrednote građana samih (ako je ovo preidealistički za očekivati, korektan rad državnih institucija na ovim problemima može samo pomoći). Ako smo barem neke zarazili svojom željom da živimo u zemlji “društvene pravde, tolerancije i prihvaćanja različitosti”, bez obzira da li su to naši sudci, sutkinje ili susjedi; zemlji koja se razvija sukladno idejama izgradnje mira i razvijanja koncepta ljudske sigurnosti, o kojima ćete imati prilike saznati više u ovoj publikaciji, smatramo svoj aktivizam uspješnim.

U godini (-ama) pred nama CMS nastavlja raditi na razvoju programa mirovne edukacije i javnih politika izgradnje mira, držeći jedno oko na zakonodavstvima i praksama tema koje pratimo: diskriminacija, obrazovanje, izgradnja zajednice, integracija tražitelja azila /azilantata u hrvatsko društvo, razvojna suradnja u regiji i svijetu, i dalje prateći posljedice ksenofobije, nasilja, rasizma, homofobije i kršenja ljudskih prava na društvo u kojem živimo, ali i pokušaju utjecaja na uzroke tih pojava. Da posla ima govori činjenica da smo kao organizacija u zadnjih nekoliko godina narasli nekoliko puta i sretni smo jer smatramo da je naš rad vrijedan, iako se plodovi takvog, mirovnjačkog i ljudskopravaškog rada često čine predalekim za jedan ljudski život – no, to ne znači da ne želimo dati sve od sebe da smanjimo taj put do smanjenja nasilja, doslovnog i nevidljivog (strukturnog) u našem društvu.

I, za kraj, vraćamo se na početak uz dio iz teksta jednog od osnivača CMS-a, napisanog povodom desete obljetnice rada organizacije.

Goran Božičević – Voditelj Centra za mirovne studije (1996. – 1999.), o počecima mirovnih studija u Hrvatskoj:

O potrebi osnivanja Centra za mirovne studije pričalo se još 1993., u uredu Antiratne kampanje Hrvatske u Tkalčićevoj 38. Razgovarali smo kako će nam, jednom kada se završi rat na prostoru bivše SFRJ, trebati Mirovni studiji. Za refleksiju na sva ratna i anti-ratna događanja i za temeljitiju pripremu da se ratovi ne ponove.

Meni se tada činilo da govorimo o nekoj dalekoj budućnosti, no uspjeli smo ih stvoriti već za četiri godine.

Sredinom 1995. počeo sam intenzivno raditi na pripremi nečega što se zvalo (tj. trebalo zvati) “Trening za voditelje projekata Socijalne obnove”. Ideja je bila multiplicirati iskustva Volonterskog projekta Pakrac, pokrenuti slične kampove s međunarodnim volonterima i na drugim rubnim područjima s tadašnjom ‘Republikom Srpskom Krajinom’, omekšavati tu granicu (tada i bojišnicu), pretpostavljam – potaknuti mirnu re-integraciju, no nisam siguran da sam tada to tako zvao.

Ali 1995. je godina Bljeska i Oluje, nestanka RSK, tako se umjesto zamišljenog treninga, desila krajem listopada petodnevna MIRamiDA – Prvi trening iz izgradnje mira u post-YU zemljama, s 11 sudionica/ka iz Hrvatske i BiH te čak 19 voditelja/ica radionica i predavača/ica iz Hrvatske, Srbije, UK, Poljske, Kanade...

MIRamiDE su se brzo dešavale u sljedećim mjesecima: opet Pakrac pa Gornji Vakuf/Uskoplje (nedugo nakon Dayton) pa MIRamiDA 4, treća u Pakracu. Prva VELIKA, sedmodnevna MIRamiDA, u lipnju 1996, nakon koje smo rekli - ovo nije običan trening, ovo je puno više. Uspjeh i kompleksnost pristupa na ovoj Miramidi ohrabрили su nad te smo počeli koristiti naziv Centar za mirovne studije, Pakrac.

Bili smo projekt Antiratne kampanje, imali unajmljenu kuću u centru Pakraca, ugošćavali razne sastanke i druge projekte (Centar za žene žrtve rata, Centar za mir iz Osijeka, Koordinacioni sastanci UNHCR-a i drugih NVOa, itd).

Bili smo nas troje: Melita Jureša s Raba, Alex Melbourne iz Engleske i ja. Podržavali su nas Soros, Nizozemska i Američka ambasada, a mene plaćali britanski kvekeri.

Ključan trenutak je ipak sastanak na Rabu, u rujnu 1996. Sazvan kako bi se pokrenuli Mirovni studiji okupio je mirovnjake iz Hrvatske, UK te SAD-a /Njemačke: Melita Jureša, Vanja Nikolić, Vesna Teršelič, Ognjen Tus i ja iz Hrvatske, Alex Melbourne i Sophie Reynolds iz UK, Paul Stubbs UK /Hrvatska te Eric Bachman iz SAD /Njemačke.

Sastanak na Rabu vodili smo na engleskom i snimali na audio kazete. Trajao je tri dana i pokazao se kao iznimno naporan. Najviše je kritike bilo usmjerenom prema meni "Zašto ga nisi pripremio? Gdje je dnevni red? Ciljevi? Pripremni materijali? Objasni nam svoju viziju pa ćemo se onda mi moći očitovati o njoj." Naravno, da je kritika zaslužena - no važno je pogledati u razloge moga izbjegavanja detaljnije pripreme osnivačkog sastanka Mirovnih studija: to je trebala biti ideja i vizija cijelog niza ljudi, a ne samo jednog čovjeka. Iako to i nije opravdanje, mislim da je važno naglasiti da su Centar za mirovne studije te Mirovni

studiji sami, oduvijek bili i zamišljeni i stvarani od strane niza ljudi, od kojih sam ja u samom početku bio najvidljiviji i odigrao ulogu katalizatora pa ponekad i voditelja procesa, no proces je aktivno uključivao mnoge.

Nakon Raba, oformili smo uz Ericovu pomoć dvije e-mailing liste (bilo je to 1996., godinama prije Interneta kakvog poznajemo danas), a u tim je ušla Marina Škrabalo nedugo nakon toga i Nick Wilson, pakrački volonter s iskustvom organiziranja edukacija u dvadesetak azijskih država za *Amnesty International*. Stvoreni su temelji organizacije, struktura i kostur programa, te je u proljeće 1997. registriran Centar za mirovne studije.

Prijelomna je odluka bila, odlazak iz Pakraca u Zagreb, donesena na teškom sastanku u dva dijela. Prevagnuo je argument da CMS želi raditi programe širom Hrvatske i regije, a to je iz Zagreba mnogo lakše, tim više što nas je većina tada i živjela u Zagrebu.

Pripreme za pokretanje Mirovnih studija trajale su od jeseni 1996. pa do jeseni 1997. Bio je to za nas izuzetno težak proces.

Otpor akademske zajednice, dijela NVOa, istaknutih pojedinaca. “Otkuda nama pravo?” vrtilo se u razgovorima, predlagalo da se nazovemo Centar za izgradnju mira. Vanja Nikolić je u proljeće 1997. prešla iz boarda CMS-a u Izvršni tim i to je bilo ključno pojačanje, stvoren je jak tim domaćih ljudi posvećenih stvaranju Mirovnih studija.¹

Okrugli stol o pokretanju Mirovnih studija održan je u Novinarskom domu u svibnju 1997., bio je to naš prvi izlazak u javnost. Zapravo je bio prilično uspješan, no svi ćemo ga se sjećati po žestokom napadu Žarka Puhovskoga na nas², naš način prezentacije, našu nekompetentnost.

Pa – ako smo taj napad preživjeli – mogli smo ići dalje. Maja Uzelac i Biljana Kašić zdušno su nas branile, no ulazak aktivista u akademski zabran bio je primjeren i nedobrodošao.

Kao melem na ranu, pamtim iz tog doba podršku Nenada Zakoška i njegovo neupitno: “Naravno da imate pravo pokrenuti Mirovne studije.”

Rujan 1997. i poziv za upis na Mirovne studije. Večer prije odlaska u tisak, naš je poziv - isti kao i plakat - dizajnirao ga Rutta iz Arkzina, konačno gotov, nosim ga iz Arkzina u Tjednik, a glavni urednik, kada ga je vidio rekao je glasno: Wow!

I bio je impresivan, donio nam odmah 50% popusta i mnoštvo zainteresiranih za upis. Mnogi iz te generacije su već dali veliki doprinos izgradnji mira u Hrvatskoj i šire, kroz nagrađivane novinske članke, razvojem niza edukacijskih i drugih programa za mlade, vjernike, branitelje, stradalnike.

Tako su u jesen 1997. pokrenuti Mirovni studiji u Hrvatskoj. Zašto baš kao program nevladine udruge? Detaljnije analize će biti potrebne.

Moj je dojam da smo mi, aktivisti/ce ARK-a, kroz intenzivan rad na izgradnji mira na terenu, prije svega u podijeljenom i razrušenom Pakracu, došli u jedinstvenu priliku učiti iz prve ruke, radeći sa više od četiri stotine volontera, civila, iz preko 20 zemalja, koji su sami platili svoj put i smještaj u Pakracu, kako se (ne) gradi mir u post ratnom području.

Radeći na iznimno osjetljivom projektu, na obje strane umjetne granice zemlje u ratu, surađujući sa nizom UN-ovih i drugih međunarodnih agencija i misija vidjeli smo lice i naličje “intervencije treće strane”.

Imali prilike učiti na edukacijama, radionicama, konferencijama u Austriji, Njemačkoj, Mađarskoj, Italiji, švicarskoj, SADu,... Ubrzo smo saznali da je ono što mi radimo - novo, nikad dosad rađeno, inovativno, eksperimentalno i jako važno (vidi Larry Minear “*Reconciliation Across Border - Experiment in Croatia*” za *Local capacities for Peace*, 1994).

To što tada nismo uspjeli ostvariti značajniji kontakt sa Sveučilištima u Hrvatskoj (no stalno smo imali odlične veze s raznim svjetskim uključujući i vodeći Odjel za mirovne studije u Bradfordu, UK), nije nam umanjivalo nadu da će se vremena promijeniti i protok znanja i ljudskih resursa osloboditi okova formalizama. *Grožnjan*, 2. 7. 2006. godine.³

Azil

Od 2003. godine u našem radu važnom držimo temu ljudskih prava stranaca, osobito tražitelja/ica azila i nezakonitih migranata/ica. Od 1997. godine broj tražitelja/ica azila u Hrvatskoj raste i dosegao je brojku od više od 3000. Osim oko 500 tražitelja/ica azila koji redovito borave u Hrvatskoj, u privremenim Prihvatilištima za tražitelje azila u Zagrebu i Kutini, u Republici Hrvatskoj živi i 65 osoba kojima je odobren status azila ili supsidijarne zaštite. Azilanti/ice porijeklom su iz uglavnom dalekih jugo-istočnih zemalja, iz različitih kulturnih i političkih pozadina.

Azil je pravna i politička zaštita koja se dodjeljuje onim izbjeglicama koje osjećaju osnovan strah od proganjanja zbog pripadnosti određenoj rasi, naciji, vjeri, pripadnosti određenoj društvenoj skupini ili zbog političkog mišljenja. Pravo na azil imaju svi oni koji uspiju dokazati taj strah od proganjanja. Tražitelji/ice azila su: maloljetni i punoljetni muškarci i žene, obrazovane osobe, socijalno ugrožene osobe, žrtve trgovanjem ljudima i dr.

Pored tražitelja/ica azila, grupa stranaca koja često boravi u Hrvatskoj su tzv. nezakoniti /neregularni migranti/ice, osobe koje se zateknu na granici ili teritoriju Republike Hrvatske bez valjanih dokumenata. Upravo zato se nazivaju neregularnim migrantima/icama i obično se nalaze u centru zatvorenog tipa, Prihvatnom centru za strance u Ježevu, nedaleko Zagreba. Veliki broj nezakonitih migranata/ica postanu i tražitelji/ice azila.

U Republici Hrvatskoj pitanjem i politikom azila bave se nadležne institucije (Ministarstvo unutarnjih poslova, Ured za ljudska prava), neke nevladine organizacije (Centar za mirovne studije, Hrvatski pravni centar, Hrvatski crveni križ), međunarodne organizacije (UNHCR, IOM) i dr. U koordinaciji Hrvatskogavnog centra djeluje i neformalna Koordinacija za azil, čije su članice organizacije i institucije koje se usko bave ovim područjem u svom radu.

Sastanci Koordinacije služe za međusobno informiranje i učvršćivanje među-sektorske suradnje. Područje azila u Republici Hrvatskoj regulirano je *Zakonom o azilu*. Prvi zakon donesen je 2003., a drugi 2008. godine, koji je poslije i korigiran Izmjenama i dopunama Zakona o azilu (NN 88/10). Osim azila, zakon regulira i institut supsidijarne zaštite koja je dodijeljena izbjeglicama koje nisu ostvarile pravo na azil.

Od početka našeg rada u ovome području, zamjećujemo kompleksne višeslojne probleme:

- ◊ društvena ksenofobija i jačanje predrasuda i stereotipa prema tražiteljima/ica azila i nezakonitim migrantima
- ◊ nedovoljno otvorena, odnosno restriktivna azilna politika
- ◊ slaba koordinacija nadležnih ministarstava i dr. vladinih tijela u području zaštite ljudskih prava tražitelja/ica azila, azilanata/ica i dr. izbjeglica
- ◊ nedovoljno razvijene integracijske politike za azilante i osobe sa supsidijarnom zaštitom (uz manjak suradnje institucija međusobno i suradnje institucija sa nevladinim organizacijama)
- ◊ slaba medijska zastupljenost tema koje se tiču tražitelja/ica azila, azilanata/ica, azilne politike i sl.

Još 2004. godine kroz suradnju programa Mirovnih studija i programa Azila inicirali smo akcijsko istraživanje *Azil u Hrvatskoj*, ujedno i prvo istraživanje o azilu u RH uopće.

Istraživanje smo fokusirali na: ispitivanje institucionalnog okvira i njegove kvalitete u području azilne politike, odnos medija i organizacija civilnoga društva prema azilu i djelovanje spram nedostataka azilne politike i ukupnog tretmana tražitelja/ica azila, te na direktan rad s tražiteljima/icama azila gdje je fokus bio na osobne priče (razlozi bijega iz domicilne zemlje, prijedan put do Hrvatske, očekivanja od života u Hrvatskoj).

Rezultati istraživanja odveli su nas u višegodišnju kampanju *Hrvatska - (k) raj na zemlji*. Cilj kampanje bio je potaknuti stručnu i javnu diskusiju o pravima tražitelja/ica azila te unaprijediti sveukupnu politiku azila i suradnju nadležnih institucija i organizacija u području razvoja integracijskih politika. Kroz kampanju smo organizirali: prvu međunarodnu konferenciju o integracijskim politikama i sustavu azila uopće, čije smo preporuke objavili u priručniku za integraciju,

namijenjen institucijama, pod nazivom *Azil u Hrvatskoj – integracijske politike*, izložbu *Azil kao ljudsko pravo* koja je organizirana u Sisku, Slavonskom brodu, Rijeci i Zagrebu, a koju su činili razni umjetnički radovi (od slika, preko fotografija, grafika, skulptura, mozaika, do literarnih radova), četiri okrugla stola o pravima tražitelja/ica azila (*Stranac u mom dvorištu, Od t'ge za jug na zahod i dr.*) te niz javnih rasprava, medijskih nastupa i sl. Osim toga, direktno smo radili s tražiteljima/icama azila kroz radionice *Boalovog teatra* i upostavljanje tečaja hrvatskog jezika. Relevantan produkt naše kampanje je i dokumentarni film *Hrvatska - (k)raj na zemlji*, nastao u suradnji s Fade-IN.

Od 2005. godine redovito objavljujemo *Institucionalni vodič za tražitelje/ice azila ne nekoliko jezika (hrvatski, engleski, francuski, turski, farsi, arapski, albanski, hindu itd.).*

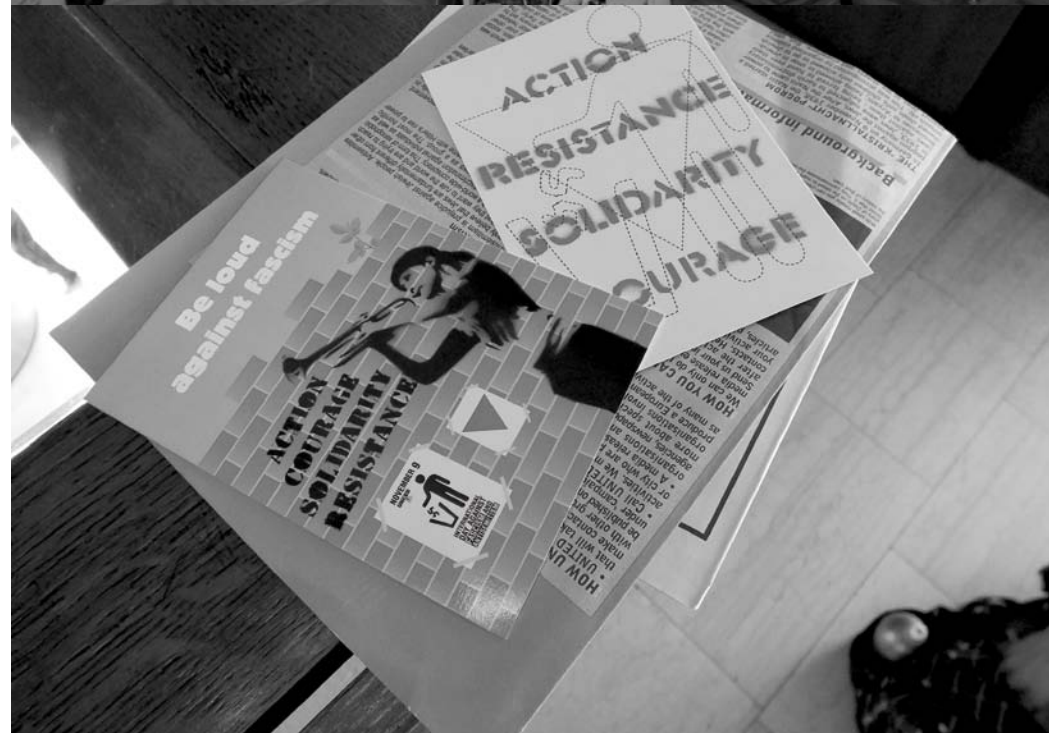
Od 2004. godine kontinuirano održavamo tečaj hrvatskoga jezika, a od sredine 2006. godine tečaj se održava redovitom dinamikom od strane angažiranih volontera/ki, uglavnom polaznika/ica Mirovnih studija, članova/ica Centra za mirovne studije i zainteresiranih građana/ki. Prije rada sa tražiteljima/icama azila volonteri/ke prolaze intenzivnu edukaciju, a njihov rad se prati i nadzire.

Do sada smo održali oko 2000 sati hrvatskoga jezika za oko 500 tražitelja/ica azila i azilanata/ica. Osim volontiranja u programu tečaja hrvatskoga jezika, polaznici/e Mirovnih studija i drugi uključuju se u rad na javnim politikama azila ili istraživačkim aktivnostima. Jedna generacija studenata/ica Mirovnih studija organizirala je radionicu *Boalovog teatra* s tražiteljima/icama azila u Kutini koju je i javno prezentirala u Zagrebu povodom *Međunarodnog dana izbjeglica 20. 06. 2008. godine* pod nazivom *Apel Za Izlaz iz Labirinta*.

Iako se CMS primarno ne bavi socijalnom politikom i socijalnim uslugama, primjećujemo kako je socijalna uključenost tražitelja/ica azila i azilanata/ica neizmjerljivo slaba te kao važan prioritet u svome radu vidimo razvijanje održive suradnje sa lokalnim (Kutina i okolica, Zagreb) organizacijama i institucijama u pružanju informacija i socijalnih usluga tražiteljima/icama azila i azilantima/icama te otvaranje Prihvatišta za tražitelje/ice azila za takav oblik rada.

Od dodjele prvog azila u Hrvatskoj radimo na razvijanju integracijskih politika za azilante/ice, osobe koje će svoj život provesti u Hrvatskoj i koje se suočavaju sa iznimno teškim životnim uvjetima kada se to tiče usvajanja hrvatskoga

jezika, prilika za zaposlenje, daljnje obrazovanje, smještaj i kvalitetnu zdravstvenu i socijalnu skrb. CMS se uglavnom ovim problemom bavi kroz zagovaranje integracijskih politika prema institucijama te direktnom pomoći azilantima/icama u integraciji i rješavanju svakodnevnih problema.

Osim navedenog, azil tim CMS-a je u 2009. godini sudjelovao u međunarodnom istraživanju i publiciranju teksta o azilu i nezakonitim migracijama u Hrvatskoj kroz utjecaj transnacionalnih migracija; projekt se provodio sa Minderheiten Initiative iz Beča i partnerima iz Istanbula i Beograda. Prezentacija rezultata projekta i publikacija održali su se u Beču u okviru veće međunarodne izložbe. Iste godine proveli smo istraživanje usklađenosti hrvatskih zakona i politika sa europskim direktivama u području azila i nezakonitih migracija; (rezultati istraživanja objavljeni su u lipnju 2010. godine).

Od ostalih postignuća u području azila spomenuli bi kolegij *Migracije i azil* na Mirovnim studijima, koji ide od 2010. godine. Nekolicina polaznika/ica okupila se u radnu grupu te su prikupili i analizirali dokumentaciju za prvi *Izvještaj o položaju stranaca u RH*.

Povodom Dana migranata 18. 12. 2011., održan je okrugli stol Maloljetne osobe u sustavu azila te su predstavljene *Preporuke Centra za mirovne studije u razvoju sustava zaštite ljudskih prava i potreba maloljetnih osoba – razvoj javnih politika i prakse*.

U sklopu *FARE Action Week-a* 2011. i 2012. godine u suradnji s Udrugom navijača NK Zagreb *Bijeli anđeli* organizirali smo malonogometne turnire kako bi obilježili tjedan bore protiv rasizma u nogometu. CMS tim istakao se više kulinarskim nego nogometnim vještinama.

U 2012. godini polaznici/e mentorske grupe u okviru kolegija *Migracije i azil* izradili/e su prvo poglavlje “azilantske” kuharice *Okus doma*. Održana je i konferencija u Hrvatskom saboru i predstavljena istoimena publikacija – *Integracijske politike i prakse u sustavu azila u Republici Hrvatskoj* (ur. E. Bužinkić, J. Kranjec). U 2012. je izašla i publikacija *Zaštita djece u sustavu azila i nezakonitom boravku*. Predstavljena je i publikacija *Stajališta organizacija civilnoga društva u integraciji izbjeglica u hrvatsko društvo* koju potpisuje *Koordinacija za integraciju*, osnovana 2011. godine.

U vremenu izlaska ove publikacije u pripremi je prvi *Zbornik radova o azilu u Hrvatskoj* od 2004. godine.

Izgradnja mira

Međunarodna⁴ pozadina: Godine 1992., nakon smirivanja hladnoratovskih političko-vojnih sukoba, tadašnji tajnik Ujedinjenih naroda, Boutros Boutros-Ghali izložio je dokument *Agenda for Peace (Program za mir)*, usvojen na sastanku UN-ovog Sigurnosnog vijeća. Ovim dokumentom je zapravo prvi put u povijesti mir službeno naveden kao osnovna obaveza globalnog svijeta. *Program za mir* ponovno je naglasio koja su to tri puta prema postizanju društvenog mira: preventivna diplomacija (koja sprečava sukobe koji bi se mogli dogoditi), stvaranje mira (*peacemaking*), koje postiže konsenzualni dogovor kroz pregovore; održavanje mira (*peacekeeping*), koje uključuje prisustvo pretežno naoružanih snaga UN-a u ratom pogođenim područjima kako bi nadzirali i osiguravali provođenje dogovora između zaraćenih strana. *Peace-building* je tako postao četvrti koncept postizanja mira koji se ne bavi toliko prekidom direktnog nasilja koliko smanjenjem i podizanjem svijesti o strukturalnom nasilju.

Obično se govori o dva tipa izgradnje mira:

◊ prvi se bavi direktnim posljedicama rata/postljedicama izravnog nasilja nad stanovništvom. Tijekom ovog stadija, društvo se bavi problemima poput razminiranja, revitalizacije javnog sektora i infrastrukture, kontrolom grabeža političke moći od strane sada demilitariziranih skupina u društvu, povratka izbjeglica, psihoterapije i prilika za oprost.

◊ drugi tip izgradnje mira brine o dugotrajnijim strukturalnim promjenama koje za cilj imaju uspostavljanje društvene pravde. Konačni cilj graditelja mira je pravičnija razdioba političke i ekonomske moći te svakodnevna kultura i izražavanje (jezik, žargon) koji podupiru ovakav sistem.

Izgradnja mira – širok raspon praksi na svim društvenim razinama kojima je cilj transformacija društvenih odnosa, struktura i kulture, radi otklanjanja temeljnih uzroka društvenih sukoba, posebice političke i ekonomske nejednakosti, te radi povećanja sposobnosti pojedinaca/ki, skupina i institucija za nenasilno i konstruktivno ophođenje sa sukobom.

U definiciji izgradnje mira društvena je pravda implicirana u shvaćanju da su politička i ekonomska nejednakost temelj strukturalnog nasilja, koje često rezultira političkim i fizičkim nasiljem. Njihovo otklanjanje, posredovano promjenom društvenih odnosa i povećanjem sposobnosti društvenih aktera za nenasilno ophođenje sa sukobima, istodobno je i svrha i praksa izgradnje mira. Izgradnja mira transformaciju društvenih struktura, odnosa i kulture, a pritom i razvojne aktivnosti, shvaća kao način otklanjanja uzroka društvenih sukoba. Istovremeno je u radu na mobilizaciji i razvoju zajednice nemoguće izbjeći i rad na transformaciji sukoba u slučajevima kada sukobi negativno utječu na funkcioniranje i kvalitetu struktura ljudskih zajednica.

“Izgradnja mira je dugotrajan proces koji želi otkloniti uzroke koji su do rata doveli, graditi takvo društvo u kojem će se konflikti bez nasilja rješavati, točnije – transformirati.”

— Goran Božičević

U kontekstu rasprave razlike “ljudskopravaškog / ljudskopravnog” i “mirovnjačkog” pristupa društvenoj promjeni, u kojem prvi pristup, strogo govoreći, ne isključuje izravan sukob, odnosno korištenje sredstava koja nisu nužno nenasilna iako su u svrhu zaštite života možebitno ugroženog pojedinca, grupa, tj. uopće ideala nepovredljivosti ljudskih prava, članica CMS-a Marina Škrabalo kaže, zaključujući o izgradnji mira u Hrvatskoj, “građanske inicijative razvoja zajednice i izgradnje mira u Hrvatskoj stavljaju u prvi plan poticanje partnerstava i suradnje u zajednici [“mirovnjački” pristup, op. ur.], dok se konfrontacija najčešće ograničava na institucionalne kanale, poput pokretanja pravosudnih postupaka u slučajevima kršenja ljudskih prava [“ljudskopravaški / ljudskopravni” pristup, op. ur.], a u manjoj mjeri pokretanja građanskih petcija ili javne rasprave (koje nevladine organizacije češće usmjeravaju na nacionalnu razinu).

O samom konceptu izgradnje mira Marina zaključuje “U velikoj je većini slučajeva riječ o poticanju društvene promjene zajednice “odozdo prema dole”, i to primarno u sferi civilnog društva, mobiliziranjem građana kao provoditelja ili pak zagovarača promjena, ali i izravnim mobiliziranjem društvenih elita (stručnjaka, predstavnika institucija, političkih stranaka i vlasti), uključivanjem pojedinaca na javnim funkcijama, poticanjem suradnje institucija i građanskih inicijativa ili pak promocijom participativnih procesa odlučivanja u institucijama.

Međutim, manjkavost je takvog pristupa zanemarenost izravnog utjecaja na politički proces putem, primjerice, kritičkog ukazivanja na sadržaj političkih programa stranaka te edukacije političkih stranaka o ljudskim pravima i izgradnji mira⁵. Sociolog Paul Stubbs (jedan od prisutnih na osnivačkom sastanku Mirovnih studija na Rabu '96.) razlikuje tri vala “izgradnje mira odozdo” u bivšoj Jugoslaviji: prvim valom dominira građanska hrabrost u obliku neformalne / poluformalne organizacije grupa građana koji su govorili “ne” nasilju pokušavajući artikulirati (iako nerazgovjetno, po njegovom sudu) vjeru u alternativne načine rješavanja konflikata. Vodstvo u tim pokretima preuzeli su oni koji su već u osamdesetima bili aktivni u različitim scenama u Jugoslaviji (ekološki, ženski aktivisti/kinje, borci za prigovor savjesti još za vrijeme Jugoslavije). Drugi val, konsolidiranje i institucionaliziranje mirovne edukacije kroz stvaranja organizacija, omogućen je idejom izgradnje mira koja je tada čak mogla biti institucionalizirana unutar sustava UN-a, kroz projekte koji su se oslanjali na prepoznavanje stvarnih potreba i osnaživanje lokalnog *grassroot* vodstva (Projekti Travnik, Gornji Vakuf/Uskoplje, početak rada CMS-a, Centra za nenasilnu akciju Sarajevo/Beograd, itd.). Treći val predstavlja vidljivije mjesto za aktiviste u široj javnoj sferi kroz rad utemeljen na novoj kombinaciji ljudskih prava, pravde i izgradnje mira (poput osnivanja Documente – centra za suočavanje s prošlošću), ali i dalje ustrajući na autentičnoj kritičkoj svijesti.

“Jedina lekcija koju možemo naučiti je da nema zamjene ili prečice za izgradnju dugoročnog povjerenja između dvije različite strane. Neprekidno refleksivno i kritičko preispitivanje načela i prakse ili nedostatak istih je iznimno važno kao što je važna i potreba da se omogući takva refleksija.” — Paul Stubbs⁶

Mir

Mir, baš kao i nasilje, odnos je između dviju ili više strana⁷. Strane u pitanju mogu biti osobe, grupe, države, nacije, regije, ili civilizacije koje vuku svaka na svoju stranu, ili stvaraju sukobe unutar samih sebe. Mir (ili nemir) postoji samo unutar tog odnosa i nestaje ako se jedna strana potpuno povuče (ili ako je uništena). No ovo ni na koji način ne umanjuje značaj namjere i mogućnosti jedne ili objiju strana u tom odnosu da rade na miru. Kao i u braku, bračna harmonija nije ukupan zbroj potencijala dviju strana, pa se ponekad dogodi da inače divni ljudi mogu imati ne tako divne brakove, kao i obrnuto. Općenito, postoje tri tipa odnosa između “sebe” i “drugoga”: 1) negativan, neharmoničan (dobro/loše za nas je loše / dobro za onog drugog), 2) rezigniran/ambivalentan (dobro/loše za nas i za drugoga nisu u posebnoj vezi), 3) pozitivan, harmoničan (dobro/loše za nas je dobro/loše za drugoga).

U stvarnosti, odnosi mogu odražavati sva tri tipa. Kada do negativnog odnosa dolazi namjerno, govorimo o direktnom nasilju, ili šteti. Ako je počinitelj organizirani kolektiv, ponekad se koristi termin rat umjesto direktnog nasilja. Ako nasilje nije namjerno (i dalje mogu postojati nasilni činovi, koji mogu biti više ili manje namjerni) pričamo o indirektnom ili strukturalnom nasilju, kao što je siromaštvo, represija i otuđenje, ovisno koja osnovna ljudska potreba je zanemarena u društvu. Kulturalno nasilje uključuje aspekte kulture koji legitimiraju ili direktno ili strukturalno nasilje.

Iz ovih ideja proizlaze dva koncepta mira: negativan mir je odsustvo nasilja (kao u slučaju primirja / razdvajanja neprijatelja). Pozitivan mir uključuje napredak od ambivalentnih do pozitivnih, harmoničnih odnosa, direktnih i/ili strukturalnih.

Studije konflikata koji vide nasilje, tj. rat ako do istoga dođe kao dimne signale neriješenih konflikata nedjeljiv su dio mirovnih studija. Mirovni studiji tako vjeruju da transformacijom direktnog nasilja / sukoba zaraćene strane mogu problem riješiti bez uporabe nasilja, i naposljetku izgradnjom pozitivnog mira. Glavni načini postizanja negativnog mira uključuju medijaciju koja bi postavila sukob i pomirenje koje bi izlježila traume prouzročene nasiljem. Pomirenje je nasilju ono što medijacija dođe konfliktu, ali bez rezolucije / razrješenja događa se samo umirenje koji nije produktivno stanje i velika je vjerojatnost da situacija može završiti u nasilju. Svi putovi do mira vode samo kroz rješavanje sukoba.

Mir – praslavenska i sveslavenska riječ, čiji je korijen mil (mio), značenja drag. U crkvenom jeziku mir znači i svijet (grčki kosmos, latinski mundus). Središnje značenje riječi mir je latinski pax / grčki eirene. Latinski pax ima u tvorbi glagol pangere – utvrditi, povezati, učvrstiti. U osnovi većine pojmova iz indoeuropskih jezika trebala bi biti zamisao tišine, spokoja, postojanosti, ili čak prijateljstva, srodstva, sloge. Germansko značenje (od fridhr do Friede) izvorno znači prijateljstvo, milinu, ljubav. Sadržaj mira cijenio se kao nešto najcjenjenije i istovjetno samom životu. Zbog toga se u Evandjelju po Matiji kaže “Blago mirotvorcima jer će se zvati sinovi Božji.”⁸

Javne politike

Odlukom Centra za mirovne studije na strateškom planiranju u Fužinama 2004. godine, u nastojanju da ono što radimo i što želimo promijeniti u svojim zajednicama i u zemlji u kojoj živimo ima što dugoročniji i kvalitetniji utjecaj, odlučeno je da će CMS razvijati svoj pristup aktivizmu, tj. svoje aktivnosti i programe kroz dva različita, ali komplementarna pristupa – mirovnu edukaciju i javne politike izgradnje mira, s integriranim akcijskim istraživanjima. Teme i programi na kojima radimo se vrlo često ne mogu isključivo odjeliti ovim pristupima, već se najčešće događa da naše aktivnosti imaju i zagovaračku (tzv. javno-političku), ali u isto vrijeme i edukacijsku komponentu te je baš ta komplementarnost dodana vrijednost našim aktivnostima.

Centar za mirovne studije bavi se cjelokupnim procesom javnih politika u specifičnim područjima identificiranim kao relevantnim u širem i pozitivnom kontekstu izgradnje mira.

Ta područja obuhvaćaju: suzbijanje diskriminacije, pravo na azil, ljudsku sigurnost, međuetničke odnose i interkulturalizam te mirovno obrazovanje.

Javnim politikama bavimo se kroz cjelokupni proces izrade i analize samih politika te tako utječemo na donošenje ili izmjene određene politike, izrađujemo istraživanja i/ili preporuke kao temelj za određenu politiku te zagovaramo širu društvenu promjenu u nekom od navedenih područja.

Kroz edukacije i kampanje zagovaranje usmjeravamo na javnost, a kroz istraživanja, analize i stručni rad prema zakonodavnim promjenama. Podprogrami koji većinom spadaju u program javnih politika su Ljudska sigurnost, Suzbijanje diskriminacije, Međuetnički odnosi i interkulturalizam, Afirmacija prava na azil, Zaštita ljudskih prava (zakonodavstvo i pravna pomoć). Mirovno obrazovanje također ponekad ima javno-političku komponentu, poput uključivanja CMS-a u raspravu oko uvođenja Odgoja za građansko obrazovanje u obavezni školski program u Hrvatskoj, kao i u priči oko toga kako bi obrazovanje za aktivno građanstvo trebalo izgledati.

Suzbijanje diskriminacije

Osim sporadičnog bavljenja diskriminacijom kroz ostale aktivnosti u borbi protiv ksenofobije i rasizma, najviše se dotičući problema diskriminacije manjina i tražitelja azila, prvi konkretniji ulaz u područja borbe s diskriminacijom bilo je istraživanje iz 2005. godine koje je željelo ukazati na eventualna diskriminatorska ponašanja i prakse poslodavaca u Hrvatskoj u privatnom i javnom sektoru prilikom zapošljavanja pripadnika/ca ranjivih skupina: žena, pripadnika romske i srpske nacionalne manjine, osoba s invaliditetom, osoba s psihičkim teškoćama, seksualnih manjina te HIV pozitivnih osoba. Iako su i tada, i prije donošenja Zakona o suzbijanju diskriminacije koji je u Hrvatskoj stupio na snagu isključivo kao zahtjev Europske unije, u hrvatskim zakonima poput Zakona o radu, Zakona o ravnopravnosti spolova i Zakona o istospolnom partnerstvu postojale anti-diskriminacijske odredbe, pristup tržištu rada koji se najčešće smatra jednim od osnovnih preduvjeta uključenosti u društvo, građani često doživljavaju kao nedostupnije određenim skupinama. Medijski eksponirani slučajevi diskriminacije su se tako mahom prikazivali kao izolirani slučajevi izazvani pojedincima među poslodavcima nedovoljno upoznatima s pravima zaposlenika ili nedovoljno "otvornih prema različitostima". Pod pretpostavkom da nemogućnost zasnivanja radnog odnosa direktno utječe na cjelokupnu kvalitetu života pojedinca/ke, provedeno je istraživanje u nekoliko županija s identificiranim poslodavcima, predstavnicima sindikata te nasumce odabranim zaposlenicima. Skupina od petnaest osoba senzibiliziranih za probleme pripadnika ranjivih skupina se javljalo na natječaje za radna mjesta. Istraživanje među poslodavcima naslutilo je ono što će se poslije vrlo često pokazivati – da je teško "izmjeriti" samu diskriminaciju, čak i vrlo teško dokazati u sudskom procesu.

Rezultati ovog prvog rada na ovom području vidljivi su u obliku brošure *Diskriminacija u području rada: vodič za radnike i tražitelje posla (2006.)* te filma *Na ovom radnom mjestu nema mjesta za vas (CMS u suradnji sa Žimbra filmom i Autorskim studijem FVV)*.

Tijekom 2008. kada se pripremao *Zakon o suzbijanju diskriminacije*, te 2009. kada isti stupa na snagu CMS počinje sustavnije raditi na promociji Zakona i

praćenju rada tijela zaduženih za njegovu provedbu, prvenstveno povezivanjem s Uredom pučkog pravobranitelja i Uredom za ljudska prava Vlade RH (danas, Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina) na podizanju svijesti šire javnosti o problemu diskriminacije te predstavljanju Ureda pučkog pravobranitelja kao središnjeg tijela zaduženog za suzbijanje diskriminacije.

Naše aktivnosti u ovom, kroz posljednjih nekoliko godina već ojačanom programu CMS-a se uglavnom mogu svrstati u sljedeća područja:

- ◊ edukacija raznih specijaliziranih grupa o Zakonu o suzbijanju diskriminacije, europskom anti-diskriminacijskom okviru i vrijednostima anti-diskriminacije. Osim već spomenute policije, radili smo s odvjetnicima/ama, pravosudnim djelatnicima/ama, sucima/sutkinjama te širom javnom upravom, a kroz kolegij na Mirovnim studijima radimo i sa građanima/kama. Nadalje, educirali smo organizacije civilnog društva širom Hrvatske, proveli stručne edukacije za pravnike/ice iz udruga, trenirali medije i poslovni sektor o Zakonu i pojavama diskriminacije.

- ◊ istraživanja o pojavnosti diskriminacije (koje smo do sada radili u partnerstvu s Uredom pučkog pravobranitelja i Ureda za ljudska prava), te praćenje provedbe Zakona kroz prikupljanje i analizu slučajeva diskriminacije (uspoređujemo broj slučajeva prijavljenih organizacijama civilnog društva, Pučkom pravobranitelju i posebnim pravobraniteljicama te slučajeve koji se vode pred sudovima te iz toga izvlačimo određene zaključke o trendovima). Ovakvo izvješće za sada postoji za 2009. i 2011. godinu. Izrada izvještaja omogućava nam identifikaciju relevantnih problema tako da planiramo nastaviti sa istraživanjima kao bitnom polazišnom točkom za planiranja budućih aktivnosti. Za 2011. godinu smo izradili istraživanje o rasizmu i sličnim oblicima diskriminacije zajedno s *European Network Against Racism*

- ◊ zagovaračke aktivnosti vidimo kao objedinjenje svih aktivnosti jer nam podaci dobiveni iz istraživanja i suradnja koju ostvarujemo kroz edukacije pomažu da djelujemo na poboljšanju okvira anti-diskriminacijske politike. Primjerice, u 2012. godini smo zagovarali izmjene i dopune Zakona iz pozicije onih koji aktivno koriste Zakon, a to su zasigurno organizacije civilnog društva umrežene u Anti-diskriminacijsku mrežu neformalnog karaktera. U zagovaračke aktivnosti spadaju i javne kampanje koje smo do sada organizirali poput *“Stop predrasudama! Stop diskriminaciji!”* koja je ciljala na upoznavanje građana/ki s nedavno donesenim Zakonom i *“Jer nam je stalo!”* koja se ticala diskriminacije gejeva i lezbijki kao i nasilja nad njima. Uz ove nacionalne javne kampanje, izdali smo nekoliko različitih informativnih letaka koji se ili općenito bave diskriminacijom i

mehanizmima zaštite ili baš specifičnim područjem odnosno osnovom.

- ◊ vođenje tzv. strateških slučajeva, slučajeva u kojima je prepoznato da nadležna tijela ne postupaju u cijelosti u skladu s međunarodnim odnosno europskim standardima. Kroz rad na ovim slučajevima želimo podići svijest o problemima prisutnima u društvu s ciljem izmjene određenog zakona ili prakse. Tako smo zajedno s drugim udrugama civilnog društva podigli udružne tužbe protiv govora mržnje prema LGBT osobama u medijima: predsjednika Hrvatskog nogometnog saveza Vlatka Markovića, trenera NK Dinamo Zdravka Mamića te svećenika Franje Jurčevića. CMS je također pružio besplatno pravno zastupanje u slučaju diskriminacije dviju romskih učenica koje nisu mogle odraditi obveznu praksu za vrijeme srednjoškolskog obrazovanja jer ih vlasnica dućana nije htjela primiti. Također, u 2012. godini smo podnijeli prijavu Europskom sudu za ljudska prava zbog diskriminacije osobe manjinske nacionalne pripadnosti. U vrijeme pisanja ovog teksta, Vrhovni sud RH presudio je da je tadašnji predsjednik HNS-a izjavom da “homoseksualci neće igrati u hrvatskoj nogometnoj reprezentaciji dok je on predsjednik HNS-a” jer “nogomet, na sreću, igraju samo zdravi ljudi” počinio izravnu diskriminaciju. Time je pobijena nepravomoćna prvostupanjska presuda Županijskog suda u Zagrebu koji u svibnju 2011. godine odbacio našu udružnu tužbu za diskriminaciju.

Velika je to pobjeda u borbi za zaštitu dostojanstva i jednakopravnost LGBT osoba u Republici Hrvatskoj i prva presuda našeg najvišeg pravosudnog tijela u korist LGBT osoba.

Ono što nam ponekad nedostaje, čemu je uvelike kriv nedostatak vremena za njihovo kreativno planiranje, su aktivističke akcije kojih bi trebalo biti više. Za sada se u timu tješimo da je naša najveća aktivistička akcija uopće osiguravanje kontinuiteta aktivnosti u ovom programu kroz projektno financiranje i izvještavanje, ali to je i šira priča s kojom se i ostali CMS-ovci susreću.

Anti-diskriminacijski tim se bavi i izdavaštvom: objavile smo samostalno tri publikacije - *Primjena anti-diskriminacijskog zakonodavstva u praksi, Kako suzbijati diskriminaciju? i Izvještaj o provedbi Zakona u 2011. godini*, a u partnerstvima *Vodič uz Zakon o suzbijanju diskriminacije, Istraživanje o pojavnosti diskriminacije..., Mi nismo vreće za udaranje!, Vodič za policijske službenike/ce*

o suzbijanju diskriminacije i zločina iz mržnje prema LGBT osobama i Priručnik za suzbijanje diskriminacije i zločina iz mržnje protiv LGBT osoba za odvjetnike/ce, državna odvjetništva, suce/tkinje i pravobraniteljstva.

Tijekom 2008. godine organizirali smo edukaciju za oko dvadeset odvjetnika/ca o *Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i Europskom sudu za ljudska prava Vijeća Europe*. Članke Konvencije smo obradili kroz pet petodnevni treninga. Nakon svih treninga te završnog koji se sastojao od *moot courta*, odvjetnici su proveli pet dana na studijskom putovanju na Europskom sudu za ljudska prava (ESLJP), ali i ostalim tijelima Vijeća Europe. Kao rezultat tih treninga, CMS je izdao knjigu *Usklađenost hrvatskog zakonodavstva i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda* (ur. Ivana Radačić) koja predstavlja zbornik radova predavača sa treninga te sadrži konkretne prijedloge kako bi se uskladili hrvatski zakoni i praksa sa standardima Suda. Taj zbornik bi trebao pomoći kako osobama koji se svojim zahtjevima obraćaju ESLJP tako i sucima i državnim tijelima u primjeni Konvencije u domaćoj praksi.

Preveli smo i priručnik o nadziranju izvršenja odluka ESLJP kao pomoć organizacijama civilnog društva u komunikaciji sa Odborom Ministara radi (ne) poštivanja obveza RH koje proizlaze iz odluka ESLJP. Nadalje, s odvjetnicima i organizacijama civilnog društva smo organizirali treninge o strateškoj litigaciji, dakle poticali udruge da sami podižu tužbe u domaćem postupku i pred ESLJP-om sa ciljem jačanja svijesti o problemima diskriminacije i mijenjanja problematičnih društvenih pojava.

Danas Centar za mirovne studije blisko surađuje sa cijelom grupom odvjetnika/ica koji su postali vodeći odvjetnici za zaštitu ljudskih prava u Hrvatskoj i zastupanje pred Sudom u Strasbourgu te ih kao takve koristimo za rad na našim slučajevima.

Od 2010. pružamo i besplatnu pravnu pomoć u područjima diskriminacije tj. statusnim pitanjima: državljanstvo, boravak, azil i supsidijarna zaštita te sudjelujemo u pružanju pravne pomoći u Kući ljudskih prava.

Početkom 2013. godine objavit ćemo i prijevod presuda Europskog suda pravde što će biti važna knjiga za hrvatsko pravosuđe u procesu pristupanja Europskoj uniji. Nažalost moramo se i požaliti kako je sustav besplatne pravne pomoći koji je uređen Zakonom o besplatnoj pravnoj pomoći neučinkovit iz više razloga: komplicirana procedura za korisnike koji nisu u stanju sami popuniti zahtjev za besplatnu pravnu pomoć, restriktivni uvjeti za odobravanje pravne pomoći, te preuski krug pravnih područja u pogledu primarne pravne pomoći. Tako da je u 2011. godine kroz sustav pružena primarna pravna pomoć (koju mogu pružati i udruge) u 178 slučajeva, a van sustava (koja je većinom financirana od strane međunarodnih donatora) u 15265 pojedinačnih slučajeva.

Sigurnost

Tamo negdje od Vestfalskog mira 1648. godine kojim je završen Tridesetogodišnji rat u Europi za vrijeme kojeg je život izgubilo oko 7.5 milijuna ljudi (neki izvori govore i o 11 milijuna), pa sve do kraja hladnoratovskog razdoblja, međunarodna sigurnost shvaćala se isključivo kao utemeljena na odnosu između nacija-država, a i nepovredivosti državnih granica⁹. No kako je krajem 20. stoljeća svjetska javnost, u uvjetima globaliziranog, tehnologijom povezanog svijeta sve više bila izložena nemogućnošću države da reagira na masovna kršenja ljudskih prava, ili dapače, upravo činjenicom da država sama može biti glavni krivac za teške povrede ljudskih prava, poneki su shvatili kako upravo ljudi, odnosno vrijednost i kvaliteta ljudskog života moraju biti glavna varijabla kada se priča o globalnoj sigurnosti i miru u svijetu. Prvi važniji izvještaj koji spominje ovaj koncept bio je onaj UN-ovog programa za razvoj (UNDP), temeljen na pisanjima ekonomista Mahbuba ul Haqa, koji je identificirao njegove osnove, "sigurnost ljudi od kroničnih prijetnji poput gladi, bolesti i represije... te sigurnosti od naglih i opasnih prekida rutine svakodnevnog života." Izvještaj je naglasio kako su koncepti ljudske sigurnosti i razvojne politike međusobno povezani i nisu konačni sve dok ne odgovore na potrebe svakog čovjeka koje se tiču njegova / njezina okoliša, stabilnosti ekonomskog i političkog stanja, zdravstvene zaštite. Ovaj izvještaj UN-a bio je pisan 1994., u atmosferi genocida u Ruandi, kada je međunarodna zajednica priznala nemoć pred klasičnim načinima prekida masovnih zločina, poput diplomatskih pregovora. Naime, priznalo se da, iako je sigurnost države važna, često ili nije dovoljna da osigura osnovnu sigurnost ljudi, od smrti ili mučenja, ili je upravo ona počinitelj zločina protiv čovječanstva, kada suverenitet neke države može i mora dovesti u pitanje intervencija međunarodne zajednice. Tako da, najšire govoreći, ljudska sigurnost znači slobodu od straha i slobodu od oskudice za pojedinca i tek će se osiguranjem osnovnih uvjeta stabilnog života ljudi, ne uzimajući u obzir što bi to moglo i trebalo značiti za državu, omogućiti mir za najveći mogući broj ljudi na svijetu. Kanada je jedna od prvih, ako ne i prva zemlja na svijetu koja je 1996. prihvatila ljudsku sigurnost kao vodeći princip prilikom međunarodnog djelovanja, te je odlučila da će njezino djelovanje van nacionalnih granica biti inicirano isključivo potrebom zaštite života ljudi pod direktnom prijetnjom rata i nasilja (tako su inicirali međunarodnu kampanju za zabranom protupješačkih mina koja je rezultirala konvencijom koju su 122 zemlje svijeta potpisale u Ottawi iste godine). Kako je promjena paradigme sa naglaska na nacionalne interese, odnosno

nacionalne sigurnosti na ljudsku sigurnost usko vezana uz izgradnju mira, Centar za mirovne studije ovaj koncept promovira kroz angažman na nekoliko tema u Hrvatskoj – rad na sigurnosno obavještajnom sustavu svakako je jedna od tih tema, koju pratimo od 2003. godine kada se osnovalo Vijeće za građanski nadzor sigurnosnih službi.

Naime, kako mi to vidimo – institucije države koje su zadužene za sigurnost najčešće su vojska, policija i tajne službe. Osnovna kritika ljudske sigurnosti je da vojska i tajne službe primarno rade na zaštiti tzv. nacionalne sigurnosti, a ne odgovaraju na izazove koje nosi ljudska sigurnost (siromaštvo, globalna i lokalna ekonomija, migracije – legalne i ilegalne, klimatske promjene, itd.). Upravo zbog dizajna tih institucija na temelju nacionalne, a ne ljudske sigurnosti, lako se može dogoditi da upravo te institucije budu odgovorne za povrede ljudskih prava građana, a što im se tolerira zbog njihove “velike važnosti za nacionalnu sigurnost”. Povreda ljudskih prava često se od strane upravo tih institucija voli i interpretirati kao “kolateralna / usputna / nenamjerna šteta”. Upravo iz tog razloga smatramo da je iznimno važno raditi kontinuirani nadzor nad radom tih institucija i ne dopustiti da se zaštita nacionalne sigurnosti događa na uštrb povreda ljudskih prava građana.

Od 2003. smo se sporadično uključivali u javne rasprave vezane uz povrede ljudskih prava od strane djelatnika tajnih službi. 2006. godine došlo je do vladine inicijative reforme sigurnosno obavještajnog sustava s jednim od ciljeva smanjenja ovlasti Vijeća za građanski nadzor sigurnosnih službi. To je bio prijelomni trenutak da se uključimo u raspravu. Budući da smo procijenili da prijedlog Zakona o sigurnosno – obavještajnom sustavu RH kojeg je vlada objavila u travnju 2006. sadrži čitav niz odredbi koje bi mogle dovesti do povreda ljudskih prava napravili smo analizu zakona i predložili amandmane. Također, uočili smo da se izbjegava šira javna rasprava o prijedlogu Zakona te smo iste godine organizirali okrugli stol na temu. U konačnici, uspjeli smo sačuvati opseg prava Vijeća za građanski odbor te su prihvaćeni i naši amandmani oko tajnog praćenja i prisluškivanja građana.

Nadalje, donošenje Zakona o sigurnosnim provjerama u 2008. godini bio je (in)direktna posljedica afere sa sigurnosnom provjerom članice CMS-a Sandre Benčić (u vremenu kada izlazi ova publikacija na mjestu programske voditeljice) koja je u rujnu 2006. godine bila predložena za članicu Savjeta za razvoj civilnog društva u kategoriji zaštite i promicanja ljudskih prava, što je Sigurnosno – obavještajnim službama bio dovoljan razlog za provjeru obitelji Sandre Benčić i nje same, što smo smatrali neprihvatljivim. Krajem 2010. / početkom 2011. smo

pozdravili odluku Vlade RH da se pristupi izradi nove strategije nacionalne sigurnosti i otvaranjem diskusije oko izrade iste za javnost. Tada smo u izjavi za javnost rekli:

Uočljiv je pomak proširenja koncepta sigurnosti i na ljudsku sigurnost, poglavito kada se govori o nasilničkim ponašanjima, obrazovanju, zdravstvenoj zaštiti, javnosti i sl. Držimo da je to dobar smjer rada na Strategiji, ali nas zabrinjava da se sam izraz ljudska sigurnost nigdje ne spominje u tekstu nacarta. Budući da se komponente ljudske sigurnosti nalaze u samom tekstu predlažemo da se one i nazovu svojim pravim imenom te da se sama Strategija time osuvremeni i uskladi s UN konceptom razumijevanja ljudske sigurnosti – pojmom s kojim se već uvelike barata u sigurnosnim politikama.

Iako Strategija nažalost nije došla od javne rasprave do zakonodavne procedure usvajanja od strane izvršne vlasti, ona je jasan temelj za daljnji rad na istoj temi.

Druga važna sigurnosna tema oko koje je (i) CMS bio aktivan bila je tema pristupanja Hrvatske NATO savezu. Smatrali smo da je proces pristupanja bio obilježen potpunim manjkom transparentnosti u procesu donošenja odluke koja se, na kraju, tiče svih građana Hrvatske, ali i nedostatkom rasprave oko toga koje su alternativne sigurnosne politike za zemlju poput Hrvatske. Godine 2007. i 2008. godina su tako bile obilježene promoviranjem alternativne sigurnosne razvojne politike (ALTER-NATO-R), Platforme za izgradnju mira (smjernica za partnersko djelovanje državnih institucija i nevladinih aktera koji ispred NATO-a ipak preferiraju politike poput obrazovanja za ljudska prava i mir u školama, jedinstvenog sustava praćenja regionalnih socioekonomskih parametara, ulaganja u razvojne strategije u Afganistanu i drugdje, nakon povlačenja vojnih snaga, itd.) te stalnim praćenjem komunikacije Vlade RH oko procesa priključenja i analizom kako

medijskih napisa tako i dokumenata i objava Vlade. S druge strane, smatrali smo da se mora nastaviti proces priključivanja Hrvatske Europskoj uniji zbog nužne reforme pravosuđa, javne uprave, zaštite ljudskih prava te suzbijanja korupcije i organiziranog kriminala. Europska unija je nešto oko čega CMS nikada nije izdavao službene vrijednosne sudove niti procjene ispred cijele organizacije, ali smatrali smo da dokle god postoji mogućnost kritike politika Europske unije s naše strane, ili kritike procesa pridruživanja i odnosa “starih” prema “novim” članicama te mogućnosti intervencije u procese donošenja odluka kroz javna zagovaranja i komentare javnih politika, mi kao organizacija nemamo (moralnih) problema s korištenjem sredstava iz pretpripravnih fondova za Hrvatsku (i analogno tome, problema sa samim ulaskom zemlje u Uniju). Dapače, smatramo da nije bilo procesa priključivanja, mnogi pomaci na području reforme sudstva i ljudskih prava se ne bi dogodili, poput donošenja Zakona o suzbijanju diskriminacije, da navedemo samo jedan primjer.

S druge strane, stajalište CMS-a je da ulazak zemlje u NATO savez nije dobro rješenje u kontekstu unutarnjih i vanjskih sigurnosnih i razvojnih izazova s kojima se suočava poratno društvo poput hrvatskog. Konkretnije, CMS je smatrao da ulazak u NATO neće riješiti glavne sigurnosne izazove u našem društvu koji izvire iz naslijeđa rata i otežane demokratizacije, a to su:

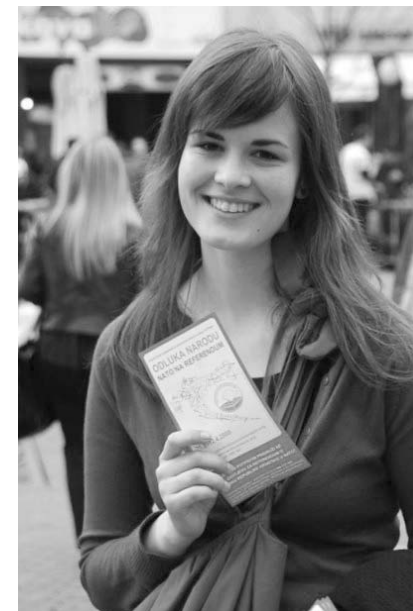
- ◊ slabost funkcioniranja pravne države i unutarnje kontrole državnih institucija koje pogoduju sistemskoj korupciji, malverzacijama državnom imovinom i javnom nabavom, te jačanju moći organiziranog kriminala
- ◊ unatoč nekim pomacima, civilni nadzor nad represivnim aparatom (vojska, policija, sigurnosno-obavještajne službe) je i dalje slab
- ◊ nedostatno osmišljena i aktivna politika regionalne sigurnosti i razvoja koja bi pridonijela stabilnosti odnosa RH i susjednih država, posebice onih nastalih raspadom SFRJ. Jer, kao što je rekao jedan od osnivača CMS-a, Goran Božičević, tko zaista želi stabilan i održiv mir nikako mu/joj ne može biti svejedno što je u susjedstvu siromaštvo, a zdravstvo ispod nivoa 1970-ih
- ◊ ratom pogođena područja zemlje uvelike zaostaju u socio-ekonomskom razvoju
- ◊ nedostatak kontinuiranog i predanog rada na razvijanju kulture različitosti i ljudskih prava, te nenasilnog ophođenja sukobom što pogoduje ksenofobiji, rasizmu i nacionalizmu
- ◊ prevelika ovisnost gospodarstva o turizmu čija je uspješnost izravno uvjetovana sigurnošću zemlje i strategijom održivog razvoja koji se temelji na očuvanju prirode (s druge strane, poljoprivreda u više od 90% slučajeva i dalje

isključivo ovisi o meteorološkim uvjetima, a u vremenu pisanja ove publikacije, krajem 2012. godine i dalje nema strategije pomoći i razvoja područja od posebnog državnog interesa koji je više-manje prepušten sebi).

Poslije iskustva s Alternatorom, CMS je krenuo u prikupljanje i artikuliranje *grassroot*¹⁹ iskustva izgradnje mira na području bivše Jugoslavije te oblikovanja tih iskustava u preporuke za sigurnosnu politiku na razini Europske unije. Na ovaj je način CMS htio “iskoristiti” nedavnu ratnu prošlost zemalja nastalih raspadom Jugoslavije kao potencijal za doprinos razvijanju politika izgradnje mira unutar sigurnosne politike na razini Europske unije, kako bi zajedno radili na prevenciji sukoba. Prvi okrugli stol *Iskustva ratne prošlosti i naučene lekcije: mirna reintegracija* održan je nakon obilježavanja dvanaeste godišnjice mirne reintegracije istočne Slavonije i Podunavlja, krajem siječnja 2010. Za vrijeme održavanja skupa istaknuto je kako se događaj mirne reintegracije nepravedno zapostavlja i ne ističe kao izuzetno uspješna UN-ova mirovna inicijativa, za razliku od vojnih operacija Bljesak i Oluja, od kojih se jedna obilježava i državnim praznikom. Drugi po redu okrugli stol održao se na temu *Grassroot iskustva izgradnje mira, a treći Sigurnosna politika izgradnje mira u državama bivše Jugoslavije*. (Vidjeti publikaciju *Preporuke za sigurnosnu politiku Europske unije temeljem iskustva izgradnje mira država nastalih dezintegracijom Jugoslavije*).

Krajem 2012. godina ponovno se aktualiziralo pitanje praćenja rada policije i obavještajnih službi, gdje se CMS zalaže za cjelovitu reformu sustava nadzora koji je, smatramo, moguć samo kroz uspostavu neovisnog tijela građanskog nadzora, s vrlo širokim ovlastima, koji bi činili predstavnici civilnih udruga i nezavisni stručnjaci (odabrani od strane Savjeta za razvoj civilnog društva, savjetodavnog tijela Vlade RH kojeg čine predstavnici tijela državne uprave i Vlade, te udruga, odnosno organizacija civilnog društva). Ovo bi, nadamo se, smanjilo mogućnosti zlorabe sustava jer, iako policija i tajne službe moraju imati velike ovlasti, mislimo da onaj tko ima tolike ovlasti mora i biti pod velikim nadzorom. Također, javnost bi morala biti valjano informirana o rezultatima građanskog nadzora, naravno bez dijelova koji bi ugrozili nacionalnu sigurnost.

(Kao što vidite, ironično je da Centar za mirovne studije usprkos inzistiranju na vrijednostima promjene sustava u onaj ljudske sigurnosti i dalje želi sudjelovati u radovima organa nacionalne sigurnosti, ali to sve smatramo koracima prema postizanju konačnog cilja – reformi sigurnosnih sustava u zemlji, regiji te na kraju i u svijetu, koji bi u epicentar svoje pozornosti stavio ljudsko dostojanstvo, a ne isključivo političko-ekonomske interese jedne zemlje).

Mirovna edukacija

“Obrazovanje za mir jest način postizanja veće razine osviještenosti o društvenoj stvarnosti i poticanje solidarnosti u procesu zajedničkog učenja, na individualnoj i kolektivnoj razini, a ne mehanizam socijalne klasifikacije...

Mirovno obrazovanje ne treba zasjeniti mirovni aktivizam. Intelektualistični je stav da ljudska bića razmišljaju prije akcije. U životu se puno češće događa da prvo djelujemo...” — Johan Galtung

Edukacijski programi u CMS-u izrasli su iz direktne ratne i postratne stvarnosti u republici Hrvatskoj i Regiji koju čine zemlje bivše Jugoslavije, kao i potrebe da se dugoročno stvaraju uvjeti za prevenciju nasilja i mogućih novih sukoba.

Mirovno obrazovanje ima za cilj sa sudioncima i sudionicama osvijestiti brojne vrste nepravdi, diskriminacija i nasilja te ih osnažiti za aktivan i nenasilan stav. Kroz mirovno obrazovanje prenose se vještine i znanja važna za izgradnju aktivnog mira, promicanje i zaštitu temeljnih ljudskih prava, građanskog organiziranja i nenasilnog djelovanja. Upoznavanje sebe, svojih odnosa s drugima, kao i svog položaja u društvu - vrijednosni su temelj na kojem počivaju naši obrazovni programi i nenasilna društvena promjena koju zagovaramo.

Obrazovni program CMS-a koristi iskustvenu i participativnu metodiku učenja i poučavanja, koja se provodi u kombinaciji radioničkog i teorijskog pristupa, u načelu pazeći da ono što poučavamo ne bude odvojeno od onog kako poučavamo, kako se pripremamo i kako radimo sa sudionicima i sudionicama.

U sklopu programa edukacije tri su dugoročna projekta: Mirovni studiji - sveobuhvatan program mirovnog obrazovanja za građane i građanke, Mlada MIRamiDA - program osnaživanja za mlade koji su aktivni u svojim zajednicama, Škole ljudskih prava - program za srednjoškolce i srednjoškolke.

Sve aktivnosti imaju za cilj utjecaj na javne politike, a vrijednosti, sadržaji i metode mirovne edukacije njihov su sastavni dio. Takvi su projekti: edukacija odvjetnika i odvjetnica o Europskoj konvenciji zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, Edukacija za razvoj civilnog društva u lokalnim zajednicama i drugi.

Mirovni studiji

Intelektualnu inspiraciju mirovnih studija¹¹ pronalazimo u istraživanjima stručnjaka koji su proučavali rat i njegove posljedice, ili predavača koji su bili nezadovoljni načinom na koji se predaju međunarodni odnosi: Quincy Wright (SAD) i Lewis Richardson (Velika Britanija) 1930-ih; Bert Röling (Nizozemska) i *Institut Francais de Polémologie* (Francuska) nakon Drugog svjetskog rata, Theodore Lenz, Anatol Rapaport i Kenneth Boulding (SAD); Hannah i Alan Newcombe (Kanada) te Johan Galtung (Norveška) 1950ih i 1960ih godina. Rad ovih istraživača, iako vrlo ukorijenjen u proučavanju rata i konflikta, postao je poznat kao "studije mira/mirovni studiji" (*peace studies*). Prvi stručnjaci/kinje iz područja mira morali su dugo uvjeravati svoje nadređene da su studije o miru, proizašle iz istraživanja onih koji su proučavali rat i alternative ratu, jednako akademski legitimne.

Neki od pionira mirovnih studija kretali su od kritiziranja etatističkog poimanja međunarodne politike, koja je tvrdila da je objektivna, ali je zapravo bila temeljena na pretpostavkama poput legitimiteta upotrebe sile od strane država, u svrhu ispunjenja nacionalnih interesa.

Umjesto da se usredotoče samo na odnose moći između država i diplomaciju političkih elita, rastuće tijelo predavača mirovnih studija se odvojilo od ovakvih definicija međunarodnih odnosa, jer su smatrali da se cijelo društvo, a ne samo politički predstavnici i diplomacija, mora razmatrati kako bi se kvalitetnije promovao mir na svim razinama društva.

Društveno i političko podrijetlo mirovnih studija leži u razdoblju Hladnog rata, natjecanja u nuklearnom naoružavanju, Vijetnamskog rata i pokreta za većim poštovanjem ljudskih prava (tj. građanskih, kako to američki žargon kaže) u SAD-u 1960-ih. Završetkom razdoblja kojim je dominirao odnos SAD-a i SSSR-a, istraživačka pažnja mirovnih studija usmjerava se na unutarnje sukobe, građanske ratove, etničke konflikte i borbe za moć unutar određene zemlje.

Koncept sigurnosti se proširio od “nacionalne sigurnosti” do kolektivne sigurnosti za sve, čovjeka i njegov/njezin okoliš, nazvane “ljudskom sigurnošću”, koja uzima u obzir i odnos između međunarodne i individualne sigurnosti (jer ono što mene čini sigurnom/im nije nužno i ono što državu u kojoj živim čini da se osjeća sigurnom/osiguranom). Ovo izmijenjeno poimanje sigurnosti odražava promjenu od fokusa sa negativnog mira do pozitivnog mira, odnosno istraživanja društvenih, ekonomskih i političkih preduvjeta koji pridonose stabilnom miru. Ovakve preduvjete za pozitivan mir osmislio je norveški mirovni istraživač Johan Galtung, a njegove definicije strukturalnog, direktnog i kulturalnog nasilja i dalje su jednako aktualne kao i tada.

Druga stvar koja je zaokupljala mirovne studije bilo je naravno rješavanje sukoba (*conflict resolution*), koje je dio polja mirovnih studija od prvog dana. Koncept istog se s vremenom mijenjao zbog kritika da je previše zaokupljen načinima komunikacije i pristupima “odozgo prema dolje”, koji ne odražava društvenoj i političkoj promjeni za koju se željelo da se dogodi kada do sukoba dođe.

Zato je skovan termin “transformacija sukoba” koji obuhvaća širu sliku razumijevanja i rješavanja sukoba.

Kršćanstvo, posebice tradicije kveкера (koji su podržali i financirali i dobar dio mirovnih inicijativa u Hrvatskoj za vrijeme 1990-ih), evangelika (Brethrenska crkva) i katolika također je inspirirala mnoge programe mirovnih studija.

Prvi akademski program mirovnih studija krenuo je u SAD-u, na Manchester Collegu u državi Indiani. Gladdys Muir koja je bila direktorica ovog programa tog brethrenskog koledža htjela je “pripremiti te mladiće i djevojke za vodstvo mira” stavljajući u programu snažan naglasak na spiritualnost i društvenu promjenu. Godine 1973. Sveučilište u Bradfordu u Velikoj Britaniji uspostavilo je katedru za mirovne studije koja je danas narasla do programa koji nudi dodiplomski, postdiplomski i doktorski program. Sve nabrojene katedre za mirovne studije naišle su na ogromne kritike: od onih koji su govorili da je mir toliko rijedak u ljudskoj povijesti da se tu nema ništa proučavati, do drugih koji su tvrdili da su

mirovni studiji neminovno ideološki obojeni i politički motivirani, te da profesori koriste svoje pozicije ne bi li stvarali probleme u društvu, a ne umanjivali ih; neki su brinuli što studijima nedostaje fokusa i discipline; da djeca i studenti ne mogu razumjeti kompleksne priče oko rata i mira; ili pejorativno oslovljavali predavače i polaznike komunistima, anarhistima i pacifistima. No, s vremenom, ovo akademsko polje se samo počelo obračunavati sa svojim problemima. Kako se polje razvijalo, iskristaliziralo se nekoliko principa koji su ga bolje definirali: kvaliteta mirovnih studija ovisi o vlastitim akademskim uspjesima ili padovima; interdisciplinarni su; usredotočeni su na civilno društvo i edukaciju za izgradnju mira i ulogu svake osobe u stvaranju boljeg svijeta; mirovni studiji su vrijedno utemeljeni; reformiraju se i transformiraju.

Predavanje mirovnih studija neizbježno ovisi o kulturnom kontekstu u kojem se program izvodi, tako da postoje razni pristupi mirovnim studijima. Neki programi koji se usredotočuju na rješavanje sukoba su nešto konvencionalniji te su našli mjesto na većim istraživačkim institutima poput Harvarda ili Georgetowna u SAD-u (tako možemo reći da su s druge strane Mirovni studiji u Hrvatskoj nastali iz izravnog ratnog iskustva, a ne iz akademskog interesa).

Za možda najpoznatiju akademsku katedru mirovnih studija, onu u Bradfordu u Velikoj Britaniji, mirovni studiji područje su društvenih znanosti usmjereni na višeslojno proučavanje nasilja i sukoba u sve složenijem i sve među-ovisnijem svijetu.

Objekt istraživanja i analize mirovnih studija nisu više samo međudržavni i građanski ratovi, već i terorizam, siromaštvo, nejednakost i marginalizacije određenih društvenih skupina, etička pitanja koja proizlaze iz znanstvenog i tehnološkog napretka, novi oblici donošenja političkih odluka na globalnoj razini koji adresiraju klimatske promjene i globalno siromaštvo, građansku participaciju u odlučivanju, socijalne razlike spolova, klasa, rasa, nacionalnosti i implikacije tih razlika za izgradnju ravnopravnih ljudskih odnosa.

Za ovo Sveučilište, mirovni studiji su najprije multidisciplinarni pothvat te naglašavaju da je odjel utemeljen na shvaćanju da niti jedna disciplina sama za sebe nije dovoljna da objasni dinamiku kompleksnih pitanja kao što su pitanja rata, gladi u svijetu, održivog razvoja i socijalne pravde, ili da riješi izazove razlika u kulturi i uvjerenjima¹².

Mirovni studiji Centra za mirovne studije jedini su takav program u Hrvatskoj, a i šire, ne računajući edukativne programe ili slične treninge u regiji, poput sarajevske Mirovne akademije, koji svi traju manje od mjesec dana.

Na upis su pozvani svi građani/ke starije od 18 godina koji/e žele više znati, bolje razumjeti i više koristiti sadržaje koje program obuhvaća i time se osnažiti za aktivan pristup u svojoj privatnoj i radnoj okolini, koji su spremni na propitivanje uvriježenih obrazaca ponašanja i razmjenu vlastitih iskustava s ciljem zajedničkog učenja. Koriste se metode iskustvenog i participativnog učenja i radionički pristup kombiniran sa teorijskim predavanjima. Program traje preko 220 radnih sati, predavanja se održavaju dva puta tjedno u popodnevним satima, utorkom i četvrtkom od 17 do 21 sati u Kući ljudskih prava, Selska cesta 112c.

Mirovni studiji sadržajno pokrivaju temeljna područja mirovnog obrazovanja kroz svoje temeljne module: Razumijevanje i transformacija sukoba; Ljudska prava; Identiteti i diskriminacija; Izgradnja mira; Migracije, azil i globalizacija; Građanski aktivizam.

Pristup Mirovnih studija CMS-a počiva na uskoj vezi teorije i praktičnog, aktualnog aktivističkog rada, kao i na iskustvenom i participativnom učenju.

U svakoj radnoj godini, koja traje od listopada do lipnja, održi se u prosjeku petnaest kolegija; od 1997. do danas održano je 14 radnih godina Mirovnih studija (u tijeku je 15.), sa preko 450 sudionika/ca, 3500 sati edukacije i sa 50-ak predavača/ica iz Hrvatske i regije.¹³

Moduli i kolegiji 2012/13

— Modul I: Razumijevanje i transformacija sukoba

- ◊ Uvod u mirovne studije
- ◊ Uvod u komunikaciju i transformaciju sukoba
- ◊ Procesni rad

— Modul II: Ljudska prava

- ◊ Vrijednosti ljudskih prava
- ◊ Ljudska prava i izgradnja mira

— Modul III: Identiteti i diskriminacija

- ◊ Suzbijanje diskriminacije
- ◊ Spol, rod i queer
- ◊ Feminizam - politika - ekonomija

— Modul IV: Izgradnja mira

- ◊ Uvod u izgradnju mira
- ◊ Suočavanje s prošlošću
- ◊ Ljudska sigurnost

— Modul V: Građanski aktivizam

- ◊ Uvod u građanski aktivizam i civilno djelovanje
- ◊ Ekonomska nejednakost i radnička prava
- ◊ Uvod u nenasilno djelovanje

— Modul VI: Migracije, globalizacija i održivi razvoj

- ◊ Svijet u procesu globalizacije
- ◊ Migracije i azil

— Dodatni seminari

- ◊ Dijalog ili izmještanje predrasuda
- ◊ Međunarodni sustav zaštite ljudskih prava
- ◊ Održivi razvoj

— Praktični rad u mentorskim grupama

- ◊ Suočavanje s prošlošću
- ◊ Migracije i azil
- ◊ Suzbijanje rasizma, ksenofobije i homofobije u sportu
- ◊ Otvorene tribine

MIRamiDA

Ožujak 1996., Miramida u Gornjem Vakufu - Uskoplju, prva u BiH, prvi puta voditeljski tim vodio: Ognjen Tus, Vesna Teršelić, Martina Belić, Goran Božičević, koje je iz Zagreba vozio Derek McDonald iz *Balkan Peace Team* posuđenim autom STAR projekta. Bilo je to jedno od prvih okupljanja aktivista iz Federacije BiH. „Kako je ovdje strašno, sve razrušeno”, komentirali su sudionici iz Tuzle, „Kako je ovdje dobro, grad podijeljen, a ti slobodno prelaziš s jedne na drugu stranu” komentirali su sudionici iz Mostara. Vodio ju je Philip Peirce, pakrački volonter i koordinator.

Što je Miramida?

- ◊ Prvi trening iz građenja mira u post-YU zemljama; projekt Antiratne kampanje Hrvatske. Raznolikošću tema i gostiju nastojao popuniti prazninu u edukaciji mirovnih aktivista i djelatnika humanitarnih organizacija. Sudionici/e iz Hrvatske, BiH i Srbije.
- ◊ Zajednički naziv niza radionica na prostoru jugoistočne Europe održavanima od 1995., teme nenasilna komunikacija, transformacija sukoba, rod i spol, civilno društvo, ljudska prava i dr. Predavači su većinom domaći stručnjaci sa i bez akademske naobrazbe. Popularne kod stranih i autohtonih nevladinih organizacija iako ograničena utjecaja;
- ◊ Obraćaju se različitim socijalnim skupinama (Miramida basic, Miramida plus!, Miramida seminar, Mlada Miramida, Miramida partnerstvo)
- ◊ Osnova programa Izgradnje mira CMS-a [po tadašnjem programskom ustrojstvu, op. ur.]; radionice raznolike tematike namijenjene aktivistima nevladinih organizacija (NVO) i drugima, s namjerom popularizacije koncepta “izgradnje/građenja mira” (engl. *peace-building*)

◊ Miramida kolokvijalno: osnažiti nekoga za rad na nenasilnoj društvenoj promjeni. Izraz upotrebljavan u drugoj polovici 90-ih među aktivistima. Npr. "njima treba Miramida".

◊ Do sada je održana 31. Miramida.¹⁴

Čekajući vlak za Stadtschlaining (sjedište *European Peace University*-a i austrijskog Istraživačkog centra za mir i razrješavanje sukoba), uz reklamu koja je prikazivala piramidu od piva (*Bieramid*), riječ Miramida osmislio je Goran Božičević, izvorno zamišljenu zbog kombinacije riječi MIR, riječi AMI, prijatelj ili engleske riječi AMID, između (u sredini), a Volonterski projekt Pakrac je tada baš tako bio između dvije strane, te riječi DA, kao potvrda, afirmacija.

Poslije su se nadovezivala dodatna značenja kako je tko što doživio, npr. ustalilo se razumijevanje sličnosti Miramida i piramida u smislu da se mir gradi odozdo, da je osnova najvažnija.

Miramida plus!

Napredni trening za izgradnju mira namijenjen mirovnim aktivistima/cama, odnosno osobama koje u svojim sredinama nastoje dugoročno graditi mir. Trening u pravilu traje devet dana i održava se na nekom lijepom mjestu kako bi se aktivisti/ce odmakli od sredine u kojoj rade i možebitno sagorijevaju. Miramida Plus je bilo jedanaest, a zadnja je održana u Fužinama u proljeće 2003. Godine sa sudionicima iz Srbije, Hrvatske, Makedonije, BiH.

Sudionici su većinom su osobe koje rade u ljudskopravaškim, mirovnim i ženskim organizacijama, ali je naravno program otvoren i za druge pojedince koje zanima izgradnja mira u svom mjestu/na radnom mjestu, itd. Svrha je da se aktivisti osnažuju, uče relevantne vještine komunikacije i kritički propituju postavke svog rada.

Prva koordinatorica bila je Marina Škrabalo. Zadnji tim činili su Gordan Bosanac, Sanda Malbaša, Otto Raffai i Ana Raffai.

Mlada Miramida

Ideja o istoj javila se 1999. kao odgovor na nepostojanje suradnje, informiranosti, koordinacije i međusobne podrške među mladima koji aktivno sudjeluju u životu svojih zajednica i izgradnji civilnog društva kroz široki spektar aktivnosti – kulturne, sportske, volonterski rad, politički aktivizam. Dugoročno, ideja MM je osnažiti mlade, motivirane aktiviste/ice da aktivno sudjeluju u kreiranju vlastite sociopolitičke klime, posebice mladih iz poratnih i multietničkih sredina. Unutar CMS-a tim Mlade Miramide je godinama radio na jačanju kapaciteta mladih u području obrazovanja, aktivizma i politike za mlade, te je odigrao nemalu ulogu u radu na uspostavljanju Mreže mladih Hrvatske. Do sada je održano dvanaest treninga, zadnja Mlada Miramida održana je u ljeto 2012. u Kuli Stojana Jankovića u mjestu Islam Grčki kod Zadra, sa nešto manje od dvadeset mladih iz Hrvatske, Srbije, BiH i Kosova.

Miramida partnerstvo

Pokrenut kao pilot-projekt 2000. kao pokušaj da se uspostavi suradnički odnos između triju sektora hrvatskog društva – sindikata, političkih stranaka i civilnih inicijativa koji su, prema tadašnjim procjenama nekih, rijetko surađivali na lokalnoj razini.

Cilj je bio podići svijest o konceptima civilnog društva, roda / spola, ophođenja sukobom i komunikacijskim vještinama među navedenim grupama.

Iako se aktivnosti Miramida partnerstva nisu nastavile poslije radionica koje su se dogodile od 2000. do 2002. godine, neke uspostavljene veze ostale su i do danas.

Škole ljudskih prava

Škole ljudskih prava za srednjoškolce/ke dio su šireg višegodišnjeg programa Edukacije za ljudska prava i aktivno građanstvo na Zapadnom Balkanu iniciranog od strane Norveškog helsinškog odbora. Cjelokupan program je započeo 2000. godine.

Putem Škola nastoji se potaknuti i osnažiti mlade osobe za poštivanje ljudskih prava i integraciju prakse zaštite ljudskih prava u njihov svakodnevni život. Osim informiranja i edukacije o ljudskim pravima i za ljudska prava, kao neizostavni dio promiče se kultura mira i nenasilja, uvažavanje različitosti, društveno pravedni odnosi, solidarnost te aktivno i odgovorno građanstvo.

Na lokalnoj razini provode se sljedeće aktivnosti: osnovne škole ljudskih prava traju deset dana i okupljaju dvadeset polaznika/ica 2., 3. i 4. razreda srednjih škola na području cijele Hrvatske te omogućuju mladima da se susretnu, upoznaju, druže, diskutiraju, surađuju, razmjenjuju iskustva i stječu nova, zajednička. Konceptualno se sastoje od predavanja i radionica tijekom kojih se koristi iskustvena i participativna metodologija, a sadržajno pokrivaju: nenasilnu komunikaciju; timski rad i suradnju; razvoj ljudskih prava kroz povijest; institucionalne mehanizme zaštite ljudskih prava; identitete, stereotipe i predrasude; rod i spol, ženska ljudska prava i medije; suočavanje s prošlošću; video aktivizam, forum kazalište i aktivizam mladih. Do sada je u Hrvatskoj održano 27. takvih škola. Iste Škole organiziraju se u Bosni i Hercegovini, Makedoniji, Crnoj Gori, Srbiji i Kosovu, a zajedničko im je 60% sadržaja. Preostalih 40% sadržaja ostavljeno je svakoj pojedinoj zemlji da određuje prema svojim potrebama, specifičnim temama i interesima. Napredne škole namijenjene su bivšim polaznicima/icama osnovnih škola, traju pet dana i okupljaju 15 sudionika/ica. Tijekom napredne škole obrađuje se samo jedna odabrana tema, što nam omogućuje detaljnije i dublje ulaganje u određenu tematiku iz više aspekata.

Također, vjerujemo da razvijanjem projekta Škola možemo unaprijediti institucionalno okruženje u području integracije kurikuluma o ljudskim pravima i demokratskom građanstvu u formalnom obrazovnom sustavu. Pored toga, smatramo kako ovaj projekt ima metodološku vrijednost potičući interaktivno iskustveno učenje i praktičnu uporabu naučenoga. Holistički participativan pristup potiče kritičko promišljanje, refleksije, prezentacije, analize i slično.

Tijekom svog postojanja program se konstantno unapređuje i širi novim idejama i u skladu s novim potrebama. Tako su zbog velikog interesa polaznika škola, ali i kako bi se osigurao širi društveni utjecaj, formirane grupe mladih/omladinske grupe koje funkcioniraju u sklopu svake od partnerskih organizacija uključenih u program. Na ovaj način daje se prilika onim polaznicima, koji su nakon škola zainteresirani i motivirani da se i dalje bave zaštitom i promocijom ljudskih prava, da se uključe u postojeće aktivnosti, iniciraju vlastite i preuzmu aktivnu ulogu u mijenjanju svojih društava.

Osim toga, projekt razvija i dimenziju regionalne suradnje, pa je do sada održano ukupno 23 regionalne škole, na kojima su mladi iz cijele regije dobili priliku da se upoznaju, druže, razmijene iskustva i zajednički uče. U regionalnom programu sudjeluju: Helsinški odbor za ljudska prava u Republici Srpskoj, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Helsinški komitet za ljudska prava u Bosni i Hercegovini, Centar za građansko obrazovanje iz Crne Gore, Community Building Mitrovica iz Kosova i Centar za mirovne studije u Hrvatskoj.

Analize izvršenih evaluacija sa polaznicima škola nepobitno ukazuju da su škole postigle svoj cilj.

Od 2009. godine, kada CMS preuzima glavnu ulogu organizacije istih u Hrvatskoj, održano je devet osnovnih škola ljudskih prava i tri napredne na kojima je bilo uključeno 215 srednjoškolaca i srednjoškolki. U cjelokupnom programu radilo se s 100 škola, te oko 2200 polaznika/ca.

ODG

Centar za mirovne studije jedna je od organizacija civilnoga društva koje se zalažu za uvođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u škole¹⁵. Organizacije koje su dio inicijative smatraju kako na potrebu uvođenja posebnog predmeta iz područja odgoja i obrazovanja za mir, ljudska prava i demokratsko građanstvo upućuju i nalazi nekoliko provedenih istraživanja provedenih u 2010. godini: “Politička pismenost kod mladih u Hrvatskoj”, GONG, 2010.; “Ljudska prava u osnovnim školama: teorija i praksa”, Centar za ljudska prava, 2010.; “Stvaranje analitičke podloge za zagovaranje mirovnog obrazovanja”, Centar za mirovne studije 2011.; te preporuke Konferencije “Integracija sadržaja i metodologije Studija o mladima za mlade”, Mreža mladih Hrvatske, 2010.

Neformalna koordinacija organizacija civilnoga društva prezentirala je u srpnju 2010. zajedničke Polazišne osnove za uvođenje predmeta “Odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo u formalni odgojno-obrazovni sustav” te otvorila raspravu i zagovarački proces u koji se do sada uključilo još 20-tak udruga i inicijativa.

Osim toga, članice koordinacije aktivno su se uključile u rad Nacionalnog odbora za ljudska prava i demokratsko građanstvo te u komunikaciji s Ministarstvom izrazili interes za sudjelovanjem u razvoju predmetnih kurikuluma. Članice koordinacije isto tako bile su uključene u širu raspravu oko Nacionalnog okvirnog kurikuluma gdje su iznijele svoje prijedloge za kvalitetnu integraciju ovog područja u obrazovni sustav.

Osnovno za što se koalicija zalaže jest uvođenje odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo u formalni obrazovni sustav te ističe potrebu za razvojem i revizijom postojećeg nacionalnog programa koji svakako treba obuhvatiti sve četiri komponente odgoja i obrazovanja za demokratsko građanstvo: politički sustav i političko opismenjavanje, ljudska prava i zaštita ljudskih prava, odgoj za mir i nenasilje te učenje o demokratskom građanstvu (integriran sadržaj o interkulturalizmu i osjetljivosti prema različitostima), sukladno definiciji Vijeća Europe, na način koji će svim učenicima omogućiti stjecanje ovih osnovnih znanja i vještina neophodnih za snalaženje u društvu.

Smatramo da je *Odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo* predmet koji bi valjalo uvesti od početka osnovnoškolskog obrazovanja pa sve do kraja fakultetskog obrazovanja, a(li) sadržaje treba prilagoditi razvojnim mogućnostima učenika.

Tako od prvog razreda osnovne škole treba uključiti učenike u sadržaje usmjerene na razvoj socijalnih vještina, osobito vještina uspješnije komunikacije i nenasilnog rješavanja sukoba, tolerancije i uvažavanja različitosti, ljudska prava i rodnu ravnopravnost, odgovorno ponašanje i druge slične sadržaje obrađivane na konkretnoj iskustvenoj razini primjerenom dobi učenika.

Što su učenici stariji, to sadržaji sve više mogu biti usmjereni na razvoj kritičkog mišljenja, razumijevanje društvenih procesa, političkog sustava, demokracije i aktivnog građanstva, poznavanje mehanizama zaštite ljudskih prava i odgovornosti svake osobe za njihovo poštivanje, razumijevanje multikulturalnosti i interkulturalnosti, upoznavanje s mogućnostima udruživanja i djelovanjem organizacija civilnog društva, volonterstvo, aktivizam mladih, razvoj poduzetničkog duha, zaštitu potrošača, antikorupcijski odgoj i slično.

Važno je ovaj predmet predvidjeti kao obavezan jer se njime podučavaju djeca i mladi o osnovnim konceptima demokratskog društva te se razvijaju i osnovne vještine – građanske kompetencije potrebne za snalaženje u društvu. Predmet ne smije biti izborni, jer se na taj način samo produbljuju društvene nejednakosti i može se dogoditi da učenici koji žive u rizičnijim uvjetima i slabije su uključeni u školska događanja budu dodatno zakinuti i za ovaj odgojno-obrazovni predmet koji u velikoj mjeri pridonosi prevenciji nasilja i boljem snalaženju djece i mladih u društvu. Predmet također ne smije biti organiziran u isto vrijeme kad i drugi izborni predmeti, npr. vjeronauk, jer odgoj i obrazovanje za demokratsko građanstvo i odgoj u vjeri nisu međusobne alternative. Treba imati na umu da će se u manjem broju srednjih škola sadržaji spominjanog predmeta donekle preklapati sa sadržajima drugih predmeta, i to osobito politike i gospodarstva. Međutim, predmet politike i gospodarstva ne izvodi se u svim srednjim školama i obično traje kraće (npr. jednu školsku godinu), dok je odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo sadržajno obuhvatniji. U vezi s brigom o opterećenju učeničke satnice treba naglasiti da se predmet može uvesti i bez prevelikog opterećenja satnice, npr. tako da se svaki drugi tjedan

održava umjesto sata razrednika. Što se tiče sadržajnog opterećenja učenika, bitno je naglasiti da sadržaji koji će se svladavati u okviru ovog predmeta predstavljaju osnovne građanske kompetencije koje svaka osoba koja živi u demokratskoj državi i tako mora svladati. Pored toga, napominjemo kako odgovarajuća metodologija koja prati ovakve sadržaje vodi do rasterećenja sustava jer motivira učenike na samostalne zadatke i veću odgovornost. S ciljem stvaranja što boljih preuvjeta za razvoj školskog i obrazovnog okruženja ka demokračnijem, kao i utjecaja ovog predmeta na demokratizaciju i smanjenje nasilja u društvu, organizacije u potpisu zahtijevaju od obrazovnih institucija participativan odnos i uključivanje zainteresirane i stručne javnosti u daljnju razradu kurikuluma ovog obrazovnog područja.

Nadamo se da će uvođenje novoga predmeta biti polazište za kontinuiranu suradnju s organizacijama civilnoga društva i predstavnicima akademske zajednice u ovome području.

U želji da kvalitativno doprinesu reformi obrazovanja organizacije u potpisu nude nadležnim institucijama partnerstvo, dugogodišnje iskustvo i vlastite resurse.

- ◊ Centar za mirovne studije, Zagreb
- ◊ Centar za mir, nenasilje i ljudska prava, Osijek
- ◊ Centar za građanske inicijative, Poreč
- ◊ Centar za ljudska prava
- ◊ CESI – centar za edukaciju, savjetovanje i istraživanje
- ◊ DIM – Udruga za građansko obrazovanje i društveni razvoj
- ◊ Mine Aid
- ◊ Mreža mladih Hrvatske
- ◊ GONG
- ◊ Kultura Nova
- ◊ SOS Dječje selo Hrvatska

Rad u zajednici

Na više od jednog mjesta u ovoj obljetničkoj publikaciji naići ćete na informaciju da je Centar za mirovne studije nastao kao direktan nastavak Volonterskog projekta Pakrac.

Iako sam CMS nastaje i ostaje u Zagrebu smatramo da je i dalje izuzetno važno raditi u područjima pogođenim ratom, čije je stanovništvo, u velikoj većini slučajeva drastično izmijenjene demografske strukture u odnosu na predratno razdoblje, s obzirom na sve navedene kategorije nakon rata moralo početi ispod nule, s jednog takvog ekonomskog i socijalnog zgarista. Osim povremenih edukativnih aktivnosti poput programa Miramida i prvih koraka u kreiranju razvojnih vizija poratnih područja (Skradin, Gračac), do 2004. godine nismo u dužem kontinuitetu boravili i radili na području za kojeg bi voljeli da zaista i postane područjem od posebnog državnog interesa. Tada se grupa polaznika/ca različitih CMS aktivnosti na području zapadne Slavonije, u veljači sastala u Fužinama da razgovaraju o tome kako bi mogli korisno upotrijebiti iskustva iz dotadašnje suradnje sa CMS-om za razvoj civilnog društva u lokalnoj zajednici. Obzirom da su naši polaznici često i sami bili dio priče oko socijalne isključenosti / uključivanja ili kao isključeni ili kao oni koji su pomagali, smatrali smo da u tom dijelu najbolje možemo pomoći. Iako smo od samog početka priželjkivali stručnu edukaciju za volontere koji rade na psihosocijalnoj pomoći, to još nismo uspjeli ostvariti (čitaj: namaknuti sredstva).

Ipak, naš inicijalni sastanak u lipnju 2006. u Pakracu okupio je aktere koji su zajedno radili ili još uvijek zajedno rade na ovom osjetljivom području. Centar za mirovne studije bio je pokretač cijelog procesa, a udruga Delfin iz Pakraca izvrsna baza za prikupljanje podataka o tekućim problemima i potrebama u županiji. Na sastanku su se pojavili predstavnici svih institucija relevantnih za temu koja nas je okupila: Centar za socijalnu skrb, Dom zdravlja, Specijalna bolnica, Srpski demokračni forum, OSCE, Policijska postaja, Vijeća nacionalnih manjina: talijanske, češke i srpske te polaznici projekta - odlučili smo formirati mobilni tim koji bi se sastojao od volontera, ali svakako i od stručnjaka za pojedina pitanja.

U mobilni tim, dijelom kao volonteri, a dijelom kao stručnjaci, uključilo se tada dvadeset ljudi, a neki od njih i danas predano surađuju s CMS-om.

Iz ovog rada je nastao program CMS-a kojeg nazivamo Međuetnički odnosi i interkulturalizam, a koji osim konkretnih “akcija” u obliku pomoći pri borbi za ostvarivanjem prava, pravnih savjeta i psihosocijalne pomoći, istraživanja i izdavaštva voli i organizirati kulturna događanja jer u područjima pogođenim ratom ne postoji puno mjesta za susret i tema u kojima će se svi osjećati opušteno.

Od 2011. godine smo tako i u poljoprivredi, ali i to radimo na aktivistički način te promoviramo održivu poljoprivredu (permakulturu).

Iako ulazimo u 2013. godinu, “godinu Europske unije”, neki od naših korisnika i dalje žive u nevjerojatno teškim uvjetima: bez adekvatnih stambenih uvjeta, bez reguliranih osnovnih ljudskih ili manjinskih prava, bez struje, bez javne rasvjete, bez vode, te bez prometne povezanosti: držimo da je važno napomenuti da su do 1990-ih imali sve to: i ne samo imali, nego najčešće platili kroz različite samodoprinosе što su dvajali kao pojedinci ili naselja.

U međuvremenu, proširili smo naš rad na zadarsko zaleđe, gdje isto imamo sjajnu grupu volontera i Liku gdje nam je veliki partner mala organizacija Pokretač iz Korenice.

U posljednjih nekoliko godina, od 2009. godine, radimo i sa organizacijama iz susjednih republika, na kampanjama kroz koje želimo otvarati teme koje se tiču svih naših (poratnih) društava, poput suočavanja s prošlošću (video-izložba o Josipu Reihl Kiru), zakonodavnih okvira i praksi manjinskih prava te praćenja kvalitete života svih građana u poratnim područjima, te kvalitete ostvarivanja njihovih prava (u 2010. smo tako objavili studiju zakonodavnih okvira manjinskog pitanja u zemljama bivše Jugoslavije, te opisali dobre prakse međuetničke suradnje, poput angažmana goranina Franje Starčevića i mrkopaljske škole mira, da navedemo samo jedan od mnogih primjera).

Iako CMS nije humanitarna organizacija, često smo u situaciji kada je brza i prijeko potrebna pomoć nužna i mi je, ukoliko smo to u stanju, želimo pružiti. Pružanje pomoći se ne odnosi samo na program međuetničkih odnosa već na cjelokupan rad Centra za mirovne studije i u najčešćem broju slučajeva

odražava podbacivanje nadležnih pravnih i socijalnih službi u Hrvatskoj, i nevoljkost institucija da pomognu nekome pri ostvarivanju prava, ili učine i onaj poseban napor ukoliko se radi o osobi iz posebno ugroženih skupina u društvu. Ili kako kaže Srđan Dvornik u knjizi Akteri bez društva,

“često isticana razlika između onih koji se javno zalažu za systemske promjene i onih koji se bave “socijalnim uslugama” uopće nije tako oštra ni značajna kako se obično čini. Poznate organizacije za ljudska prava, koje su najčešće politički angažirane, u svojem se svakodnevnom radu najvećim dijelom svojeg vremena i svojih ljudskih kapaciteta trude upravo da navedu državne i javne institucije da rade svoj posao.

Premda i to malo-pomalo pridonosi odgovornijem djelovanju države te socijalnih, zdravstvenih i ostalih službi, to je prije svega odgovornost da se pomogne svakom pritužitelju/ici, ponaosob¹⁶.” I, kada dalje Dvornik kaže da “ono što nedostaje jest povezivanje tih dvaju kanala – svakodnevnih kršenja ljudskih prava i kampanja pritiska za systemske promjene”, to se točno poklapa s našim mišljenjem da nam je, da navedemo samo jedan primjer, direktan rad s povratnicima u zapadnoj Slavoniji beskonačno vrijedan jer iz prve ruke dobivamo informacije oko problema s kojima se ti ljudi susreću i onda možemo jasno definirati zagovaračke aktivnosti prema Vladi RH i drugdje. Imamo i primjer Poglavlja 23 (Pravosuđe i temeljna prava) u kojem su bili definirani kriteriji od strane Europske unije koje je Hrvatska morala ispuniti, i za koje je tvrdila da ih je ispunila, poput navodne kampanje “Godina povratka”. No, povratnici s kojima smo bili u kontaktu nisu bili nikada čuli za to, niti su od te kampanje vidjeli, niti išta dobili, te smo ta saznanja jasno adresirali na mjerodavne adrese. Tu su i važni slučajevi povreda ljudskih prava vezanih uz sređivanje statusa i državljanstvo za koje smo saznali radeći u zajednicama diljem zemlje, i koji su nam pomogli da definiramo amandmane na Zakon o strancima i druge zakone. I da to odmah povežemo s programom javnih politika CMS-a, ovakav direktan rad

nam pomaže povezati rad na kreiranju ili zagovaranju određenih javnih politika (obrazovanje, azil, manjinska prava) sa stvarnim stanjem u Hrvatskoj. Naravno, to “stanje stvari” je onako kako ga mi vidimo, pod utiskom rada i razgovora sa: prosvjetnim radnicima (o npr. mogućnostima uvođenja obrazovanja za demokratsko građanstvo u škole), obiteljima koje su dobile status azila (o tome kako i što dalje u jednoj relativno siromašnoj zemlji koja tradicionalno nema kontakta s useljenicima iz drugih, osobito dalekih kultura), povratnicima u zapadnoj Slavoniji (o tome da li su inače dobri Zakoni o nacionalnim manjinama utjecali na povišenje njihovog životnog standarda i bolju afirmaciju njih kao pojedinaca u hrvatsko društvo – ako se radi o radno sposobnim ljudima s djecom; a ako se radi o pripadnicima starije životne dobi onda da li je minimum kvalitetnog i zdravog života osiguran i ako nije, da li kanali predviđeni za pozive u pomoć funkcioniraju ili ne), itd.

Dakle, u ovom kontekstu vidimo kako je prisutnost van samog ureda od posebne važnosti za odluke na čemu želimo raditi u budućnosti, te kako da kroz javna zagovaranja, preporuke i edukacijske programe utječemo na poboljšanje onog što vidimo da u Hrvatskoj treba poboljšati glede manjinskih i socijalnih prava (u ovom slučaju). Iako se sistem pružanja psihosocijalne pomoći od vrata do vrata može učiniti samo kao kap vode, i ovakav direktan rad u zajednici vidimo kao važan dio izgradnje mira, osobito u poratnim zajednicama poput ovih u kojima smo i dalje prisutni, i kako se čini, bit ćemo još neko vrijeme.

POZIVNICA

na predstavu

U POSJETI KOD GOSPODINA GREENA

igrāju: Pero Kvrđić i Luka Dragić
produkcija: Planetart

Organiziraju: Centar za mirovne studije i Delfin
Donator: The Balkan Trust for Democracy

Trešnjevka

Nakon nekoliko zagrebačkih podstanarskih stanova (i plaćanja punog tržišnog najma), CMS se sa još nekoliko udruga koje se bave (i) zaštitom ljudskih prava skućio na zagrebačkoj Trešnjevci, blizu Remize, u Kući ljudskih prava (koja je poslije postala i zasebna organizacija). Kuća ljudskih prava (KLJP) dio je međunarodne Mreže kuća ljudskih prava sa sjedištem u Oslu. Zahvaljujući inicijativi te donaciji Kraljevine Norveške, te dobivanju na korištenje dviju, tada trošnih i neupotrebljivih zgrada u vlasništvu grada Zagreba,

omogućeno je pokretanje inicijative koja za cilj ima umrežavanje organizacija civilnog društva koje se na ovaj ili onaj način bave zaštitom ljudskih prava, i njihovo smještanje u zajednički prostor kako bi se poboljšao njihov učinak u radu, odnosno zaštita i promocija ljudskih prava u Hrvatskoj postala vidljivija.

Prostor dijelimo s udrugom BaBe, Documentom – Centrom za suočavanje s prošlošću, Građanskim odborom za ljudska prava, Udrugom za promicanje istih mogućnosti, te Udrugom za zaštitu i promicanje mentalnog zdravlja Svitjanje.

U trenutku kada ova publikacija izlazi, u Centru za mirovne studije rade slijedeći ljudi (uz brojne suradnice/ke): Sandra Benčić – programska voditeljica; Gordana Bosanac – razvojna suradnja, sigurnost; Cvijeta Senta, Sara Lalić, Lana Vego, Lucija Kuharić – javne politike izgradnje mira, suzbijanje diskriminacije i pravna pomoć; Mirjana Mikić Zeitoun, Petra Jurlina – javne politike, međuetnički odnosi i interkulturalizam; Iva Zenzerović Šloser, Lovorka Bačić – mirovni studiji, mirovna edukacija; Julija Kranjec (škole ljudskih prava, azil), Tea Vidović (azil); Gordana Borić, Petra Tomašić, Martina Savić – financijsko – administrativni odjel (ne radimo nužno samo na naznačenim temama); te pas Maja.

Osobe druge nacionalnosti neka prijeđu na suprotnu stranu ceste

STOP PREDRASUDAMA! STOP DISKRIMINACIJ!
U Hrvatskoj je na snazi ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

Mirovni studiji 2010/11

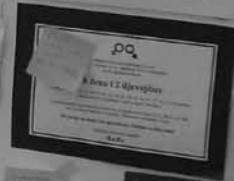

Ovaj pločnik je rezerviran za muškarce

STOP PREDRASUDAMA! STOP DISKRIMINACIJ!
U Hrvatskoj je na snazi ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

ST. D. M. M. M. M.

Logo of the European Union and other organizations.

Logo of the European Union and other organizations.

Logo of the European Union and other organizations.

Izjave za javnost

Zagreb, 13. siječanj 2006.

Centar za mirovne studije ovim putem osuđuje izjavu ministra obrane gospodina Rončevića oko preispitivanja postojećeg sustava vojne obveze zbog velikog broja zahtjeva za civilnu službu.

Podsjećamo da je pravo na prigovor savjesti i civilnu službu Ustavom zajamčeno pravo građana Republike Hrvatske i bilo koje stavljanje u neravnopravan položaj obveznika civilne službe spram ročnika rezultira diskriminacijom. Umjesto da se radi na ukidanju trenutne postojeće diskriminacije u dužini trajanja vojnog roka (6 mjeseci) i civilne službe (8 mjeseci), iz ministrove izjave da se naslutiti da se želi pojačati diskriminacija prigovarača savjesti u RH. Tehnički problemi oko popunjavanja kvota ne smiju se rješavati kršenjem Ustavom zagarantiranih i stečenih prava prigovarača savjesti. Za navodno loše stanje u Hrvatskoj vojsci nikako ne mogu biti odgovorni prigovarači savjesti, već loša politika Ministarstva obrane.

Centar za mirovne studije vjeruje kako je već odavno trebalo ukinuti obavezni vojni rok u Republici Hrvatskoj, a civilnu službu transformirati u volontersku službu. Ukoliko i godišnje izvješće o stanju u oružanim snagama procjenjuje da prijetnje i rizici za RH nisu konvencionalni sukobi u regiji već terorizam, postavlja se pitanje na koji način uopće rečena vojska može doprinijeti borbi protiv terorizma?

Centar za mirovne studije ovim putem poziva Ministarstvo obrane RH, ali i čitavu Vladu RH da prilikom kreiranja sigurnosnih politika obrate pažnju i na dokument Platforma za izgradnju mira, dokument usvojen u prosincu 2005. u Vukovaru od niza nevladinih udruga, koji jasno prokazuje alternativu vojnom razumijevanju sigurnosnih politika.

Ovim putem pozivamo ministra Rončevića da ne strepi pred prigovaračima savjesti i osobno preuzme odgovornost za svoj rad.

S poštovanjem,
Gordan Bosanac

programski voditelj CMS-a

Zagreb, 28. veljača 2007.

Otvoreno pismo Ministarstvu znanosti, obrazovanja i sporta u vezi rasističkog ispada u osnovnoj školi Trstenik

Nakon objavljivanja članka u medijima o izbacivanju dječaka liberijsko-hrvatskog podrijetla iz škole Trstenik u Splitu, a na osnovu peticije roditelja učenika njegovog razreda, moramo izraziti zgroženost postupkom ravnatelja škole, odobravanjem postupka od strane Županijske pročelnice za prosvjetu Nansi Ivanišević, te toleriranje ovakvog ponašanja od strane Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta.

Nakon niza incidenata u kojima su roditelji zbog svojih predra-suda glede romske djece, HIV pozitivne djece, djece druge etničke pripadnosti glasno i bez posljedica izražavali svoje stavove kojima se krše ljudska prava drugih građana/ki RH i gazili svako ljudsko dostojanstvo očekujemo da ovaj put Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta, te institucije nadležne za zaštitu prava djece u RH pošalju jasnu poruku da se ljudska prava i prava djeteta ne mogu podčiniti željama roditelja ili pisanju peticija. Bez obzira na motivaciju i želje roditelja smatramo da za izbacivanjem učenika iz škole mora postojati jasna procedura sa jasno definiranim kriterijima, te očekujemo da Ministarstvo u ovom slučaju odredi inspekcijski nadzor, te na temelju nadzora odredi potrebne mjere. Iako predstavnici škole i županijski Ured za prosvjetu tvrde da rasizam nije bio motivacija ove odluke, ovaj slučaj nedvojbeno upućuje na rasističko ponašanje. Također, očekujemo da se pravobraniteljica za prava djeteta uključi u rješavanje ovog slučaja te priopći javnosti da li je bilo kršenja prava djeteta.

Kao udruge i pojedinci/ke koji se zalažu za punu primjenu ljudskih prava, ali i kao porezni obveznici ove države, tražimo da se Ministarstvo očituje o kojim to sve pitanjima roditelji imaju autonomiju odlučivanja glede školovanja svoje djece.

Očekujemo od Ministarstva da nakon još jedne učinjene nepravde, napokon jasno stane u obranu prava na obrazovanje i dostojanstvo svakog djeteta, te da se pri odlučivanju o zauzimanju strana ne rukovodi oportunistom, već dogovorenim pravnim i moralnim principima oživotvorenim u Ustavu RH i međunarodnim standardima u zaštiti ljudskih prava.

Za CMS: Gordan Bosanac

Na uvid: Pravobraniteljica za djecu

Zagreb, 19. lipanj 2007.

Izjava Centra za mirovne studije povodom Međunarodnog dana izbjeglica

Dan 20. lipanj u svijetu se obilježava kao Međunarodni dan izbjeglica. I dok Republika Hrvatska, oporavljajući se od brojnih ratnih razaranja postepeno radi na povratku svih izbjeglica proizašlih iz nedavnih ratova, Centar za mirovne studije želi skrenuti pažnju javnosti kako su pred našim društvom novi izazovi (ne)prihvatanja izbjeglica iz zemalja tzv. trećeg svijeta koji sve češće dolaze i u našu zemlju.

Postepenim ekonomski razvojem i približavanju Europskoj uniji (EU) naša zemlja postaje sve atraktivnija i za brojne izbjeglice iz afričkih i azijskih zemalja koji napuštaju matične zemlje često motivirani lošom ekonomskom i političkom situacijom. Nažalost, zemlje članice EU, kao i zemlje kandidatkinje, u zadnjih nekoliko godina uvelike su postrožile kriterije i smanjile mogućnosti legalnog boravka ljudi iz zemalja tzv. trećeg svijeta u vlastitim zemljama. To je najvidljivije u restriktivnim odredbama Zakona o azilu i Zakona o strancima gdje ni Republika Hrvatska nije izuzetak. Navedena dva prijedloga Zakona, upravo u saborskoj proceduri, su i dalje prilično restriktivna prema prihvaćanju i uključivanju stranaca u naše društvo. Podsjećamo da je od 1997. godine u Hrvatskoj podnijet 761 zahtjev za azil, a do danas je odobren samo jedan(!). Novi Zakon o azilu još više će administrativno otežati dobivanje azila te će pružiti mogućnost supsidijarne zaštite koja izbjeglice ne uključuje dugoročno u naše društvo, već ih samo privremeno štiti od nepravdi.

Polaganim gospodarskim oporavkom, Republika Hrvatska ima moralnu dužnost pomagati ljudima i iz zemalja tzv. trećeg svijeta, bez obzira trpe li ekonomsku ili političku nepravdu u matičnim zemljama. Posebno, naša zemlja mora odlučiti da li strance želimo samo kao turiste tijekom ljeta ili kao menadžere multinacionalnih kompanija, ili ćemo se odlučiti i za stvaranje multikulturalne zemlje gdje ćemo vlastiti razvoj temeljiti i na pomaganju i doprinosu svih ljudi bez obzira iz kojeg dijela svijeta ili iz koje ekonomske pozicije dolaze.

Zagreb, 24. travanj 2008.

n/p gđa. Bianca Matković, državna tajnica za politička pitanja, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija
Upit o predaji "Razglednice" s javnog skupa povodom dolaska predsjednika SAD-a u RH

Poštovana,

Kao što vam je poznato, 5. travnja 2008. godine, nevladine udruge iz Zagreba: Centar za mirovne studije, Documenta-Centar za suočavanje s prošlošću i Zelena akcija organizirale su potpisivanje jumbo razglednice na Trgu Petra Preradovića u Zagrebu, kako bi građanima omogućili da napišu svoje poruke predsjedniku SAD-a, George W. Bushu. Budući da smo Predsjedniku razglednicu bili spriječeni uručiti od strane specijalne policije, istu smo predali u Vaše ministarstvo gdje nam je rečeno kako će ista biti predana protokolu.

Ovim putem Vas molimo da nas obavijestite je li službeni protokol RH uručio razglednicu predsjedniku Bushu te ako je, molimo da nam pošaljete dokaz za tu radnju. Ukoliko do uručjenja razglednice nije došlo, molimo vas za objašnjenje zašto.

S poštovanjem,

Gordan Bosanac

programski voditelj CMS-a

Zagreb, 20. siječnja 2010.

Predsjedniče, odmorite se! - reakcija CMS-a na izjavu predsjednika Mesića o mogućoj vojnoj intervenciji u BiH

Čašica šampanjca, neformalni razgovori i približavanje isteku mandata dovoljni su da preko usana još uvijek aktualnog predsjednika Mesića prođu riječi rata. Ostali smo zatečeni izjavom kojom Predsjednik spekulira o mogućoj vojnoj intervenciji u Bosni i Hercegovini, a u cilju očuvanja suvereniteta iste.

Nema nikakve sumnje da je trenutna politika Milorada Dodika pogubna za Bosnu i Hercegovinu, ali ne smije biti nikakve sumnje da bilo koje zastrašivanje vojnim intervencijama - makar i neformalno, neće takvoj politici stati na kraj.

Želimo vjerovati kako smo svi skupa naučili lekcije iz nedavnih ratova na područjima bivše Jugoslavije. Jedna od tih lekcija trebala bi biti i svijest političara o vlastitoj odgovornosti za vlastite izjave. U potpunosti je neprihvatljivo čak i spekulirati o mogućim vojnim intervencijama na ratom iscrpljenim prostorima. Poznate su crne brojke nedavnih ratova: na tisuće poginulih, nestalih, raseljenih, ranjenih. U trenutku kada se još uvijek nismo oporavili od vlastite ratne prošlosti, zastrašujuće je, makar i neformalno, razmišljati o ratu kao mogućem rješenju bilo koje krize. Postoji na tisuće drugih načina kako upravljati krizama i odgovorni političari dužni su pronaći takva rješenja.

Zato predsjedniče, ukoliko ne znate kako se nositi sa izazovima Bosne i Hercegovine, odmorite se.

Zagreb, 29. ožujak 2011.

Izjava za javnost "Razoružajte Split!"

Centar za mirovne studije ovim putem osuđuje otvaranje izložbe vojne industrije u Splitu "ASDA" koju su danas otvorili premijerka RH gospođa Kosor i ministar obrane gospodin Božinović. Krajnje je neprimjerno da se ovakve manifestacije održavaju na teritoriju Republike Hrvatske primarno iz razloga što je veliki broj građana/ki RH, ali i susjednih zemalja iz regije, stradao od vojnog oružja tijekom proteklog rata.

Kao da smo zaboravili da su izložbeni eksponati prije samo 15-tak godina služili uništavanju života, kuća naših građana/ki, spomenika kulture, vjerskih objekata, bolnica, škola, a danas služe istoj svrsi u različitim krajevima svijeta—od Afganistana do Libije. Upravo zbog toga RH ne smije graditi niti svoje gospodarstvo, niti svoju politiku na manifestacijama kao što je sajam vojne industrije.

U situaciji u kojoj u školama još uvijek ne postoji mirovno obrazovanje, kada na sveučilištima i dalje ne postoje katedre za ljudska prava—Vlada svoje prioritete vidi u financiranju ovakvih nakaradnih manifestacija. Još više zabrinjava da se takva manifestacija održava u gradu Splitu koji bi se trebao profilirati kao turistički grad, a ne promotor vojne industrije.

Ovim putem pozivamo građane i građanke Splita da bojkotiraju ovaj sajam, a Vladu RH da se jasno odredi kako u budućnosti neće razvoj RH oslanjati na razvoj vojne industrije. Razvoj RH mora se temeljiti na ulaganju u obrazovanje građana/ki za mir, nenasilje i poštivanje ljudskih prava.

Zagreb, 26. listopada 2012.

Prestanak politizacije i instrumentalizacije sigurnosno-obavještajnog sustava i policije moguć je samo kroz uspostavu neovisnog i efikasnog građanskog nadzora

Ne ulazeći u političke i medijske obračune vezane uz posljednju aferu navodno neovlaštene upotrebe mjera tajnog prikupljanja podataka od strane policije, Centar za mirovne studije ovim putem podnosi zahtjev za cjelovitom i profesionalnom reformom sustava nadzora nad uporabom mjera kojima se zadire u ljudska prava.

Već dugi niz godina građani upozoravaju na slabe karike u sustavima nadzora policije i sigurnosno-obavještajnih službi što u konačnici rezultira političkim prepucavanjima među političkim elitama, ali i povredama ljudskih prava građana. Time se uvelike gubi povjerenje građana u sustav koji oni financiraju i koji postoji da bi štutio njihova ljudska prava.

Ujedno, kontinuirano curenje informacija povjerljivog sadržaja koje uistinu nisu uvijek od javnog interesa doprinosi opstranjanjima sudskih procesa i istraga što u konačnici ima posljedice kako na povjerenje građana u pravosudni sustav tako i na nacionalnu sigurnost države. Poraznije je kada činjenice sve više upućuju na to da je curenje informacija povezano sa politizacijom čitavog sustava koji mora primarno služiti građanima RH, a ne uskim stranačkim interesima. Zbog tzv. „špijunskih afera“ gubi se povjerenje i u politiku i sigurnosni sustav RH, te je u ovom trenutku jedini izlaz iz te situacije uspostava potpuno neovisnog i efikasnog građanskog nadzora nad sustavom koji ima zakonske ovlasti zadiranja u ljudska prava. Da bi se to ostvarilo potrebno je reformirati sustav nadzora na sljedeći način:

Odmah pristupiti izradi i donošenju posebnog Zakona o građanskom nadzoru nad mjerama tajnog prikupljanja podataka od strane sigurnosno-obavještajnih agencija i policije tako da se:

a) definira novo, jedinstveno i potpuno samostalno tijelo za nadzor sigurnosno-obavještajnih agencija i policije u dijelu primjene mjera tajnog prikupljanja podataka koje uz to ima i funkcionirajući ured

b) tijelo za nadzor sastoji od predstavnika organizacija civilnog društva koje se bave zaštitom ljudskih prava, predstavnicima

akademske zajednice koji se bave sigurnosnim pitanjima i pitanjima prava građana, te stručnjaka za mjere tajnog prikupljanja podataka. Tražimo da članove tijela bira Savjet za razvoj civilnog društva kako bi se u potpunosti izbjegli politički utjecaji i dogovori oko članova, a članovi ne smiju biti pripadnici stranaka, moraju imati visoke kompetencije iz zaštite ljudskih prava te druge potrebne specijalnosti. To tijelo mora imati jasnu ovlast nenajavljenog i u potpunosti otvorenog pristupa svim institucijama i pojedincima koji rade na mjerama tajnog prikupljanja podataka, te ovlasti slobodnog informiranja javnosti o utvrđenim povredama ljudskih prava građana kroz mjere tajnog prikupljanja podataka, te narušavanju profesionalnosti i depolitiziranosti sustava kada je to opravdano zaštitom javnog interesa uz potrebnu zaštitu nacionalne sigurnosti i osobnih podataka

Mjere tajnog prikupljanja telefonskih brojeva (bilo od strane sigurnosno-obavještajnih agencija ili od strane policije) moraju se staviti i pod pravosudni nadzor, tj. za njihovo provođenje je potrebno odobrenje nadležnog suda kako bi se procijenila opravdanost i neophodnost takvih zahtjeva.

Saborski Odbor za unutarnju politiku i nacionalnu sigurnost mora se otvoriti prema vanjskim stručnim članovima koji bi unaprijedili rad tog Odbora i doprinijeli većem povjerenju građana u saborske institucije zadužene za nadzor nacionalne sigurnosti.

Hitno prekinuti sa višegodišnjom praksom da Ministar unutarnjih poslova ujedno ima funkciju člana Vlade zaduženog za nacionalnu sigurnost, a time i funkciju predsjednika Savjeta za koordinaciju sigurnosno-obavještajnih agencija jer to dovodi do koncentracije sigurnosno-obavještajnih informacija u jednoj osobi.

Jedino na ovaj način političari mogu vratiti povjerenje građana u sustav. U suprotnome doći će do daljnje erozije povjerenja, što u konačnici znači i do erozije demokracije u RH.

Ovaj nasumični izbor tek nekoliko naših izjava za javnost neka bude bolji svjedok vremena i rada naše organizacije od bilo kojeg uvoda i zaključka.

Publikacije u (su)izdanju Centra za mirovne studije

— **Regionalni mirovni direktorijum/Regional Peace Directory**, Salihu-Bala, Medjedović, Zenzerović, Pašić i dr., Quaker Peace and Social Witness (CMS u suradnji), 2002.

— **Peace Pilgrim: hodočasnica mira – život i djelo vlastitim riječima**, Prijevod: Janković (autorica: Mildred Norman Ryder), CMS, 2003.

— **Institucionalni vodič za tražitelje azila**, Župarić-Iljić (ur.), CMS, 2005.

— **Institucionalni vodič za tražitelje azila**, drugo dopunjeno izdanje, Župarić-Iljić (ur.), 2009.

— **Azil u Hrvatskoj**: Analiza rezultata istraživanja, Benčić, Bosanac, Miletić, Parić, Župarić Iljić, CMS, 2005.

— **Azil u Hrvatskoj - integracijske politike**, Benčić, Bužinkić, Miletić, Parić, Župarić Iljić, CMS, 2006.

— **MIRamiDA podsjetnik**: Prilog dokumentaciji projekta Doprinos komunikaciji u podijeljenim zajednicama: Regionalni mirovni odaziv za Srbiju i Makedoniju, Božičević, Škrabalo (ur.), CMS, 2006.

— **Unutar udruga**: istraživanje sudioničke demokracije i građanski aktivizam, Gažić, CMS, 2007.

— **Mirovni studiji**: 1997/98. – 2007/08., Bilješke o društvenoj promjeni, Zenzerović-Šloser (ur.), CMS, 2008.

— **Mladi i izgradnja mira – Analiza aktivnosti izgradnje mira u udrugama mladih i za mlade**, Gvozdanović, Potočnik, CMS i Institut za društvena istraživanja u Zagrebu, 2009.

— **Zvoni za mir**, Bačić (ur.), CMS, Mreža mladih Hrvatske i MAP savjetovanja, 2009.

— **The Role of Youth in Peace-building Process**, Bačić (ur.), CMS, 2009.

— **Mladi i prošlost – zašto bi me to zanimalo?**, Lalić, Senta, Vego (ur.), CMS, 2010.

— **Vodič uz Zakon o suzbijanju diskriminacije**, Šimonović Einwalter (ur.), CMS i Ured za ljudska prava Vlade RH Hrvatske, 2009.

— **Kako suzbijati diskriminaciju** – Izvještaj o praćenju provedbe Zakona o suzbijanju diskriminacije u Hrvatskoj za 2009. godinu i praksa Europskog suda za ljudska prava, Novak (ur.), CMS, 2010.

— **Primjena antidiskriminacijskog zakonodavstva u praksi**, Crnić, Dika, Grgić, Marijan, Palić, Pavković, Potočnjak, CMS, Zagreb Pride i Centar za LGBT ravnopravnost, 2011.

— **Priručnik o suzbijanju nasilja protiv LGBT osoba za policijske djelatnike/ice**, Popov (ur.), Zagreb Pride i Centar za LGBT ravnopravnost (u suradnji s CMS-om), 2011.

— **Mi nismo vreće za udaranje!**, Jurčić (ur.), Zagreb Pride i Centar za LGBT ravnopravnost (u suradnji s CMS-om), 2011.

— **Priručnik za suzbijanje diskriminacije i nasilja protiv LGBT osoba**, Jurčić (ur.), Zagreb Pride i Centar za LGBT ravnopravnost (u suradnji s CMS-om), 2011.

— **Manjine za manjine (zakonodavni okviri i dobre prakse međuetničke suradnje zemalja Zapadnog Balkana i Europske Unije)** / *Minorities for Minorities, Legal Frameworks and Examples of Good Practice of Interethnic Relations in the Balkans and the EU*, Mikić-Zeitoun, Jurlina (ur.), CMS, 2010.

— **Učiti za mir: Analitička i normativna podloga za uvođenje vrijednosti, sadržaja i metoda mirovnog obrazovanja u formalni obrazovni sustav**, Zenzerović Šloser (ur.), CMS u suradnji s MAP Savjetovanja, 2010.

— **Imagi_nacija: Građanski identiteti i prava u Europi: ostvarenje prava ekonomskih migranata kao doprinos izgradnji održivog mira** / *Imagi_nation: Civil Identities and Rights in European Nation-States: Securing the Rights of Migrant Workers as Contribution for Sustainable Peace-Building*, Zenzerović Šloser, Zdravković (ur.), CMS, Mirovni institut, 2011.

— **Azil: Usklađenost zakonodavstva i prakse hrvatskih institucija s europskom pravnom stečevinom u području azila i neregularnih migracija: Policy izvještaj** / *Degree of Harmonization between the Legislation and Practice of Croatian Institution with the Acquis Towards Asylum and Irregular Migration: Policy Report*, Bužinkić, Kranjec, Župarić Iljić, CMS, 2010.

— **Praktično žena**, Jurlina, Mikić-Zeitoun (ur.), CMS, 2012.

— **Bukovica i Ravni Kotari** – vodič kroz kulturnu baštinu, Jurlina (ur.), CMS, 2010.

— **Preporuka za sigurnosnu politiku EU temeljem iskustva izgradnje mira država nastalih dezintegracijom**

Jugoslavije/Recommendations for EU Security Policy Based on Peace Building Experience from Countries Formed by the Disintegration of Yugoslavia; Vego (ur.), Priredili: Bosanac, Senta, CMS, 2010.

— **Usklađenost hrvatskog zakonodavstva i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda**, Ivana Radačić (ur.), CMS, 2011.

— **LGBTQ: položaj, prava, prije, sada i ubuduće (brošura)**, Grupa mladih CMS-a, 2011.

— **Uvod u ljudska prava, nenasilnu komunikaciju i transformaciju sukoba** (brošura), Grupa mladih CMS-a, 2010.

— **Izveštaj o provedbi Zakona o suzbijanju diskriminacije u 2011. godini**, Lalić, Senta (ur.), CMS, 2012.

DOKUMENTARNI FILMOVI U (KO)PRODUKCIJI CMS-A:

— **Hrvatska, (k)raj na zemlji**, režija: Oliver Sertić, CMS/Fade in, 2006.

— **Na ovom radnom mjestu nema mjesta za vas**, režija: Slaven Žimbrek, Autorski studio FFV, 2007.

— **Poplava**, režija: Goran Dević, CMS/Peta umjetnost, 2009.

— **Htjeli smo radnike, a došli su nam ljudi**, režija: Đuro Gavran, CMS/Hulahop, 2011.

Članstvo

Članstvo u Centru je dobrovoljno i stječe se učlanjivanjem.

Članom/članicom Centra može postati punoljetna osoba koja izjavi i svojim djelovanjem potvrdi želju i sposobnost da radi na ostvarivanju ciljeva djelovanja Centra te prihvaća odredbe Statuta. Članstvo u Centru može biti redovno, podupiruće i počasno. Krajem 2012. članovi CMS-a su kako slijede:

— Redovni članovi

1. Alihodžić Venira	28. Piskrec Sanja
2. Bačić Lovorka	29. Pribičević Gelb Duška
3. Benčić Sandra	30. Radačić Ivana
4. Bilopavlović Mirjana	31. Radulović Jovana
5. Bodog Gordana	32. Rajner Branka
6. Borić Gordana	33. Ratković Karmen
7. Bosanac Gordana	34. Relić Božica
8. Božičević Goran	35. Savić Martina
9. Bužinkić Emina	36. Senta Cvijeta
10. Dujmović Tomislav	37. Škrabalo Marina
11. Džidić Emir	38. Teršelić Vesna
12. Grafina Zlatko	39. Travar Mirela
13. Jurlina Petra	40. Uzelac Maja
14. Kallay Vesna	41. Vego Lana
15. Kovač Emina	42. Vičević Veljko
16. Kranjec Julija	43. Vranić Andrija
17. Kuharić Lucija	44. Vreća Vanja
18. Lalić Aneta	45. Zeitoun Marwan
19. Lalić Sara	46. Zenzerović Šloser Iva
20. Lulić Josipa	47. Zdravković Lana
21. Majetić Mladen	48. Žonja Božo
22. Makar Maja	49. Župarić - Iljić Drago
23. Marjanović Radoslav	50. Želalić Dražen
24. Mikić Zeitoun Mirjana	51. Romić Milana
25. Miletić Goran	52. Tomašić Petra
26. Papa Stubbs Jasmina	53. Madžarević Mirsada
27. Parić Andrijana	54. Vidović Tea

— Podupirući članovi

1. Barolin Nataša
2. Gabud Pero
3. Gladović Tatjana
4. Hegić Fuad
5. Ilić Iva
6. Ivković Đurđica
7. Ivković Ivona
8. Janković Vesna
9. Jelković Marko
10. Malec Maja
11. Medić Jovica
12. Metikoš Borjanka
13. Momčinović Biserka
14. Orlović Dragoljub
15. Oštrić Anamarija
16. Ponoš Tihomir
17. Šipak Natalie
18. Šmid Anja
19. Tiljak Dina
20. Vidaković Ana-Marija

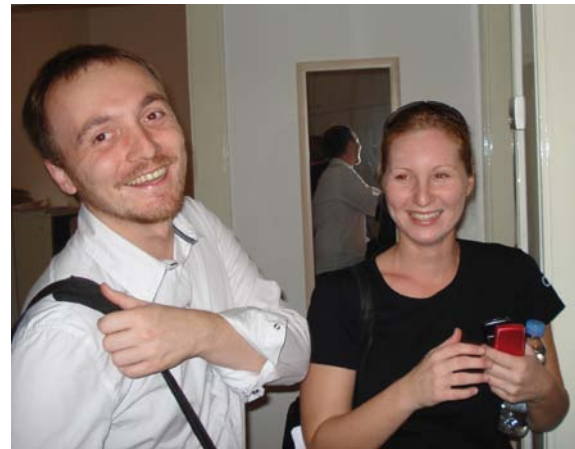

Usklađenost zakonodavstva i prakse hrvatskih institucija
s europskom pravnom stečevinom u području azila i
neregularnih migracija

POLICY IZVJEŠTAJ

Degree of Harmonization between the Legislation
and Practice of Croatian Institutions with the Acquis
Towards Asylum and Irregular Migration

POLICY REPORT

ODLUČITI DA SE NE
POMOGNE ONIMA KOJI
TRAŽE UTOČIŠTE U NAŠOJ
ZAJEDNICI VEOMA JE
SLIČNO ODLUCI KAPETANA
BRODA DA NE POKUPI
BRODOLOMCE IZ MORA
JER MU SE ŽURI NA CILJ.

TO DECIDE NOT TO
HELP THOSE WHO ARE
SEEKING REFUGE IN
OUR COMMUNITY IS
VERY SIMILAR TO THE
DECISION OF A SHIP
CAPTAIN NOT TO SAVE
CASTAWAYS FROM THE SEA
BECAUSE HE IS HURRYING
TO DESTINATION.

Hugo Grotius

Centar za **mirovne** studije
Nazorova 1, Zagreb
tel/fax: 01 / 4820 094
www.cms.hr cms@zamir.net

HRVATSKA
(K)RAJ NA ZEMLJI

**Kampanja
za afirmaciju i
zaštitu prava na azil**

Kampanja je podržana od Europske Unije, Veleposlanstva Sjedinjenih Američkih Država,
Veleposlanstva Kraljevine Nizozemska i Ureda za ljudska prava Vlade Republike Hrvatska

IZLOŽBA
**AZIL
KAO
LJUDSKO
PRAVO**
SKUPINA AUTORA

"Nije da ne volim tu državu, nego mi se malo gadi. Kad gledam, lakše je biti stranac u tuđoj zemlji, nego u svojoj!"

ZAGREB

od 6. - 8. 11. 2005.,
Galerija Nova, Teslina 7

OTVORENJE: 6. 11. u 18 h
RADNO VRIJEME: ? - ?h

RIJEKA

od 11. - 13. 11. 2005.
MMC - Klub Palach, Kružna 6

OTVORENJE: 11. 11. u 18 h
RADNO VRIJEME: ? - ?h

SLAV. BROD

od 26. - 28. 11. 2005.
Galerija umjetnina Ružić,
adresa

OTVORENJE: 11. 11. u 18 h
RADNO VRIJEME: ? - ?h

SISAK

od 12. - 14. 11. 2005.
Abu Ghraib, G. Busha 61

OTVORENJE: 11. 11. u 18 h
RADNO VRIJEME: ? - ?h

INTEGRACIJSKE POLITIKE I PRAKSE U SUSTAVU AZILA U REPUBLICI HRVATSKOJ

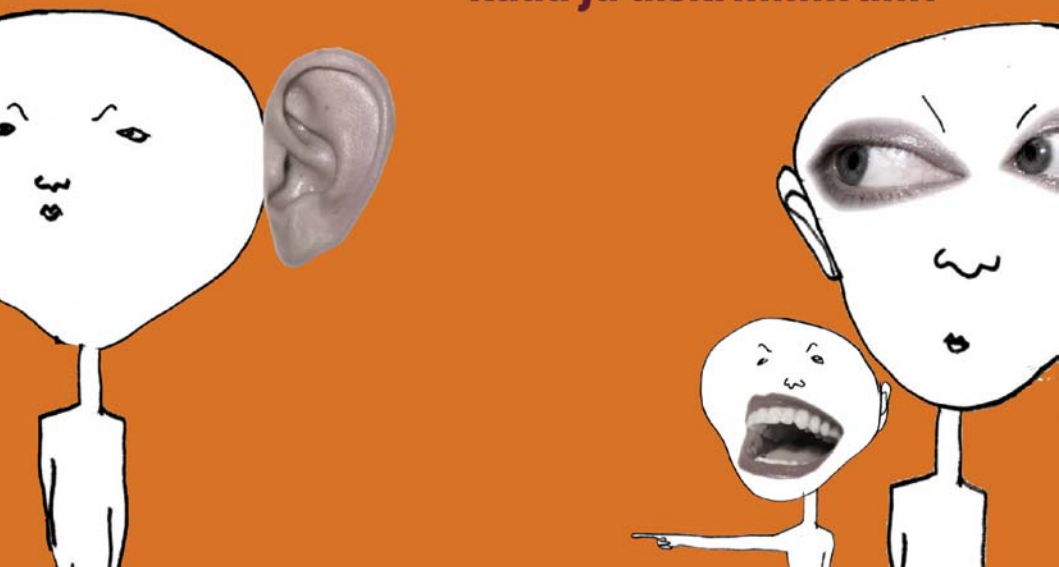
Uključivanje azilanata i stranaca pod supsidijarnom zaštitom u hrvatsko društvo

ŠTO JE DISKRIMINACIJA?

PREMA ZAKONU O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE KOJI JE STUPIO NA SNAGU 1. SIJEČNJA 2009. GODINE, DISKRIMINACIJA JE ZABRANJENA U PODRUČJIMA: rada i radnih uvjeta, obrazovanja, znanosti i športa, socijalne sigurnosti, zdravstvene zaštite, pravosuđa i uprave, stanovanja, javnog informiranja i medija, pristupa dobrima i uslugama te pružanju istih, članstva i djelovanja u sindikatima, organizacijama civilnoga društva, političkim strankama, sudjelovanja u kulturnom i umjetničkom stvaralaštvu.

kada ja diskriminiram?

—Report on implementation of the Anti- discrimination Act in 2011

CENTRE FOR PEACE STUDIES
ZAGREB, APRIL 2012

**Zabranjeno za
osobe druge
boje kože**

STOP PREDRASUDAMA! STOP DISKRIMINACIJI!
U Hrvatskoj je na snazi ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

**Zabranjeno
uvođenje
djece**

STOP PREDRASUDAMA! STOP DISKRIMINACIJI!
U Hrvatskoj je na snazi ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

OPREZ!

Homoseksualac u autu iza tebe

STOP PREDRASUDAMA! STOP DISKRIMINACIJI!
U Hrvatskoj je na snazi ZAKON O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE

Ova aktivnost je sufinancirana od strane Europske komisije - jedinice za zapošljavanje, socijalna pitanja i jeftina mogućnosti.
Stavovi izneseni na ovom dokumentu ne predstavljaju službeni stav Europske komisije već su isključivo stajalište autora.

Knjiga donosi prvi opsežan pregled usklađenosti hrvatskog prava i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Nakon općeg pregleda prakse Europskoga suda za ljudska prava koja se odnosi na Hrvatsku i interpretativnih načela koja primjenjuje, autori kritički prikazuju hrvatsko pravo u području prava na život, zabrane mučenja, prava na pošteno suđenje, slobode mišljenja, savjesti i vjeroispovijedi, slobode okupljanja i udruživanja, slobode izražavanja i zabrane diskriminacije. Knjiga je vrijedan doprinos koji odvjetnicima podastire praktičan argumentativni instrumentarij za zastupanje stranaka, sucima daje doktrinarnu podlogu za donošenje odluka, a studentima kvalitetan uvod u pravo Europske konvencije.

PROF. SINIŠA RODIN,
PRAVNI FAKULTET U ZAGREBU

Pristupanjem Republici Hrvatske Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Hrvatska je preuzela i obvezu da njezini sudovi i drugi organi primjenjuju Konvenciju i standarde Europskog suda za ljudska prava u Strasbourgu. Nažalost, čini se da je njezina primjena i dalje ograničena.... Razlozi za slabu primjenu ... dijelom leže i u nepoznavanju same Konvencije i osobito prakse Europskog suda. Očito je da postoji potreba za daljnjom edukacijom ne samo sudaca nego i odvjetnika, ali i čitave javnosti, o važnosti poznavanja i domašaju ljudskih prava zaštićenih Konvencijom. Ova bi publikacija trebala poslužiti upravo tome cilju...

PROF. DR. VESNA CRNIĆ-GROTIĆ,
PRAVNI FAKULTET U RIJECI

USKLAĐENOST HRVATSKOG ZAKONODAVSTVA I PRAKSE SA STANDARDIMA
EUROPSKE KONVENCIJE ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA

Usklađenost hrvatskog zakonodavstva i prakse sa standardima Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

UREDNICI: IVANA RADAČIĆ

Centar za [mirovn]e [sudje]

04/2011.
CJENNA 150 KN

ISBN 978-953-7729-08-0

9 789537 729080

PRIDRUŽI SE GRAĐANSKOJ INICIJATIVI PRIKUPLJANJA POTPISA!

ODLUKA NARODU NATO NA REFERENDUM

29.3.-12.4.2008.

e-mail: info@natonareferendum.org
www.natonareferendum.org
tel.: 01 / 48 200 94

**SVOJIM POTPISOM PRIDRUŽI SE
ZAHTJEVU ZA REFERENDUM O
ULASKU REPUBLIKE HRVATSKE U NATO!**

Doniraj kampanju - pozivom na broj **060 777 303**
donirate 1,22 kn (fiksna linija), odnosno 2 kn (mobitel)
za kampanju Odluka narodu - NATO na referendum!
PDV je uračunat u cijenu poziva.

Uz podršku Fondacije Heinricha Bölla. Sadržaj nije izraz mišljenja ni države ni autora. Sadržaj je isključivo informativne prirode i ne može se koristiti za bilo kakve pravne postupke.

DOSTA HOMOFBIJE!

JER
NAM JE
STALO

Ova kampanja nastala je uz pomoć Evropske unije - jedinice za zapošljavanje, socijalna pitanja i jednake mogućnosti. Stanovnici u ovoj kampanji se predstavljaju klubovi član Evropske unije već sa likovne stajalište autora.

PREPORUKE ZA SIGURNOSNU POLITIKU EU TEMELJEM ISKUSTVA IZGRADNJE MIRA DRŽAVA NASTALIH DEZINTEGRACIJOM JUGOSLAVIJE
RECOMMENDATIONS FOR EU SECURITY POLICY BASED ON PEACE BUILDING EXPERIENCE FROM COUNTRIES FORMED BY THE DISINTEGRATION OF YUGOSLAVIA

>>

10h

12h

12h -

12.30

12.30

14.30

14.30

-16h

16h

18h

18h -

19.30

25.10.**CROSS BORDER EXPERIENCE Conference**

25. – 30. October 2011

City Museum of Ljubljana,
Gosposka ulica 15 / Scientific and
Research Centre of Slovenian
Academy of Sciences and Arts,
Novi trg 2 / Škuc Gallery, Štari
trg 21 / AKC Metelkova Mesto
(Menza pri koritu and Klub
Gromka), Metelkova ulica / Social
Centre Rog, Trubarjeva ulica
72 / Slovenian Cinematheque,
Miklošičeva cesta 38 / Kino Šiška,
Trg prekomorskih brigad 3

19.00 - 20.00

City Museum
WELCOME RECEPTION

20.00

City Museum
Presentation of the **CROSS BORDER EXPERIENCE VIDEO-FILM** by Boris Petkovič, Tomaž Pavkovič and Lana Zdravkovič, Slovenia

21.00

Atrium of the City Museum
CROSS BORDER EXPERIENCE WELCOME PARTY with hip hop concert by Muha Blackstazy, Serbia and DJ duo Brat&Sestra, Slovenia

26.10.

9.30
OPENING SPEECH by Lev Kreft, director of the Peace Institute, Slovenia

**EUROPE IN 2020:
THE FUTURE OF THE EU**
-Borka Pavičević, Centre for Cultural
Decontamination, Serbia
-Manuela Bojadžijev, Humboldt
University, Germany
-Nita Luci, University of Prishtina, Kosovo
-Florence Hartmann, journalist and
human rights activist, France

Moderator: Lana Zdravkovič, Peace
Institute, Slovenia

Break

12.30 - 14.30
**THE ROLE OF THE CIVIL SOCIETY
(ORGANISATIONS) IN EUROPE –
SUPPLEMENT OR SUBSTITUTE?**
-Iskra Geshovska, Kontrapunkt,
Macedonia
-Rael Artel, independent curator, Estonia
-Julia Kümmel, political activist, Germany
-Francesca Vanoni, Osservatorio Balcani
e Caucaso, Italy

Moderator: Gordana Bosanac, Centre for
Peace Studies, Croatia

Lunch

16.00 - 18.00
EU SCEPTICISM
-Murat Belge, independent political
theorist and activist, Turkey
-Janek Sowa, independent sociologist,
Poland
-Kaspars Goba, filmmaker, Latvia
-Cattis Laska, political activist, Sweden
-Harlan Koff, University of Luxembourg,
Luxembourg

Moderator: Danijela Tamše, precarious
activist of Social Centre Rog, Slovenia

Dinner

20.00
Škuc Gallery
LECTURE by Rena Rädle and Vladan
Jeremić, Serbia/Germany: *Expanded
Scopes of Action – Politics and Art*
**OPENING OF THE CROSS BORDER
EXPERIENCE EXHIBITION *If you're
trapped in the dream of the other,
you're fucked***
(27. – 28. October: 12.00 – 20.00)
Milijana Babić, Croatia; Ozana Brković,
Montenegro; Enisa Cenalić, Albania;
Nemanja Cvijanović, Croatia; Lana
Čmajčanin and Igor Grubić, Bosnia and
Herzegovina/Croatia; Biljana Garvanlieva,
Macedonia/Germany; Gözde Ilkin, Turkey;
Staš Keindienst and Sebastjan Leban,
Slovenia; Kristina Leko, Croatia/Germany;
Ivana Marjanović and Eduard Freudmann,
Serbia/Austria; Alban Muja, Kosovo; Damir
Nikšić, Bosnia and Herzegovina; Rena
Rädle and Vladan Jeremić, Serbia/Germany

27.10.

10.00 - 12.00
**EU IDENTITY IN ACCESSION
PROCESS**
-Alexandre Mirlesse, independent
intellectual, France
-Dušan Gajić, SEE TV, Belgium
-Simina Guga, Biblioteca Alternativa,
Romania
-Jirina Dienstbierova, Czech Council on
Foreign Relations, Czech Republic
Moderator: Ana Frank, Peace Institute,
Slovenia

Break

12.30 - 14.30
**RELIGION AND SECULARISM ISSUE
IN CONTEMPORARY EUROPE**
-Izabela Kowalczyk, The School of
Humanities and Journalism, Poland
-Ovidijus Visniauskas, alternative radio
station StartFM, Lithuania
-Ivan Jurica, independent cultural worker,
Slovakia
-Breda Gray, University of Limerick, Ireland

Moderator: Martin Jajgma, Peace
Institute, Slovenia

Lunch

16.00 - 18.00
**ENVIRONMENT BETWEEN CAPITAL
AND COMMON**
-Andreas Exner, Social Innovation
Network, Austria
-Tom Kucharz, Ecologists in Accion,
Spain
-Elisabeth Janssen, A Seed of Europe,
The Netherlands

Moderator: Živa Gobbo, Focus –
Association for Sustainable Development,
Slovenia

Dinner

20.30
Slovenian Cinematheque
**CROSS BORDER EXPERIENCE FILM
SCREENING** of Beli Beli Svet/White,
White World, by Oleg Novkovič, 120'30",
2010, Serbia/Germany

22.30
Klub Gromka, AKC Metelkova Mesto
**CROSS BORDER EXPERIENCE MUSIC
PROGRAMME** with Reverie Falls On All,
Turkey

28.10.

10.00 - 12.00
**EU CITIZENSHIP AND BORDERS:
IMMIGRATION / EMIGRATION
POLICIES OF THE EU**
-Myria Georgiou, London School of
Economics and Political Science, UK
-Svetla Encheva, Centre for the Study of
Democracy, Bulgaria
-Nikos Trimikliniotes, Centre for the Study
of Migration, Inter-ethnic and Labour
Relations, Cyprus
-Federico Rahola, University of Genoa, Italy

Break

12.30 - 14.30
**ECONOMY AND SOLIDARITY: NEW
(PRECARIOUS) LABOUR RELATIONS IN
POST-FORDIST EUROPE**
-Jorma Routti, Research Institute of the
Finnish Economy, Finland
-Akis Gavriilidis, writer and activist, Greece
-Barbara Beznec, ČKZ and Social Centre
Rog, Slovenia
-Learnt Kola, Institute and Social Centre
Antonio Gramsci, Albania
-Helena Gata, TESE - Associação para o
Desenvolvimento, Portugal

Moderator: Özge Genç, Turkish Economic
and Social Studies Foundation, Turkey

Lunch

16.00 - 18.00
**RETHINKING THE CONCEPTS OF
MULTICULTURALISM, INTEGRATION,
TOLERANCE AND HUMAN RIGHTS AND
THEIR MEANING IN CONTEMPORARY
SOCIETY**
-Amanda Keeling, human rights activist, UK
-Kien Nghi Ha, Institute for Postcolonial
and Transcultural Studies, Germany
-Morten Ebbe J. Nielsen, Centre for the study
of Equality & Multiculturalism, Denmark
-Timea Junghaus, European Roma
Cultural Foundation, Hungary

Moderator: Mirjana Mikić, Centre for Peace
Studies, Croatia

Dinner

20.00
Social Centre Rog
**VISIT AND DEBATE WITH POLITICAL
ACTIVISTS, STUDENTS AND
PRECARIOUS WORKERS**

21.00
Menza Pri Koritu, AKC Metelkova Mesto
**CROSS BORDER EXPERIENCE
LITERARY READING** with Bekim
Sejranović, Bosnia and Herzegovina;
Elizabeta Bakovska, Macedonia;
Jeton Neziraj, Kosovo; Olja Savičević
Ivančević, Croatia and DJ BASIC, Slovenia

29.10.

10.00 - 12.00
**TURKEY, THE MIDDLE EAST,
SUB-SAHARAN AFRICA: EU AS THE
OTHER**
-Carmen Rodriguez Lopez, Universidad
Autónoma de Madrid, Spain
-Edgar Busuttil, Jesuit Centre for Faith
and Justice, Malta
-Özge Genç, Turkish Economic and
Social Studies Foundation, Turkey

Moderator: Ana Frank, Peace Institute,
Slovenia

Break

12.30 - 14.30
THE FUTURE OF THE SEE REGION
-Gordan Bosanac, Centre for Peace
Studies, Croatia
-Jelena Vujović, cultural worker,
Montenegro
-Žarko Trajanoski, researcher and
activist, Macedonia
-Nebojša Jovanović, theoretician, Bosnia
and Herzegovina
-Dunja Blažević, SCCA Sarajevo, Bosnia
and Herzegovina

Moderator: Lana Zdravkovič, Peace
Institute, Slovenia

Lunch

16.00 - 18.00
LECTURE
Etyen Mahçupyan, Turkish Economic and
Social Studies Foundation, Turkey: *EU:
Between Democratization and the Threat
of Secularism*

Dinner

20.30
Kino Šiška
**CROSS BORDER EXPERIENCE
FAREWELL PARTY** with concerts by
Replikas, Turkey; Cripple and Casino,
Croatia and DJ Chaspa, Bosnia and
Herzegovina/Germany

30.10.

11.00 – 14.00
Atrium SRC SASA
CO-OPERATION BRUNCH with
international foundations active in the
SEE region and Turkey

Katja Praznik, Slovenia, BIFC Regional
Hub; Caroline Hornstein Tomić,
Croatia/Germany, ERSTE Foundation;
Isabelle Schwarz, France/Germany,
European Cultural Foundation;
Mirela Günther-Dečević, Bosnia and
Herzegovina, Heinrich Böll Stiftung;
Radmila Maslovarić, Serbia, Open
Society Foundations/East East:
Partnership Beyond Borders Program;
Haki Abazi, Kosovo, Rockefeller Brothers
Fund; Katja Stergar, Slovenia, TRADUKI

Moderator: Sebastjan Leban, artist and
theorist, Slovenia

"Cross Border Experience" project is
supported by the European Commission.
European Commission is not responsible
for any use that may be made of the
information contained therein.

dvosemestralni program, večerni termini, interaktivni radioničarski pristup učenju, niz seminara, predavanja, diskusija, radionica, tribina... Mirovna knjižnica

UPISI
20|09-05|10
 informacije o upisu u dio programa na linku: mls.cgs.hr
 informacije o upisu u dio programa na linku: mls.cgs.hr

KOLEGIJE:

- [01] uvod u mirovne studije
- [02] umijeće nenasilja
- [03] razumijevanje nasilja
- [04] upravljanje sukobom
- [05] izgradnja mira
- [06] ljudska prava
- [07] kultura, znanost, tehnologija i komunikacija
- [08] civilna politika
- [09] odnosi među rodovima/ spolovima
- [10] nacionalni identiteti
- [11] nenasilje na dugi rok

mirovni STUDIJ 2001 2002

Centar za mirovne studije, nevladina organizacija koja promiče nenasilje i društvenu promjenu, povezujući obrazovanje, istraživanje i aktivizam; najavljuje upise u petu godinu obrazovnog programa Mirovnih studija u Zagrebu

MIROVNI STUDIJ
 SEMESTRALNI PROGRAM SUDI POUČAVANJE, OBRAZOVANJE, AKTIVIZAM I ISTRAŽIVANJE
 Mirovne studije
 2003 | 2004.

30.09.-08.10.
 informacije o upisu u dio programa na linku: mls.cgs.hr
 informacije o upisu u dio programa na linku: mls.cgs.hr

KOLEGIJE:

- Metakolegij/uvod u mirovne studije
- Mlađi kao mentori i učitelji
- Sukob i komunikacija
- Neovisno diplomiranje
- Etnički identiteti
- Odnosi među rodovima/spolovima
- Ljudska prava
- Sukob u poslovnoj komunikaciji
- Evropsko diplomiranje i javna politika
- Odnosi među rodovima i spolovima
- Istorijski i etnološki aspekti mira
- Organiziranje mira

IZOVIŠTAJE:

- Socijalni aspekti mira – teoretijski
- Evropski aspekti mira – praktični
- Značaj okruženja i lokalni razvoj

Okultni i okultizam, okultni program...

Upisi za studijsku godinu 2006/2007

MIROVNI STUDIJI

KOLEGIJI:

- Uvod u mirovne studije
- Uvod u komunikaciju i transformaciju sukoba
- Nenasilno djelovanje
- Ljudska prava
- Rod i spol
- Nacionalni identiteti
- Volja za briznošću
- Suočavanje s prošalošću
- Globalizacija
- Queer teorija
- Zaštita okoliša
- Civilno djelovanje i javne politike

SEMINARI:

- Metodologija istraživanja
- Mir kao moralni problem
- Anarhofeminizam
- Socijalna odgovornost u gospodarstvu
- Vjerska trpeljivost u Hrvatskoj

Prijaviti se možete svaki radni dan do: 16. listopada 2006.
 Od 09:00 - 15:00 sati u CMS-u, Nazorova 1, Zagreb
 tel: 48 200 94, e-mail: cms@zamir.net

MIROVNI STUDIJI

Upisi za studijsku godinu 2007/2008

KOLEGIJI:

- Uvod u komunikaciju i transformaciju sukoba
- Ljudska prava
- Civilno djelovanje i javne politike
- Izgradnja mira
- Etnički identitet
- Suočavanje s prošalošću
- Globalizacija
- Zaštita okoliša i održivi razvoj
- Sigurnost
- Feministička politička antropologija
- Rod i spol
- Uvod u Queer teoriju

- Društveno odgovorno poslovanje - kozmetika ili društvena promjena?
- Metodologija istraživanja i razrade projekata
- Ljudska prava - otvorena predavanja

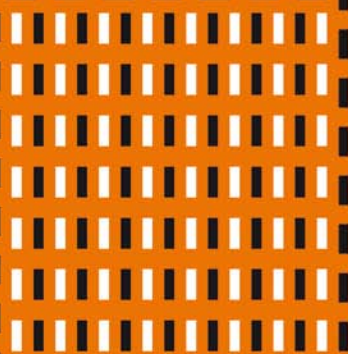
Prijaviti se možete svaki radni dan od 01. do 20. listopada 2007.
 Od 10:00 - 16:00 sati u CMS-u, Nazorova 1, Zagreb
 telefon: 48 200 94, e-mail: cms@zamir.net

MIROVNI STUDIJI

UPISI
u radnu godinu
2008/2009.

od listopada do rujna
2 x tjedno
popodne

Predavanja: **ponedjeljom i utorkom u popodnevni satima**, ponekad subotom.
Prijaviti se možete svakim radnim danom od 16 – 30. rujna 2008.

Detalniji program i uvjete za prijave možete pronaći:
• na www.cms.hr
• u uredu Centra za mirovne studije -a, Nazorova 1, Zagreb (svaki radni dan od 09 – 16)
• preko telefona 01/482 00 94

KOLEGIJI I TEME

1. Uvod u komunikaciju i transformaciju sukoba, Andrijana Parić
2. Uvod u ljudska prava, Duška Pribičević Gelb
3. Mehanizmi zaštite ljudskih prava – Hrvatska, Sandra Benčić
4. Međunarodni mehanizmi zaštite ljudskih prava, Ivana Radačić
5. Uvod u civilno djelovanje i javne politike; Suzana Kunac
6. Civilno djelovanje – primjeri oko nas, Iva Zenzerović, Gordan Bosanac
7. Izgradnja mira, Goran Božičević
8. Uvod u nenasilno djelovanje, Ana Raffai
9. Nenasilno djelovanje kroz kazalište potlačenih, Josipa Lulić
10. Etnički identitet, Mirjana Mikić Zeitoun
11. Suočavanje s prošlošću, Vesna Teršelić
12. Globalizacija, Dražen Šimleša
13. Ljudska sigurnost, Gordan Bosanac
14. Feministička politička antropologija, Anika Čakardić
15. Rod i spol, Amir Hodžić
16. Društveno odgovorno poslovanje - kozmetika ili društvena promjena?, Marina Škrabalo
17. Metodologija istraživanja i razrade projekata, Andrijana Parić
18. Mir kao moralni problem, Žarko Puhovski
19. Zaštita okoliša i održivi razvoj, Toni Vidan

Mirovni studiji 2009/10

I Uvod u mirovne studije

Uvod u komunikaciju i razumijevanje sukoba, Uvod u nenasilno djelovanje, Metodologija izrade završnog rada

II Ljudska prava

Uvod u ljudska prava, Razvoj i mehanizmi zaštite ljudskih prava u RH, Međunarodni mehanizmi zaštite ljudskih prava

III Identiteti

Etnički i građanski identiteti, Spol, rod i queer, Feministička politička antropologija

IV Izgradnja mira

Izgradnja mira, Suočavanje s prošlošću, Ljudska sigurnost

Civilno djelovanje

Uvod u civilno društvo i tipovi civilnog djelovanja, Mediji i građani: društvena odgovornost medija i medijski aktivizam, Težina dijaloga i procesi javnih argumentacija

Globalizacija, okoliš i održivi razvoj

Svijet u procesu globalizacije, Zaštita okoliša i održivi razvoj

Izgradnja mira i društvena promjena kroz male umjetničke forme

Boalov teatar potlačenih; Izrada kratkog angažiranog dokumentarnog filma

[Centar za **mirovne** studije]

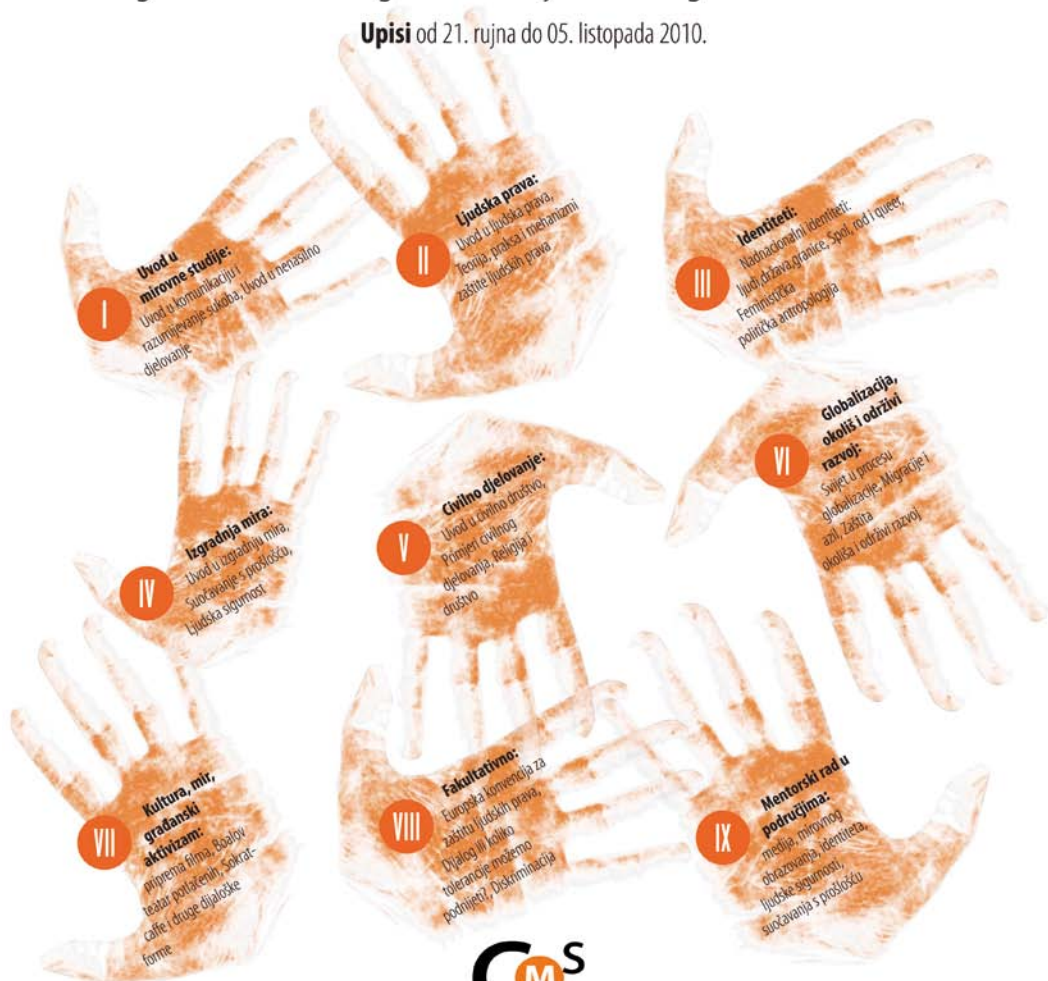
Prijaviti se možete od 10 – 20 rujna 2009.

Više informacija na www.cms.hr ili 01/482 00 94 ili Centar za mirovne studije, Pierottieva 3

Mirovni studiji 2010/11

Program neformalnog obrazovanja za mir i građanski aktivizam

Upisi od 21. rujna do 05. listopada 2010.

Centar za mirovne studije

Više informacija o upisima i programu na www.cms.hr ili 01/482 00 94
Centar za mirovne studije/Kuća ljudskih prava, Selska cesta 112a

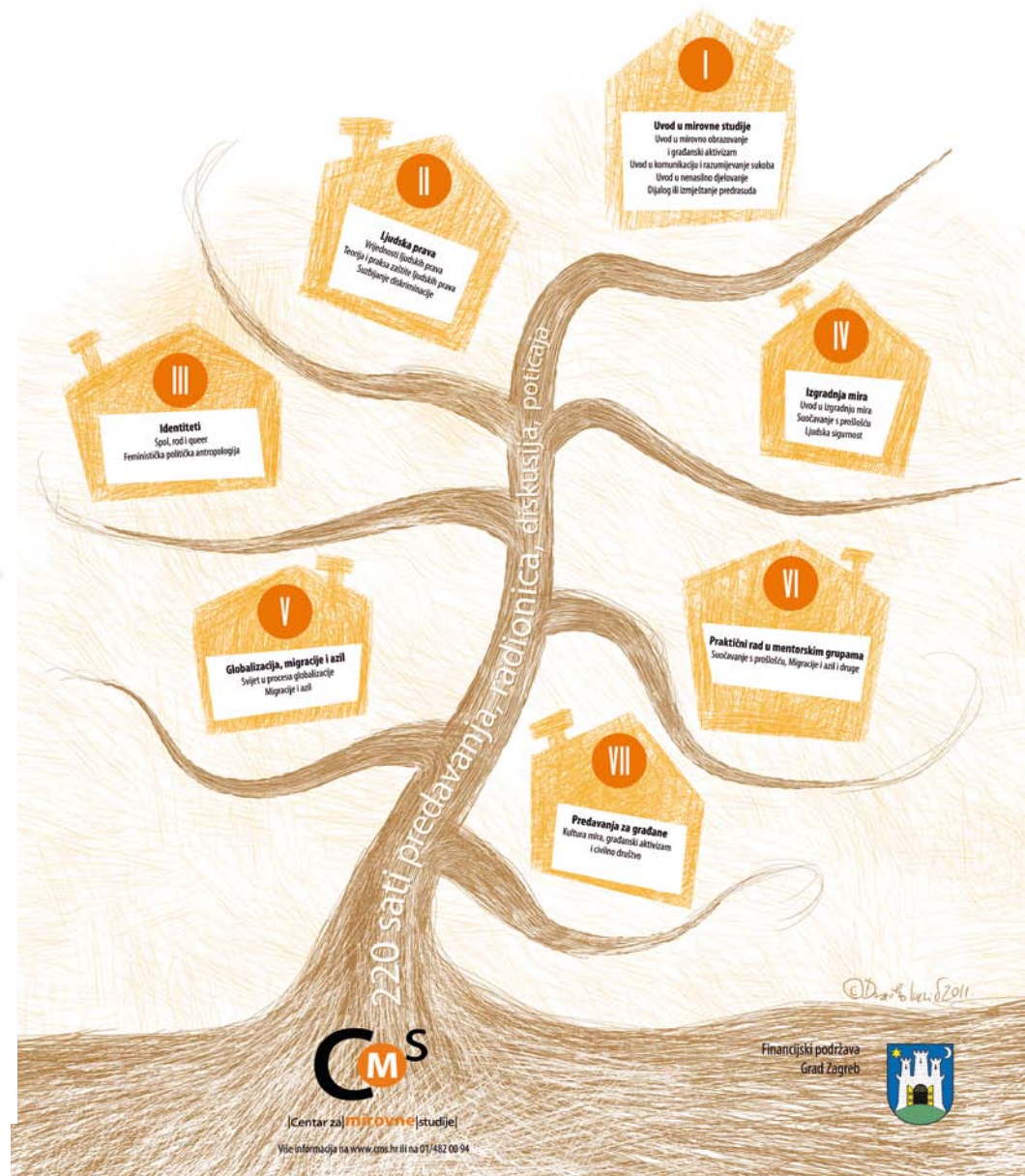
Program se provodi se u suradnji sa Mirovnim Institutom iz Ljubljane.
Održavanje Mirovnih studija 2010/2011 finansijski podržavaju: Europska Unija – EACEA, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva i Gradski Ured za mlade i Ured gradonačelnika Grada Zagreba

Mirovni studiji 2011/12

Program neformalnog obrazovanja za mir i aktivne građane

Prijave i upisi: od 21. rujna do 06. listopada 2011.

Centar za mirovne studije

Više informacija na www.cms.hr ili na 01/482 00 94

Financijski podržava
Grad Zagreb

©D. B. B. 2011

**KO JE TEBI
REINH
KIR?**

 E K O

L O

 Š K O

S J E

 M E

N A R

S T V O

MEMI

**ZAKLJUČCI
KONFERENCIJE**

Manjine za manjine

"Minorities for Minorities"
**CONFERENCE
CONCLUSIONS**

WESTERN BALKANS

Dramatic changes marked the last decade of the twentieth century in Europe. The process of economic and political restructuring commenced in most countries of Central and Eastern Europe, which led to their integration into the EU in the years that followed. The Balkans, on the other hand, evolved into becoming one of the hottest international stability and security issues. Violent conflicts in Croatia, Bosnia and Herzegovina and, later on, in Kosovo and Macedonia, along with the collapse of economy in Bulgaria and state institutions in Albania turned the area into a considerable crisis hot spot. In an attempt to contain the crisis and its spread, as well as to prevent the de-stabilization of other European countries and associations, the EU took on the Balkans as one of the chief components of its foreign policy. A series of various political programs, diplomatic actions and military interventions ensued, with a unique strategy of a regional approach finally being established in 1997 by the EU. That approach was intended for countries which didn't have an association agreement with the EU, namely Albania and all the countries of former Yugoslavia, except for Slovenia. Thus, a new amalgamation, based on a common perspective and legal framework for integration into the EU, was created – the so called Western Balkans. The EU's common vision for Western Balkans was supposed to facilitate the process of transforming societies of the region into stable democracies. That strategy was implemented through Stabilization and Association Agreements which were meant to morph the countries of the region into "stable, self-sufficient democracies, at peace with themselves and each other, with market economies and the rule of law, and which will be either members of the EU or in the road to membership". The SAA created high standards for change in European post-socialist societies, but certain demands implemented in the Agreement haven't been met as of yet. The demands cover basic principles of peace, justice in matters of war crimes and reconciliation along with repatriating refugees and property return, damages for destroyed property, cooperation with the International Criminal Court in the Hague and adherence to the Dayton Treaty. Not a single country of the Western Balkans has completely fulfilled all those demands.

Marin Cvitanović, Mag. Educ.

Elbasani, A. (2008): EU enlargement in the Western Balkans: strategies of borrowing and inventing. *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 10 (3)

Anastasakis, O. (2008): The EU's political conditionality in the Western Balkans: towards a more pragmatic approach. *Southeast European and Black Sea Studies*, 8 (4)

Manjine za manjine

MINORITIES FOR MINORITIES

MANJINE ZA MANJINE
MINORITIES FOR MINORITIES

ZAPADNI BALKAN

Posljednje desetljeće 20. stoljeća u Europi obilježeno je dramatičnim promjenama. Većina država srednje i istočne Europe započela je proces ekonomskog i političkog restrukturiranja koje je svoj epilog dobilo ulaskom u Europsku uniju u godinama koje su uslijedile. S druge strane, Balkan je postao jedno od najožurnijih pitanja međunarodne sigurnosti i stabilnosti. Nasilni sukobi u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini, a zatim i na Kosovu i Makedoniji te kolaps ekonomskog sustava u Bugarskoj i državnih institucija u Albaniji stvorili su veliko krizno žarište. U nastojanju da se spriječi širenje krize i moguća destabilizacija drugih europskih zemalja i organizacija, Balkan je postao važnom komponentom vanjske politike EU-a. Niz različitih političkih programa, diplomatskih akcija i vojnih intervencija slijedili su jedan za drugim, da bi 1997. Europska unija ustanovila jedinstvenu strategiju regionalnog pristupa koji je obuhvaćao sve države jugoistočne Europe koje s Europskom unijom nisu imale nikakav sporazum o pridruživanju. Kako su Slovenija, Bugarska i Rumunjska u to vrijeme već započele proces integracije, regionalni pristup obuhvaćao je države bivše Jugoslavije (osim Slovenije) te Albaniju. Time je stvorena nova prostorna amalgamacija na temelju zajedničke perspektive i pravnog okvira integracije u Europsku uniju, tzv. Zapadni Balkan. Zajednička vizija Europske unije za prostor Zapadnog Balkana trebala je olakšati proces transformacije društva ove regije u stabilne demokracije. Ova strategija implementirana je putem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju koji je trebao transformirati zemlje regije u "stabilne, samoodržive demokracije u miru sa sobom i jedna s drugom, s tržišnom ekonomijom i vladavinom prava, koje će postati članice EU-a ili biti na putu za članstvo". Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju stvorio je visoka očekivanja za promjene u post-socijalističkim društvima Europe, no neki od zahtjeva implementiranih putem Sporazuma još nisu ispunjeni. Osim osnovnih principa mira, pravde u pitanjima ratnih zločina, pomirenja, zahtjevi obuhvaćaju i povratak izbjeglica i povrat imovine, odužetu za uništenom imovinu, suradnju sa sudom u Haagu i poštivanje Daytonskog sporazuma. Od država koje pojam Zapadnog Balkana obuhvaća, ni jedna još nije u potpunosti zadovoljila navedene zahtjeve.

Marin Cvitanović, Mag. Educ.

Elbasani, A. (2008): EU enlargement in the Western Balkans: strategies of borrowing and inventing. *Journal of Southern Europe and the Balkans*, 10 (3)

Anastasakis, O. (2008): The EU's political conditionality in the Western Balkans: towards a more pragmatic approach. *Southeast European and Black Sea Studies*, 8 (4)

**praktično
žena**

THE FLOOD

disajner DAMIR GAMULIN | obrada zvuka STUDIO PETNAESTA UMJERNOST | asistent montaže ANTE MITROVIĆ | priredio MLADEN DOMAZET | snimatelj LUKA MUSTAČ | asistent montaže zvuka Ivan Milošević | montažer zvuka DAVOR TATIĆ | animatjelji zvuka DAVOR TATIĆ LUKA MUSTAČ | skladatelj i producent glazbe JURICA NEVEN FERINA PAVAO MIHOLJEVIĆ | animatjelji JURE ČERINEC TAMARA CESAREC | montažer VANJA ŠIBULČEK | izvršna producentica VANJA JAMBRČIĆ | producenti HRVOJE OSVAĐIĆ GORAN DEVIĆ | scenarist i redatelj GORAN DEVIĆ

Hvala Petri, Marku, Otrčici i Dani, Sami, Anji i Mladenu. | | Velika hvala Špekcu, Milani, Anji, Jovani i svim stanovnicima kostimjerske i druge i svima koji su pomogli u nastanku ovog filma.

This documentary has been developed within the project Minorities for minorities - equal practices from Western Balkan States. This documentary has been financed with the support of the European Union. However, the views expressed in this documentary do not imply the expression of any opinion whatsoever on the part of European Union. CMS is to be held responsible for the content referred to in this documentary. Ovaj film nastao je uz pomoć Evropske unije. Sadržaj filma ne odražava ni odgojne stavove centra za mlade osimati ili odražava stavove Evropske unije.

NAGLAŠAVANJE LJUDSKIH PRAVA U PODRUČJIMA OD POSEBNOG DRŽAVNOG INTERESA

koje povratak čine održivim. Stoga namjeravamo utjecati na sve dionike koji se bave ovom temom, od državnih službenika/ica, koordinatora/ica za ljudska prava, predsjednika/ica i predstavnika/ica Vijeća nacionalnih manjina, nevladinih organizacija kojima su ljudska/manjinska prava u fokusu pa do građana/ki senzibiliziranih za pravedno društvo i izgradnju civilnog društva. Namjeravamo educirati ove dionike o pravnim mehanizmima zaštite ljudskih prava i poboljšati provedbu istih s naglaskom na standardima zaštite prava nacionalnih manjina.

CMS-u je direktan rad s izbjeglicama i povratnicima izuzetno važan i vrijedan jer na taj način iz prve ruke saznajemo probleme s kojima se građani i građanke susreću. Također, kroz direktan rad možemo jasno identificirati i definirati naše zagovaračke aktivnosti prema političkim elitama. Kroz ovaj projekt koncentrirati ćemo se na Požeško-slavonsku, Karlovačku, Zadarsku i Ličko-senjsku županiju. Osim toga, surađivat ćemo s organizacijom Yucom iz Beograda na istraživanju o izbjeglicama i povratnicima, a ostali partneri iz Hrvatske su organizacije s kojima imamo dugogodišnju i produktivnu suradnju:

DRUŠTVO ZA OBNOVU I REVITALIZACIJU KULE STOJANA JANKOVIĆA - MOSTOVI, POKRETAČ, KUĆA LJUDSKIH PRAVA, YUCOM, CENTAR ZA PODRŠKU I RAZVOJ CIVILNOG DRUŠTVA DELFIN, ODBOR ZA LJUDSKA PRAVA KARLOVAC

Centar za mirovne studije /CMS/ je neprofitna organizacija građana i građanki čija je misija promocija nenasilja, ljudskih prava i društvene promjene kroz kombinirane pristupe istraživanja, obrazovanja, aktivizma i rada na javnim politikama. Ove godine, 2012., obilježavamo petnaest godina rada. Danas CMS djeluje kroz dva komplementarna programa: *Program mirovne edukacije* i *Program javnih politika* izgradnje mira s fokusom na ljudska i manjinska prava, ljudsku sigurnost, suzbijanje diskriminacije, afirmaciju prava na azil i obrazovne politike.

Od veljače 2012. godine do srpnja 2013. godine jedan od projekata koji CMS provodi u okviru programa međuetničkih odnosa i interkulturalnog dijaloga je *Naglašavanje ljudskih prava u područjima od posebnog državnog interesa* a financiran je od strane Europske unije. Ovaj projekt ima za cilj kreirati atmosferu dobrodošlice za izbjeglice/povratnike koji se namjeravaju vratiti a još uvijek promišljaju tu odluku te utjecati na integracijske politike

“Nikada ne sumnjajte da mala skupina promišljenih građana može promijeniti svijet. Dapače, jedino to ga je uvijek i mijenjalo.”

MARGARET MEAD

pozivamo Vas
na javno druženje
u vašem mjestu!

DOĐITE,
RAZGOVARAJTE,
PROMIŠLJATE
SA NAMA

ZDRAV ŽIVOT

ULICAMA MOGA GRADA/MJESTA

GRAĐANSKE INICIJATIVE

SUBKULTURA

ODGOJ DJECE: ŠKOLA ZA RODITELJE

PERMA KULTURA

LJEPJA KNJIŽEVNOST

I TO SU LJUDSKA PRAVA

IGBTQ

TRADICIJSKO NASLJEĐE

MEDIJI: GDJE SU NESTALI NOVINARI

Karlovac
Korenica
Gospić
Skradin
Kistanje
Benkovac
Obrovac
Posedarje
Islam Grčki
Požega
Lipik
Darugar
Knin
Drniš
Oklaj

Projekt je financiran iz sredstava Europske unije i Hrvatske Republike kroz program međuetničkih odnosa i interkulturalnog dijaloga.

Islam Grčki, Kula Stojana Jankovića
3.-7. rujna / septembra 2012. godine

Umjetnici u egzilu

Ljetna škola
Centra za mirovne studije

▲ Nadin
Crkva sv. Ante / Nadin
Crkva sv. Luke / Škabrnja
Crkva sv. Marije / Škabrnja
Crkva sv. Georgija / Biljane Gornje
Kula Stojana Jankovića / Islam Grčki
Crkva sv. Đurđa / Islam Grčki
Crkva sv. Marijina / Brijuni
Franjevački samostan / Karin Donji
Turdava Kurjakovića / Obrovac
Crkva sv. Josipa / Obrovac
Crkva sv. Trojice / Obrovac
Cufina gradina / Metković
Zupna crkva sv. Jerolima / Jasenica
Crkva sv. Franje / Podprag
Crkva sv. Petra / Rovinj
Crkva sv. Jovana / Bilisane
Sveti obrovac i Kislina / Bilisane
Zelengradina / Zelengrad
Crkva sv. Ilije / Parčići
Crkva sv. Iuđipa / Meduđa
Manastir Grupa
Kraljevin Most / Gplubje

Bukovica i Ravni kotari
/ vodič kroz kulturnu baštinu

Bukovica i Ravni kotari / vodič kroz kulturnu baštinu

Kastele Benković / Benkobač
Crkva sv. Ante / Benkobač
Crkva sv. Jovana / Benkobač
Crkva sv. Marije / Benkobač
Crkva sv. Marije / Sopot
Crkva sv. Jurja / Perušić
Crkva sv. Marije / Perušić
Kaštel Perušić
Crkva sv. Petke / Galurina
Asserlin
Crkva sv. Duha / Podgrada
Crkva sv. Marije / Matkovića / Matka
Srednjovjekovni grad Vrhata
Crkva sv. Jovana / Blatnjaci
Crkva sv. Petra / Moropolica
Crkva sv. Mihovila / Vučić
Utruda Klicevica
Crkva sv. Nikole / Kula Atagić
Crkva sv. Petra / Kula Atagić
Crkva sv. Marije / Korlat
Crkva sv. Jerolima / Korlat

1. — Prvi tim koji je Mirovne studije intenzivno pratio kroz prvu i drugu godinu bili su Goran Božičević, Vanja Nikolić, Ana i Otto Raffai. Poslije su to Anja Šmid, Mirjana Radaković i Silvija Tomčik.
2. — Mora se naglasiti kasnija odlična suradnja g. Puhovskog sa CMS-om na mnogim aktivnostima, poput Škola ljudskih prava, Mirovnih studija, i sl.
3. — Preuzeto sa www.cms.hr, 10 godina CMS-a
4. *The Oxford International Encyclopedia of Peace*, Oxford University Press, 2010, Nigel J. Young (ur., nekadašnji direktor katedre za Mirovne studije pri Sveučilištu Colgate), Vol. 3
5. — Marina Škrabalo, Nives Miošić-Lisjak, Jasmina Papa, Mobilizacija i razvoj zajednica, akcijsko istraživanje u Hrvatskoj, MAP savjetovanja d.o.o., Zagreb, 2006., str. 97.
6. — Stubbs, *Grassroot* izgradnja mira u post-jugoslavenskom prostoru: putanje, granice i lekcije u: U dosluhu i neposluhu, Grožnjan, 2010. godina, str. 18 - 19. O izgradnji mira vidjeti i 20 poticaja za buđenje i promenu, o izgradnji mira na prostoru bivše Jugoslavije, Beograd-Sarajevo, 2007.
7. — *The Oxford International Encyclopedia of Peace*, Vol. 3.
8. — (a mi bi dodali i – kćeri), Tomislav Ladan, Život riječi: Značenje, uporaba, podrijetlo, Novela media, Zagreb, 2009.
9. — *The Oxford International Encyclopedia of Peace*, Vol. 2.
10. — Termin grassroot aktivizam, “od korijena trave” simbolizira samo-inicirani aktivizam jedne ili više ljudi koji su se udružili u ad hoc akciju ili registriranu udrugu, bez prvotne podrške širih mreža, donatora, institucija, i koji su direktna reakcija na zbivanje u neposrednoj okolini iz želje da se pridonese promjeni na bolje.
11. — *The Oxford International Encyclopedia of Peace*, Vol. 3.
12. — <http://www.bradford.ac.uk/ssis/courses-and-study/undergraduate/development-and-peace-studies/>
13. — Koga zanima više, vidjeti posljednje programe Mirovnih studija s detaljnije opisanim kolegijima/ seminarima (www.cms.hr, Mirovni studiji, programske brošure dostupne u PDF formatu).
14. — Opisi svih Miramida podsjetnik – prilog dokumentaciji projekta Doprinos komunikaciji u podijeljenim zajednicama – Regionalni mirovni odaziv za južnu Srbiju i Makedoniju, ur. Goran Božičević, CMS, 2002.
15. — Vidjeti Učiti za mir: analitička i normativna podloga za uvođenje vrijednosti, sadržaja i metoda mirovnog obrazovanja u formalni obrazovni sustav, Centar za mirovne studije, ur. Iva Zenzerović Šloser, 2011.
16. — Srđan Dvornik, Akteri bez društva - uloga civilnih aktera u postkomunističkim promjenama, Fraktura/Heinrich Boll Stiftung, Zagreb (Zaprešić), 2009.

|Centar za|**mirovne**|studije|